

EUROPOS SĄJUNGA
Europos fondas trečiųjų
šalių piliečių integracijai

SAVĖS PAŽINIMO IR
REALIZAVIMO STUDIJA

Lietuvos istorija naujai atvykusiems į Lietuvą trečiųjų šalių piliečiams

Praktinis mokomasis vadovėlis

Institucinio - pilietinio gyvenimo vadovas

История Литвы для граждан третьих стран, пребывающих в Литву

Учебно-практическое пособие

Руководство институциональной и гражданской жизни

History of Lithuania for newcomers third-country nationals

Practical handbook

Guide to institutional – civic life

„Lietuva. Susitikimas kryžkelėje“:
naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai

| 3

„Литва. Встреча на перекрестке“:
Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву

“Lithuania. Meeting at the crossroad”:
Training of newcomers third-country nationals

Projektas „Lietuva. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“.
Projektas skirtas Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai (EIF) 2009 m. metinės programos prioriteto „Veiksmai, skirti įgyvendinti „Bendruosius pagrindinius imigrantų integracijos politikos Europos Sąjungoje principus“ įgyvendinimui.

Projektą remia Lietuvos Respublika ir Europos integracijos fondas.
Projektą įgyvendina VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Проект „Литва. Встреча на перекрестке: Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву“.
Проект предназначен для интеграции граждан третьих стран Европейского фонда (EIF) и осуществления приоритета годовой программы 2009 г. “Действия, предназначенные для осуществления общих основных принципов политики интеграции иммигрантов в Европейском Союзе”.

Спонсор проекта – Литовская Республика и Европейский фонд интеграции.
Исполнитель проекта – Общественное учреждение “Студия познания себя и реализации” (VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija).

The project “Lithuania. Meeting at the crossroad”: training of newcomers third-country nationals“.
The project is aimed at implementing the priority of European Fund for Integration for third-country nationals (EIF) annual program of 2009 “Actions aimed at implementing “The common basic principles for the integration in the European Union”.

The project is supported by the Republic of Lithuania and European Integration Fund.
The project shall be carried out by public organization Studio of Self-awareness and Self-realization.

© Viešoji įstaiga Savęs pažinimo ir realizavimo studija, 2010
www.playbackteatras.lt

© Uždaroji dizaino ir leidybos AB „Kopa“

ISBN 978-9955-772-24-8

Apie projektą	7
Įžanga	9
I. LIETUVOS VALSTYBĖS PRADŽIA	11
<u>Lietuva iki valstybės</u>	12
Baltų gentys – lietuvių protėviai	12
Baltų gyvenimas prieš susikuriant Lietuvos valstybei	12
<u>Lietuvos vardas ir valstybės pradžia</u>	15
Lietuvos vardo paminėjimas ir kilmė	15
Valstybės sukūrimas ir Mindaugo krikštas	16
II. LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAIKŠTYSTĖ (LDK)	20
<u>Valstybė tarp pagonybės ir krikščionybės</u>	21
LDK diplomatija ir kovos	21
Jogaila ir Lietuvos krikštas	21
<u>Vytauto Didžiojo valdymas – Lietuvos aukso amžius</u>	25
Vytauto vidaus ir užsienio politika	25
LDK daugiakultūriškumo tradicija	25
III. LIETUVA ABIEJŲ TAUTŲ RESPUBLIKOS (ATR) IR CARINĖS RUSIJOS SUDĖTYJE	30
<u>Abiejų Tautų Respublika – senamadiška XVIII amžiaus valstybė</u>	31
1791 metų gegužės 3-iosios Konstitucija	31
<u>Carinės Rusijos sudėtyje lietuviai tampa lietuviais</u>	34
Rusijos imperijos politika lietuvių atžvilgiu	34
IV. NEPRIKLAUSOMA LIETUVA 1918-1940 METAIS	39
<u>Nepriklausomybės paskelbimas</u>	40
Nuo autonomijos iki nepriklausomybės	40
Lietuvių tautinis atgimimas	40
Nepriklausomybės paskelbimo aplinkybės	40
<u>Nepriklausomybės metai</u>	43
Nepriklausomybės kovos	43
Demokratinė Lietuva	44
Posūkis į autoritarizmą	44
V. LIETUVA SOVIETINIAIS LAIKAIS	51
<u>Triskart okupuota Lietuva</u>	52
SSRS okupuoja Lietuvą	52
Vokietijos okupacija ir SSRS re-okupacija	52
“Homo Sovieticus” visuomenė	53
VI. LIETUVA ŠIANDIEN	58
<u>Kova už nepriklausomybę</u>	59
Pasipriešinimas sovietų valdžiai	59
Nepriklausomybės atkūrimas	59
<u>Istoriniai faktai</u>	64
VII. INSTITUCINĖ SĄRANGA LIETUVOJE	70
REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR SKAITINIAI	77

О проекте	7
Введение	9
I. СТАНОВЛЕНИЕ ЛИТОВСКОГО ГОСУДАРСТВА	11
<u>Литва до государства</u>	13
Балтийские племена – предки литовцев	13
Жизнь балтов до основания Литовского государства	13
<u>Название “Литва” и становление государства</u>	17
Упоминание и происхождение названия “Литва”	17
Основание государства и крещение Миндаугаса	17
II. ВЕЛИКОЕ КНЯЖЕСТВО ЛИТОВСКОЕ (ВКЛ)	20
<u>Государство между язычеством и христианством</u>	22
Дипломатия и борьба ВКЛ	22
Йогайла и крещение Литвы	23
<u>Правление Витаутаса Великого – золотой век Литвы</u>	27
Внутренняя и внешняя политика Витаутаса	27
Традиция многокультурности ВКЛ	27
III. ЛИТВА В СОСТАВЕ РЕСПУБЛИКИ ОБОИХ НАРОДОВ (РОН) И ЦАРСКОЙ РОССИИ	30
<u>Республика Обоих Народов – государство XVIII века</u>	32
Конституция 3 мая 1791 года	32
<u>Литовцы в составе Царской России стали литовцами</u>	36
Политика Российской империи по отношению к литовцам	36
IV. НЕЗАВИСИМАЯ ЛИТВА В 1918-1940 ГОДЫ	39
<u>Провозглашение независимости</u>	41
От автономии до независимости	41
Национальное возрождение литовцев	41
Обстоятельства провозглашения независимости	41
<u>Годы независимости</u>	46
Борьба за независимость	46
Демократическая Литва	46
Поворот к авторитаризму	47
V. ЛИТВА В СОВЕТСКОЕ ВРЕМЯ	51
<u>Трижды оккупированная Литва</u>	54
СССР оккупирует Литву	54
Немецкая оккупация и реокупация СССР	54
Общество “Homo Sovieticus”	55
VI. ЛИТВА СЕГОДНЯ	58
<u>Борьба за независимость</u>	60
Сопrotивление советской власти	60
Восстановление независимости	61
<u>Исторические факты</u>	66
VII. ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СТРУКТУРА В ЛИТВЕ	70
РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА	77

About the project	7
Introduction	9
I. THE BEGINNING OF LITHUANIAN STATE	11
<u>Lithuania before statehood</u>	14
Baltic tribes – the ancestors of Lithuanians	14
The life of Baltic tribes before the statehood	15
<u>The name of Lithuania and the beginning of the state</u>	18
The origin of Lithuania's name and its first mentioning	18
The creation of a state and Mindaugas' christening	19
II. GRAND DUCHY OF LITHUANIA (GDL)	20
<u>The state between paganism and Christianity</u>	23
GDL diplomacy and battles	23
Jogaila and Christian Lithuania	24
<u>The rule of Vytautas the Great – the golden age of Lithuania</u>	28
Vytautas' domestic and foreign policy	28
GDL multiculturalism	29
III. LITHUANIA IN POLISH-LITHUANIAN COMMONWEALTH AND IN RUSSIAN EMPIRE	30
<u>Polish-Lithuanian Commonwealth</u>	33
The Constitution of May 3, 1791	33
<u>In Russian Empire Lithuanians become Lithuanians</u>	37
Russian Empire policy toward Lithuanians	37
IV. INDEPENDENT LITHUANIA 1918-1940	39
<u>Declaration of independence</u>	42
The way from autonomy to independence	42
Lithuanian national revival	42
The circumstances of declaration of independence	42
<u>Independent Lithuania</u>	48
Fights for independence	48
Democratic Lithuania	48
Authoritarian Lithuania	49
V. SOVIET LITHUANIA	51
<u>3 occupations of Lithuania</u>	56
Soviet Union occupies Lithuania	56
German occupation and return of Soviet authority	56
"Homo Sovieticus" society	56
VI. LITHUANIA TODAY	58
<u>Fight for independence</u>	62
Resistance for the Soviet authority	62
Restoration of independence	62
<u>Historical Facts</u>	68
VII. INSTITUTIONAL STRUCTURE IN LITHUANIA	70
RECOMMENDED LITERATURE	77

Projektas „LIETUVA. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“, remiamas EIF ir Lietuvos Respublikos bendrojo finansavimo lėšomis, yra skirtas trečiųjų šalių suaugusiems, vaikams ir studijuojantiems Lietuvoje piliečiams. Projekto veiklos susijusios su bazinės informacijos apie Lietuvą pateikimu bei pirmine pagalba įsisavinant kalbą naujoje šalyje ir mokantis ja aktyviai naudotis per naują Lietuvoje Playback teatro metodą ir interaktyvią veiklą.

Šiuo metodu projekto dalyviai mokomi Lietuvos istorijos, kultūros ir visuomenės pažinimo, vertybių - tai trys mokymo programos, kuriose dalyvauja trečiųjų šalių piliečiai. Mokymo programų specifika yra ta, jog lygiagrečiai dėstomam dalykui, mokymo dalyviai nuolat mokomi lietuvių kalbos. Mokymo metodas sudaro sąlygas efektyviai kalbos išmokimui, nes dalyko žinios perteikiamos netradiciniu edukaciniu būdu, naudojant Lietuvoje novatorišką, tačiau jau išbandytą, o visame pasaulyje aktyviai veikiančią ir efektyvų Socialinio Playback teatro (SPT) metodą.

Šis metodas leidžia kiekvienam asmeniui aktyviai dalyvauti mokymo procese su savo asmenine patirtimi ir istorija, tyrinėjant savo išgyvenimus, probleminius santykius, keliant sudėtingus klausimus, siekiant savęs ir kitų pažinimo bei priėmimo. Šiuo metodu dirbant dalyviai naujas žinias priimdami tiesiogiai sieja jas su savo patirtimi, jau turimomis žiniomis, tokiu būdu lengvai ir ilgam laikui interiorizuojant naują informaciją savo asmenybės vidinėse struktūrose.

Projekte numatytos aktyvios praktinės mokymo veiklos leidžia imigrantams pasijusti lietuviškos visuomenės dalimi, atskleisti save iš geros pusės vietinei socialinei aplinkai, pažinti naujos šalies ypatumus ir juos integruoti savo gyvenime, patirti panašumus ir skirtumus su savo gimtosios šalies kultūra, papročiais ar istorijom. Mokymo programose suteikiama ir socializacijai svarbių, šiai dienai aktualių pilietinių žinių apie Lietuvos politinę, institucinę, socialinių ir kt. paslaugų situaciją bei trečiųjų šalių piliečių teises joje.

Pagrindinis projekto tikslas - stiprinti naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių pirminei integracijai reikalingus įgūdžius, diegiant Lietuvoje naują socialinio poveikio metodą, sukuriant įvairias priemones darbui su trečiųjų šalių piliečių ir tokiu būdu didinant trečiųjų šalių piliečių socialinės integracijos efektyvumą kompleksinėmis interaktyviais poveikio priemonėmis.

Projekto organizatorės Eglė Paužienė, Rasa Urbšienė

Проект „ЛИТВА. Встреча на перекрестке: Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву“, спонсором которого выступают Европейский фонд (EIF) и Литовская Республика, предназначен для взрослых, детей и обучающихся в Литве граждан третьих стран. Проект связан с предоставлением базовой информации о Литве, помощью в овладении языком в новой стране и активным его применением через новый в Литве метод Плейбек-театра и интерактивную деятельность.

На основе этого метода участники проекта обучаются истории, знакомятся с культурой и обществом Литвы – это три учебные программы, в которых участвуют граждане третьих стран. Специфика учебных программ состоит в том, чтобы участники проекта параллельно преподаваемому предмету постоянно изучали литовский язык. Метод обучения создает условия для эффективного изучения языка, потому что преподавание ведется нетрадиционным эдукационным способом: с применением новаторского, эффективного и действующего во всем

мире метода Плейбек-театра.

Этот метод позволяет каждому лицу принимать активное участие в учебном процессе, применяя свой личный опыт и историю, изучая свои переживания, проблемные отношения, задавая сложные вопросы, стремясь к познанию и принятию себя и других. На основе этого метода участники напрямую связывают новые знания со своим опытом и имеющимися знаниями, таким образом, легко и надолго интериоризируя новую информацию во внутренних структурах своей личности.

Предусмотренная в проекте активная практическая учебная деятельность позволяет иммигрантам почувствовать себя частью литовского общества, раскрыть себя с хорошей стороны для местной социальной среды, узнать особенности новой страны и интегрировать их в свою жизнь, увидеть сходства и различия с культурой, обычаями или историей своего родного государства. В учебных программах представлены важные для социализации и актуальные на сегодняшний день гражданские сведения о политической, институциональной, социальной ситуации Литвы, а также о правах граждан третьих стран в Литве.

Главная цель проекта – укреплять навыки, необходимые для первичной интеграции граждан третьих стран, пребывающих в Литву, с внедрением нового в Литве метода социального воздействия, созданием вводных средств для работы с гражданами третьих стран и увеличением эффективности социальной интеграции граждан третьих стран комплексными средствами интерактивного воздействия.

Организаторы проекта Эгле Паужене, Раса Урбшене

The Project “LITHUANIA. Meeting at the crossroad” is devoted for teaching newcomers from third-countries. It’s funded by EIF and by co-financing funds of the Republic of Lithuania. The project is for third-country adults, children and nationals studying in Lithuania. The project’s activities involve producing basic information about Lithuania, helping to learn and actively practice the Lithuanian language using new Playback theatre method and interactive activities.

This method is used to teach history of Lithuania, experience country’s culture, society and values. The third-country nationals will participate in 3 teaching programs. Simultaneously with the subject, participants will be taught Lithuanian. The method creates conditions for an effective language learning as the information is produced in unconventional educational way applying effective Social Playback theatre (SPT) method which is new in Lithuania but already accepted all over the world.

This method allows every person to actively participate in the process of sharing and analyzing one’s personal experience, problematic relationship, history, bringing up difficult questions, trying to know oneself, the other participants and gain the acceptance. The participants directly relate their own experience with new information. This helps to easily interiorize new information for a long time.

The active practical learning activities helps for newcomers to integrate into Lithuanian society; reveal their personal advantages for the local society; to know the peculiarities of the new culture and integrate them into their lives; to experience similarities and differences with their own culture, traditions, history. The curriculum provides important civic information about political, institutional, social services and also third-country nationals’ rights in Lithuania.

The main goal of the project: to strengthen the skills of newcomers from third-countries needed for initial integration by applying method of social impact, creating initial measures for work with third-country nationals and simultaneously increasing the effectiveness of social integration using integrated measures of interactive impact.

Project organizers Eglė Paužienė, Rasa Urbšienė

Введение

Introduction

Šis praktinis mokomasis vadovėlis yra parengtas pagal mokymo programą „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“. Jame pateikiama svarbiausia reikalinga naujai atvykusiems asmenims informacija ir žinios apie Lietuvos istoriją nuo jos atsiradimo iki šių dienų. Vadovėlio tikslas - suteikti pagrindinių Lietuvių istorijos žinių, pateikiant svarbiausius ir reikšmingiausius Lietuvos istorijos faktus ir informaciją, skatinti istorijos žinių įsisavinimą per praktines užduotis, palyginant su svarbiausiais savo šalies istoriniais įvykiais. Šis pažinimas trečiųjų šalių piliečiams padės lengviau įsiliesti į Lietuvos visuomenę, geriau suprasti šiuo metu Lietuvoje vykstančius procesus ir tapti aktyvesniais Lietuvos gyventojais.

Vadovėlyje taip pat pateiktos šių dienų aktualios žinios apie Lietuvos institucinę sistemą, apie svarbiausius politinius vienetus, pagrindines valstybines struktūras ir organizacijas, kurios gali būti svarbios trečiųjų šalių piliečiams gyvenant Lietuvoje, susijusios su aktyviu pilietiškumu, bendruomenių veikla, darbine veikla, valstybės valdymo struktūra.

Tai pirmasis iš trijų praktinio mokymo vadovėlių, parengtų projekte „LITUVA. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“. Antrasis vadovėlis – „Lietuvos etnokultūra ir tradicijos naujai atvykusiems į Lietuvą trečiųjų šalių piliečiams. Švietimas ir kultūra Lietuvoje šiandien“. Trečiasis vadovėlis – „Vertybės ir nuostatos Lietuvoje naujai atvykusiems trečiųjų šalių piliečiams. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“.

Praktinio mokymo vadovėlyje teorinė mokymo temų medžiaga yra pateikta lietuvių, anglų ir rusų kalbomis. Plačiau šios temos nagrinėjamos grupės užsiėmimų metu naudojant SPT praktines užduotis, kurios nuosekliai aprašytos vadovėlių lydinčioje metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“.

Этот учебно-практическое пособие подготовлено по учебной программе „Поощрение интеграции ГТС в новой среде методом Плейбек-театра: История Литвы. Институциональная система в Литве сегодня“. В нем представлена самая необходимая информация для пребывающих в Литву лиц и сведения об истории Литвы с момента ее происхождения до нынешних дней. Цель пособия – предоставить основные сведения об истории Литвы: важнейшие и знаменательные исторические факты Литвы и всю необходимую информацию о Литве; побудить к освоению исторических знаний через практические задания, сравнивая с важными историческими событиями своей страны. Это знакомство поможет гражданам третьих стран быстрее влиться в общество Литвы, лучше понять происходящие сейчас в Литве процессы и стать более активными жителями Литвы.

В пособии также представлены актуальные на сегодняшний день сведения об институциональной системе Литвы, политических единицах, основных государственных структурах и организациях, связанные с активной гражданственностью, деятельностью сообществ, трудовой деятельностью, структурой управления государством, которые могут быть полезными для граждан третьих стран в Литве.

Это первое из трех учебно-практических пособий, подготовленных в проекте „ЛИТВА. Встреча на перекрестке: Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву“. Второе пособие - „Этнокультура и традиции Литвы для граждан третьих стран, пребывающих в Литву. Просвещение и культура в Литве сегодня“. Третье пособие - „Ценности и установки для граждан

третьих стран, пребывающих в Литву. Социально-экономическое положение в Литве сегодня". В учебно-практическом пособии теоретический материал представлен на литовском, английском и русском языках. Подробнее эти темы рассматриваются во время занятий группы с применением практических заданий Плейбек-театра, которые последовательно описаны в учебной программе „Поощрение интеграции ГТС в новой среде методом Плейбек-театра: История Литвы. Институциональная система в Литве сегодня“.

This practical handbook is prepared by “Promotion of third-country nationals’ integration into the new environment by SPT method: History of Lithuania. Institutional system of Lithuania today” educational programme. The newcomer will find essential information about Lithuania’s history from the ancient times to the modern days. The main goal: to provide essential knowledge about history of Lithuania by giving the most important historical facts and information; to stimulate the assimilation of historical information through practical exercises by comparing the facts with the most important events of their own country. This knowledge will help newcomers to integrate into Lithuania’s society, understand the ongoing processes and to become active residents of Lithuania.

The handbook also presents relevant information on institutional system, political units, national structures and organizations which are related with active civility, community and work activity, state government structure.

It is the first of 3 handbooks prepared for the project “LITHUANIA. Meeting at the crossroad”: training of newcomers third-country nationals. The second handbook: Lithuania’s ethno culture and traditions for newcomers from third-countries. Education and culture in Lithuania today. The third handbook: “Values and guidelines for newcomers from third-countries. Social-economical situation in Lithuania today.”

In the handbook information on training topics is available in 3 languages: Lithuanian, Russian, and English. Those topics are covered during group activities using SPT exercises which are described in methodical measure by “Promotion of third-country nationals’ integration into the new environment by SPT method: History of Lithuania. Institutional system of Lithuania today” which comes alongside with the handbook.

I. LIETUVOS VALSTYBĖS PRADŽIA

*Tėvynės dūmas už svetimą ugnį šviesesnis
(lietuvių liaudies patarlė)*

I. СТАНОВЛЕНИЕ ЛИТОВСКОГО ГОСУДАРСТВА

*Дым Отечества светлее чужого огня
(литовская народная пословица)*

I. THE BEGINNING OF LITHUANIAN STATE

*The smoke of the Homeland is brighter than the foreign fire
(Lithuanian folk proverb)*

Lietuva iki valstybės

Baltų gentys – lietuvių protėviai

Teritorijoje, kurioje dabar yra Lietuvos valstybė, žmonės pradėjo kurtis maždaug 10 tūkstančių, o gal net 12 tūkstančių metų prieš Kristų. Galima sakyti, kad pirmieji Lietuvos gyventojai buvo ir pirmieji migrantai. Jie dar nemokėjo patys auginti nei daržovių, nei gyvulių, todėl nuolat klajojo paskui medžiojamus žvėris. Kol vyrai medžiojo ir žvejojo, moterys rinko maistingus augalus. Savo gyvenvietes klajokliai kurdavo prie upių ir ežerų.

3 tūkstančiai metų prieš Kristų klajoklius mūsų krašto gyventojus papildė čia atvykę indoeuropiečiai, kilę iš kraštų prie Juodosios jūros. Atvykėliai jau gyveno sėsliai – jie buvo žemdirbiai ir gyvulių augintojai. Indoeuropiečiams maišantis su senaisiais Pabaltijo gyventojais, pradėjo formotis baltų gentys: jotvingiai, prūsai, galindai, skalviai, kuršiai, žiemgaliai, sėliai, nadruviai, žemaičiai, aukštaičiai, latgaliai, lietuviai.

Daugelis baltų genčių per laiką asimiliavosi su kitomis gentimis, o vėliau – tautomis. Išlikti pavyko latviams ir lietuviams, kurie patys tapo tautomis ir sukūrė savo valstybes. Latvijos valstybės istorija prasidėjo po pirmojo pasaulinio karo, o Lietuvos – jau viduramžiais. Lietuvių ir latvių kalbos iki šiol yra vienos seniausių Europos kalbų.

Baltų gyvenimas prieš susikuriant Lietuvos valstybei

I tūkstantmetyje po Kristaus ėmė plėstis ir klestėti baltų kaimynai. Baltus apsupo naujai susikūrusios slaviškos Polocko ir Volynės kunigaikštystės, Kijevo Rusios ir Lenkijos valstybės. Dėl tokio slavų spaudimo, baltų genčių teritorija traukėsi ir labiau spaudėsi prie Baltijos jūros.

Didelė šių žemių dalis neilgai trukus (XIII amžiuje) tapo naujai susikūrusios Lietuvos valstybės teritorija. Tačiau iki tol baltų gentys nebuvo vieningos. Mažesnes ar didesnes teritorijas valdė daugybė skirtingų kunigaikščių. Jų valdžia nebuvo paveldima. Šiuos valdovus, kurių pagrindinė užduotis buvo vadovauti karui, rinkdavo bendruomenių vyresnieji.

Pirmaisiais mūsų eros amžiais baltai sparčiai tobulėjo. Išmokę išgauti geležį ir plieną, jie tapo gerais kalviais ir juvelyrais. Be to, nauji geležiniai įrankiai (geležinis kirvis, dalgis) praverė žemdirbystei ir gyvulininkystei.

Baltai aktyviai prekiaavo su Romos imperija. Baltų žemes siekė vadinamasis „gintaro kelias“. Juo pirkliai į Romos imperiją gabeno gintarą – „baltų auksą“, randamą Baltijos jūroje. Mainais iš Romos imperijos baltai atsiveždavo monetų, žalvarinių indų ir papuošalų, spalvotųjų metalų – vario, cinko, aukso ir sidabro.

Pabaltijo gyventojai išpažino pagonišką tikėjimą. Savotišką trejybę sudarė trys svarbiausi dievai – *Dievas* (dangaus, šviesos valdovas), *Perkūnas* (atmosferos ir žemės globėjas, teisingumo ir dorovės sergėtojas) ir *Velnias* (požemių dvasia, piktadarių baudėjas). Daugybė kitų dievų buvo atsakingi už įvairias kasdieninio gyvenimo sritis. Pvz., žemdirbius globojo derlingumo deivė *Žemyna*, ugnį saugojo *Gabija*, likimą lemdavo *Laima*, vyrų vaisingumą saugojo *Bubilas*, piemenis globojo *Ganiklis* ir t.t.

Net ir likę paskutiniaisiais pagonimis krikščioniškoje Europoje, baltai užsispyrę saugojo senąjį tikėjimą. Atėjo laikas, kai jiems teko savo tikėjimą ginti ir kardu. Aktyvios kaimyninių valstybių pastangos pakrikštyti baltus vėliau tapo viena pagrindinių priežasčių baltų žemėms vienytis ir jungtis į valstybę.

Klausimai ir refleksijos

Ar yra koks nors įvykis ir/arba valdovas, nuo kurio prasidėdavo jūsų šalies istorija? Kas žymi istorijos pradžią jūsų šalyje? Pamažtykite apie vienybę šiandien Lietuvoje – ar pastebite žmonių vieningumą? O kaip savo šalyje? Lietuviai – užsispyrusi tauta? Ar teko, gyvenant čia, susidurti su lietuvišku užsispyrimu? Papasakokite savo patirtį. O gal pastebite visai kitus lietuvių tautos bruožus? Kokius? Kas jums priimtina, o kas ne?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai, „Kas tave šiandien maloniai nustebino?“
Grupė. Dramos pratimai. Patirtis, „Susitikimas Lietuvoje“
Grupė. Dramos pratimai. Rolės, „Vadovo kvietimas“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Литва до государства

Балтийские племена – предки литовцев

На территории, на которой сейчас расположено Литовское государство, люди начали селиться примерно 10 тысяч, а может и 12 тысяч лет назад до рождения Христа. Можно сказать, что первые жители Литвы были и первыми иммигрантами. Они еще не умели самостоятельно выращивать овощи, разводить животных, поэтому постоянно кочевали за зверями. Пока мужчины были на охоте и рыбалке, женщины собирали целебные травы. Кочевники селились возле рек и озер.

3 тысячи лет назад до рождения Христа к кочевникам присоединились индоевропейцы родом из краев, расположенных у Черного моря. Индоевропейцы жили оседло – они были земледельцами и разводили животных. Впоследствии индоевропейцы слились с жителями Прибалтики, начали формироваться балтийские племена: ятвяги, галинды, скальвы, курши, земгалы, селы, надрувы, жемайты, аукштайты, латгалы, литовцы.

Большинство балтийских племен ассимилировались с другими племенами, а позже – народами. Остались только латыши и литовцы, которые стали самостоятельной нацией и основали свои государства. История Латвии началась после Первой мировой войны, а Литвы – в средние века. Литовский и латышский языки до сих пор являются одними из самых древних языков Европы.

Жизнь балтов до основания Литовского государства

В I-ом тысячелетии после рождения Христа стали расширяться и процветать соседи балтов. Балтов окружили образовавшиеся Полоцкое и Волынское княжества, государства Киевской Руси и Польши. Из-за такого давления на славян территория балтийских племен перемещалась ближе к Балтийскому морю.

Вскоре (в XIII веке) большая часть этих земель стала территорией Литовского государства. Но балтийские племена были не единственными. Малыми или большими территориями правили князья. Их власть не была унаследована. Этим правителей, чьей главной задачей являлось руководить войной, избирали старшины общин.

В первые века нашей эры балты стали совершенствоваться. Они научились добывать железо

и сталь, стали хорошими кузнецами и ювелирами. Кроме этого, они использовали новые железные инструменты (железный топор, косу) в земледелии и животноводстве.

Балты вели активную торговлю с Римской империей. Земли балтов входили в так называемый “янтарный путь”. По нему купцы возили в Римскую империю янтарь - “золото балтов”, добытое в Балтийском море. Взамен балты привозили из Римской империи монеты, бронзовую посуду, украшения, цветные металлы – медь, цинк, золото и серебро.

Жители Прибалтики исповедовали языческую веру. В своеобразную троицу входили три важнейших бога – *Девас* (покровитель неба, света), *Пяркунас* (покровитель земли и атмосферы, хранитель правосудия и нравственности) и *Вяльняс* (подземный дух, каратель злодеев). Большинство других богов были ответственны за различные сферы будничной жизни. Например, покровительницей земледельцев была богиня плодородия *Жямина*, огня – *Габия*, судьбы – *Лайма*, мужской плодовитости – *Бубилас*, пастухов – *Ганиклис* и т.д.

Балты, оставшись последними язычниками в христианской Европе, упрямо исповедовали свою веру. Наступило время, когда им пришлось защищать свою веру и мечом. Активные усилия соседних государств окрестить балтов стали одной из самых главных причин для объединения земель балтов в одно государство.

Вопросы и рефлексии

Существует ли какое-нибудь событие и/или правитель, с которого начинается история Вашего государства? Чем знаменательно начало истории в Вашей стране? Поразмышляйте о единстве в Литве сегодня – замечаете ли Вы единство людей? А как в Вашей стране? Литовцы – упрямый народ? Приходилось ли Вам сталкиваться с литовским упрямством? Расскажите о своем опыте. А может, Вы замечали совсем другие черты, характерные литовскому народу? Какие? Что приемлемо Вам, а что нет?

Lithuania before statehood

Baltic tribes – the ancestors of Lithuanians

The first people settled in the present territory of Lithuania in the 10th or even the 12th millennium BC. Those first Lithuanian inhabitants may be called the first migrants. They still didn't know how to grow vegetables or livestock that is why they were nomads travelling after hunted animals. While the men were out fishing or hunting, women gathered nutritious plants. They established their settlements near rivers and lakes.

In the 3rd millennium BC indo-Europeans, native of the Black Sea region, came to the territory. The arrivals were sedentary agriculturists and cattle breeders. The following Baltic tribes formed after Indo-Europeans mixing with the native tribes: Yotvingians, Prussians, Galindians, Scalvians, Curonians, Semigallians, Selonians, Nadruvians, Samogitians, Auk taitians, Latgalians, and Lithuanians.

Many of the Baltic tribes assimilated with the other tribes and later with nations. The cultures of Lithuanians and Latvians survived and became the ancestors of the modern countries of Lithuania and Latvia. The beginning of Latvian state is the First World War, Lithuanian – the middle ages. Lithuanian and Latvian are one of the oldest European languages.

The life of Baltic tribes before the statehood

During the 1st millennium AC the neighboring tribes started expanding and prospering. Around the Balts new Slavic duchies of Polotsk, Volynia, and states of Kievan Rus and Poland were established. Such Slavic pressure shrank the territory of the Balts closer to the Baltic Sea.

Lithuanian state was established in 13th century in the bigger part of those Baltic lands. But before the statehood the Baltic tribes were not united. Lots of different territories were ruled by different dukes. Their power was not hereditary. Dukes, the army leaders, were elected by senior community members.

During the first ages of AD the Balts showed a great improvement: they learnt to obtain iron and steel and became good smiths and jewelers. What is more, new iron tools, such as iron axe and scythe were applied for agriculture and livestock farming.

The Baltic tribes actively traded with Rome Empire. Merchants transferred amber (the Baltic gold) to Rome Empire travelling by the Amber Road (an ancient trade route). For exchange they brought back coins, brassware, jewels, and non-ferrous metals (copper, zinc, gold, silver).

The Balts were pagans. They had 3 main gods: Dievas (the lord of sky and light), Perkūnas (the guardian of atmosphere, land, justice and moral), Velnias (the underworld spirit, the punisher of villains). Many of the other gods were responsible for everyday's activities: Žemyna (the goddess of fertility) guarded farmers, Gabija protected the fire, the faith was told by Laima, Bubilas guarded the fertility of men, Ganiklis protected shepherds, etc.

The Balts were the last pagans in Christian Europe so they had to protect their religion by using force. The pressure of neighbouring countries to baptize the stubborn Balts was one of the reasons to unionize the Baltic lands.

Questions and reflections

What marks the beginning of your country (a particular event or a ruler)? Think about unity in modern Lithuania; have you noticed the unity of people? What about your country? Are Lithuanians stubborn? Have you experienced the Lithuanian stubbornness? Share your experience. Have you noticed any other features of Lithuanian nation? What are they? What is / in not acceptable for you?

Lietuvos vardas ir valstybės pradžia

Lietuvos vardo paminėjimas ir kilmė

2009 metais Lietuva iškilmingai šventė savo vardo paminėjimo tūkstantmetį. O Lietuvos vardas pirmą kartą buvo paminėtas vokiečių Kvedlinburgo kronikoje štai taip: „1009 metais šventasis Brunonas, [...] Rusios ir Lietuvos pasienyje pagonių trenktas į galvą, su 18 saviškių kovo 9 dieną nukeliavo į dangų.“

1009 metais šv. Brunonas atvyko krikščyti Netimerą, galvodamas, kad tai yra Lietuvos karalius. Šį valdovą ir kai kuriuos jo artimuosius apkrikščyti pavyko. Vis dėlto, Netimero brolis nepripažino naujojo tikėjimo. Jis ir nužudė Brunoną bei beveik visą jo palydą. Netimero brolis Lietuvą ir lietuvius pristatė pasauliui kaip užsispyrusią tautą, atkakliai ginančią savo tikėjimą.

Skirtingai nei manė šv. Brunonas, tuo metu Lietuva dar nebuvo nei karalystė, nei valstybė. Netimeras buvo tik vienas iš daugelio žemių valdovų. Tačiau lietuvių kalba nuo kitų rytų baltų kalbų aiškiai skyrėsi jau VII amžiuje. Lietuviškai kalbančių žmonių žemė Europoje ir buvo vadinama Lietuva.

Pagal oficialią teoriją, Lietuvos vardas kilo nuo Neris intako – 11 km ilgio upelės Lietauka – pavadinimo. Lietauka įteka į Nerį šalia Kernavės – senosios Lietuvos sostinės. Spėjama, kad upelė davė

vardą Lietuvos žemei, o ši – Lietuvos valstybei.

Vis dėlto, ne visi pritaria oficialiajai Lietuvos vardo kilmės versijai. Pvz., egzistuoja teorija, lietuvius kildinanti iš romėnų, o Lietuvos vardą – iš Italijos pavadinimo (L'Italia). Taip pat populiariu lietingo mūsų krašto pavadinimą sieti su žodžiu „lietus“.

Valstybės sukūrimas ir Mindaugo krikštas

Liepos 6 dieną Lietuvoje minima Valstybės (Mindaugo karūnavimo) diena. Ši šventė lietuvių labai mėgstama ir mielai švenčiama. Šventės dienomis tūkstančiai žmonių suvažiuoja į senąsias Lietuvos sostines – Trakus ir Kernavę. Liepos 6-ąją šių miestų svečiai „grįžta“ į viduramžius – čia vyksta viduramžių kovos, demonstruojami senieji amatai, Trakų pilyje rodomi spektakliai apie Mindaugą.

Valstybės dieną lietuviai mėgsta ne tik todėl, kad tai vienintelė valstybės šventė vasarą, o Trakų apylinkės pilnos nuostabių ežerų. Ši diena išties svarbi Lietuvai. Ji mini Mindaugo karūnavimą, po kurio šis valdovas tapo pirmuoju ir vieninteliu Lietuvos karaliumi. Ne mažiau svarbu ir tai, kad Mindaugas XIII amžiuje lietuvių žemes suvienijo į vieną valstybę.

XIII amžiaus lietuviai buvo pagarsėję kariai. Jie sėkmingai puldinėjo ir rusų, ir kaimynų baltų žemes. To meto rusų šaltiniai mini lietuvius, kurie „...siautėja išlindę iš savo pelkių, iš kurių anksčiau nedrįsdavę pasirodyti“. Noras užkariauti kuo daugiau teritorijų skatino lietuvius telkti jėgas ir vienyti žemes.

Dar viena priežastis vienyti buvo kaimynų grėsmė patiems lietuviams. XIII amžiaus pradžioje baltų kaimynystėje įsikūrė du vienuolių ordinai – valstybės. Tai Vokiečių ordinas (kryžiuočiai) ir Kalavijuočių ordinas. Šios valstybės stengėsi ne tik jėga pakrikštyti baltus, bet ir grobė jų žemes. Daugelis baltų genčių išnyko kaip tik todėl, kad buvo nukariautos ordinų.

1236 metais Saulės mūšyje žemaičiai sutriuškino Kalavijuočių ordiną. Vis dėlto šio ordino likučiai, susijungę su Vokiečių ordinu, tapo stipria ir baltams labai agresyvia Livonijos ordino valstybe.

Kunigaikščiams supratus naują grėsmę, žemės ėmė vienyti dar sparčiau. Šiame procese iškilo kunigaikštis Mindaugas. Apie 1245 metus šaltiniuose jis jau vadinamas „aukščiausiuoju karaliumi“.

Tačiau iš tikrųjų karūnuotas Mindaugas buvo 1253 metais. Tai – gudrios politinės strategijos rezultatas. Kovodamas dėl valdžios su kitais kunigaikščiais, Mindaugas sudarė sąjungą su Livonijos ordinu. Ordinas pažadėjo Mindaugui karūną tiesiai iš popiežiaus rankų, jei Mindaugas sutiks krikštyti. Kunigaikštis su tokiomis sąlygomis sutiko ir taip įtvirtino savo valdžią.

Po kelerių metų Lietuvos karalius grįžo prie senojo tikėjimo, nes Ordinas ir toliau puldinėjo Lietuvą. Vis dėlto, nors ir laikinas, Mindaugo krikštas turi labai didelę reikšmę. Apsikrištydamas Mindaugas užmezgė diplomatinis santykius su kaimynais ir visa Europa. Mindaugas – tai ne tik pirmasis Lietuvos karalius, bet ir pirmasis diplomatas.

Klausimai ir refleksijos

Kaip atsiranda tautos? Kada Jūsų krašte apsigyveno žmonės? Kaip jie ten įsikūrė? Kuri Lietuvos vardo kilmės teorija Jums priimtinausia? Pasidalinkite, kokios yra Jūsų šalies vardo kilmės legendos, teorijos.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Gedimino sapnas

Užduotis: Parinkite ir įrašykite tinkamus veiksmazodžius: apsinakvojo, įkūrė, išvyko, nebegrižo, nutarė, papasakojo, pavadino, pamatė, stovės, sumedžiojo, susapnavo, sužinos, tarė.

Vieną kartą didysis kunigaikštis Gediminas išvyko iš savo sostinės Kernavės medžioti už penkių mylių. Girioje gražų kalną, aplink buvo ažuolynai ir lygumos. Jam labai patiko ta vieta ir jis apsigyventi ten. Miestą pavadino Trakais. Iš Kernavės į Trakus perkėlė sostinę.

Po kiek laiko išvyko didysis kunigaikštis Gediminas medžioti toliau nuo Trakų. Ir rado gražų kalną prie Vilnios upės. Ant aukšto kalno didelį žvėrį – taurą. Todėl ir dabar tą kalną Taurakalniui vadina. Buvo jau vėlu, ir Gediminas į Trakus, sustojo Šventagirio slėnyje ir čia Tą naktį Gediminas keistą sapną. Stovi ant kalno didelis geležinis vilkas ir staugia kaip šimtas vilkų. Pabudo Gediminas ir sapną žyniui Lizdeikai. Žynys paklausė sapno ir : „Didysis kunigaikštis, geležinis veikas reiškia, kad čia sostinė, o staugimas reiškia, kad apie ją visame pasaulyje“. Gediminas miestą ir sostinę perkėlė iš Trakų į Vilnių.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Žaidimai, „Kaip atsiranda tautos?“

Grupė. Laisvas kalbėjimas, „Vardų ir jų kilmų įvairovė“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Название “Литва” и становление государства

Упоминание и происхождение названия “Литва”

В 2009 году Литва торжественно отпраздновала тысячелетие первого упоминания своего имени. Название “Литва” впервые было упомянуто в Кведлинбургских анналах: „в 1009 году святой Брунон, [...] на границе России и Литвы был ранен в голову язычниками и вместе с 18 своими людьми 9 марта ушел в мир иной“.

В 1009 году св. Брунон прибыл крестить Нетимера, думая, что он и есть король Литвы. Этого правителя и некоторых его близких удалось окрестить. Однако брат Нетимера не признал новой веры. Он убил Брунона и почти всех его спутников. Брат Нетимера представил Литву и литовцев всему миру как упрямую нацию, настойчиво защищающую свою веру.

В отличие от дум св. Брунона, в то время Литва не была еще ни королевством, ни государством. Нетимер был только одним из множества правителей земель. Однако литовский язык заметно отличался от других восточно-балтийских языков уже в VII веке. Земля в Европе, на которой люди говорили на литовском языке, и была названа Литвой.

По официальной теории, название “Литва” произошло от названия притока Няриса – небольшой речки Летаука длиной 11 км. Летаука впадает в Нярис рядом со столицей древних литовцев – Кярнаве. Предполагается, что речка дала название литовской земле, а земля – Литовскому государству.

Но не все разделяют официальную версию происхождения названия “Литва”. Например, существует теория, что литовцы произошли от римлян, а Литва – от названия “Италия” (L'Italia). Также популярно связывать наш дождливый край со словом „lietus“ („дождь“).

Основание государства и крещение Миндаугаса

6 июля Литва отмечает день государственности – коронацию Миндаугаса. Литовцы очень любят и почитают этот праздник. В праздничные дни тысячи людей приезжают в столицы древних литовцев – Тракай и Кярнаве. 6 июля гости в этих городах “возвращаются” в средние века – здесь проходят средневековые бои, демонстрация старинного ремесла, в Тракайском замке ставят спектакли о Миндаугасе.

Этот день литовцы любят не только потому, что это единственный государственный праздник летом, а в округе Тракая полно удивительных озер. Этот день очень важен для Литвы. В этот день вспоминают коронацию Миндаугаса, после которой он стал первым и единственным королем Литвы. Немаловажно и то, что Миндаугас в XIII веке объединил земли литовцев в одно государство.

В XIII веке литовцы стали знаменитыми воинами. Они успешно нападали на земли русских и соседних балтов. Русские источники тех лет упоминали литовцев, которые „...свирепствовали из своих болот, из которых раньше не осмеливались показаться“. Желание завоевать как можно больше территорий побуждало литовцев к объединению сил и завоеванию земель.

Еще одной причиной для объединения была угроза соседей для самих литовцев. В начале XIII века по соседству с балтами обосновались два монашеских ордена – государства. Это Тевтонский (Немецкий) орден и Орден меченосцев. Эти государства не только хотели насильно окрестить балтов, но и постоянно грабили их земли. Большинство балтийских племен исчезло только потому, что были захвачены орденами.

В 1236 году в битве при Сауле жемайты разгромили Орден меченосцев. Остатки Ордена меченосцев присоединились к Тевтонскому ордену и стали очень сильным и агрессивным для балтов государством Ливонского ордена.

Князья поняли новую угрозу и стали еще быстрее объединять земли. В этом процессе появился князь Миндаугас. В источниках 1245 года его уже называли „верховным королем“.

Но, на самом деле, Миндаугас был коронован в 1253 году. Это – результат мудрой политической стратегии. Миндаугас, ведший борьбу за власть с другими князьями, заключил союз с Ливонским орденом. Орден пообещал Миндаугасу корону прямо из рук папы, если Миндаугас даст согласие на крещение. Князь согласился с такими условиями и таким образом утвердил свою власть.

Через несколько лет король Литвы вернулся к прежней вере, потому что Орден продолжал нападать на Литву. Но все-таки крещение Миндаугаса, хотя и временное, имеет большое значение. Окрестившись, Миндаугас завязал дипломатические отношения с соседями и всей Европой. Миндаугас – это не только первый король Литвы, но и первый дипломат.

Вопросы и рефлексии

Как появляются народы? Когда в Вашем крае поселились люди? Как они там обосновались? Какая теория происхождения названия “Литва” Вам наиболее приемлема? Расскажите о легендах, теориях происхождения названия Вашей страны.

The name of Lithuania and the beginning of the state

The origin of Lithuania’s name and its first mentioning

In 2009 Lithuania solemnly marked the millennium of its name. The name of Lithuania appeared in records for the first time, in AD 1009, in the Annals of Quedlinburg: *“[In 1009] St. Bruno, [...] was struck in the head by Pagans at the Rus and Lithuanian border, and along with 18 of his followers, entered heaven on March 9th.”*

In 1009 St. Bruno came to baptize Netimer thinking that he was the king of Lithuania. He managed to baptize this ruler and some of his relatives. However, Netimer’s brother, refusing to accept Christianity, killed Bruno and his followers. Netimer’s Brother presented Lithuanians for the world as a stubborn nation which persistently protected its religion.

However, Bruno was wrong: at that time Lithuania was neither a kingdom nor a state. Netimer was just a ruler of one territory. In 7th century the Lithuanian language evidently differed from the other eastern Balts languages. That is why in Europe the territory of Lithuanian speaking people was called Lithuania.

According to the most widely accepted hypothesis, the name of Lithuania originated from a tributary of river Neris – a 11 kilometers long river Lietauka. Lietauka empties into river Neris near Kernavė, an ancient capital of Lithuania. Supposedly this river gave a name for Lithuanian territory and for the state too.

However, there are more hypotheses about name’s origin: the others believe that Lithuanians originated from Romans and the state’s name came from Italy’s name (L’Italia); Also it is popular to associate Lithuania’s name with rain (*lt. lietus*).

The creation of a state and Mindaugas’ christening

6th of July is the State day (Coronation of King Mindaugas). Lithuanians like this celebration; thousands of people flow to ancient capitals Trakai and Kernavė where they are taken back to the middle ages to see the medieval fights, handicraft or plays about King Mindaugas performed in Trakai castle.

Lithuanians like the State day not only because it’s the only public holiday in summer and there are lots of lakes around Trakai. This day is very important for Lithuania. It marks the coronation of King Mindaugas who was the first and the only King of Lithuania. What is more, it was Mindaugas who in the 13th century united Lithuanian lands into the one state.

In 13th century Lithuanians were noted warriors. They were successfully attacking Russian and neighbouring Baltic lands. Coeval Russian sources called Lithuanians as “... the raging ones out of swamps who earlier were afraid to show up.” The wish to conquer more lands stimulated Lithuanians to join forces and unite the lands.

The other reason for uniting was a threat from neighbouring countries. In 13th century in close vicinity to Lithuania 2 religious orders-states were established: the German religious order Teutonic Knights and Livonian Brothers of the Sword. Those states tried to baptize the Balts by force and conquered their lands. Many of the Baltic tribes disappeared because orders conquered them.

In 1236 at the Battle of Saulė Samogitians defeated the Livonian Order. However, the remains of this order joined the German Order and became a strong and threatening State of Livonian Order.

The dukes realized a new threat and started uniting the lands faster. Duke Mindaugas revealed in this process. In sources of 1245 he was already called “the supreme king.”

Yet he was crowned just in 1253. The coronation was a result of a crafty political strategy. Fighting with other dukes for the power Mindaugas allied with the Livonian Order. The order promised that the pope would crown Mindaugas if he agreed to be baptized. The duke took the offer and consolidated his power in Lithuania.

Few years later Mindaugas converted back to paganism because the Order hasn’t stopped attacking Lithuania. Even though it was short, the Christening of Mindaugas was significant. It helped to establish diplomatic relations with Europe. Mindaugas was not only the first king of Lithuania but also the first diplomat.

Questions and reflections

How do the nations emerge? When did the first people settle in your country? How did they settle there? Which theory of Lithuania’s name origin is the most acceptable for you? Tell legends and theories about your country’s name origin.

II. LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAİKŠTYSTĖ (LDK)

II. ВЕЛИКОЕ КНЯЖЕСТВО ЛИТОВСКОЕ (ВКЛ)

II. GRAND DUCHY OF LITHUANIA (GDL)

Valstybė tarp pagonybės ir krikščionybės

LDK diplomatija ir kovos

Mindaugas nepaliko įpėdinio, todėl po karaliaus mirties vyko įnirtinga kova dėl valdžios. Kunigaikščiai, užimantys aukščiausio valdovo sostą, nuolat keitėsi. Daugiau tvarkos ir pastovumo atsirado, kai valdyti pradėjo Gediminas. Jis didžiojo kunigaikščio soste išbuvo nuo 1316 iki 1341 metų. Gedimino įkurtas miestas Vilnius 1323 metais tapo LDK sostine.

Gedimino laikais pagoniškai LDK, kaip ir anksčiau, teko atlaikyti nuolatines Ordino atakas. Lietuviai ne tik gynėsi, bet ir patys puolė - ypač aktyviai skverbėsi į Rusijos žemes.

Vis dėlto į istoriją Gediminas įėjo labiau ne dėl karinių, o dėl diplomatinių pasiekimų. Kaip ir anksčiau valdęs Mindaugas, Gediminas gerai suprato krikšto politinę reikšmę ir siekė ją pasinaudoti. Didysis kunigaikštis laiškuose popiežiui, Hanzos miestams ir vienuoliams pranciškonams skelbė, kad lietuviai yra pasirengę krikštytis.

Iš tikrųjų krikštui laikas dar nebuvo atėjęs. LDK gyventojai, ypač žemaičiai, atkakliai saugojo senąjį tikėjimą. Nepaisant to, savo laiškais Gediminas įveikė politinę Lietuvos izoliaciją. Jis užmezgė diplomatinius santykius ir su Šventuoju Sostu, ir su rytų, ir su vakarų Europos valstybėmis. Pažadai krikštytis keletui metų lėmė ir taiką - paliaubas kovose su Ordinu.

Po Gedimino mirties LDK valdžią draugiškai dalinosi du jo sūnūs. Vilniuje įsikūręs Algirdas daugiau rūpinosi rytų politika, o Kęstutis iš Trakų sprendė santykius su vakarais. Šie du kunigaikščiai buvo užsispyrę ir karingi valdovai. Nors ir suprasdami krikšto reikšmę, Algirdas ir Kęstutis niekada nesiruošė priimti krikščionybės.

Algirdas ir Kęstutis tęsė savo pirmtakų darbą - gynė Lietuvą nuo kryžiuočių ir plėtė ją Rusijos žemių sąskaita. Tačiau ginklas ir atvira kova šiems kunigaikščiams buvo daug priimtinesnė už diplomatinius manevrus. Vis dėlto, Algirdui ir Kęstučiui pavyko atsilaikyti prieš Ordino agresiją, o Lietuva liko vieninga, nesusiskaldžiusi valstybė.

Jogaila ir Lietuvos krikštas

Mirus Algirdui, vietą kunigaikščio soste Vilniuje užėmė jo sūnus Jogaila. Tačiau valstybės gyvenime vis dar aktyviai dalyvavo ir Kęstutis. Iš pradžių du skirtingų kartų kunigaikščiai dalijosi valdžia. Vis dėlto, neilgai trukus į paviršių iškilo nesutarimai.

Jogaila buvo naujos kartos politikas, kuris matė, kaip žūt būtinė Kęstučio kova su Ordinu žlugdo krašto ūkį ir alina gyventojus. Jogailai atrodė, kad valstybę gali išsaugoti tik krikštas ir taikos su Ordinu paieškos. Taigi slapta nuo Kęstučio, Jogaila su Ordinu pasirašė taikos sutartį. Vienas iš sutarties punktų buvo Jogailos pasižadėjimas neremti Kęstučio, jei Ordinas pulstų šio kunigaikščio valdas.

Apie sutartį sužinojęs Kęstutis sutelkė kariuomenę, nuvertė Jogailą ir užėmė Lietuvos didžiojo kunigaikščio sostą. Tačiau netrukus Jogaila, pasitelkęs Ordino pagalbą, Kęstutį ir jo sūnų Vytautą sugebėjo paimti į nelaisvę. Po kelių dienų Kęstutis buvo rastas negyvas, o Vytautas pabėgo.

Netrukus Jogaila tapo ne tik Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu, bet ir Lenkijos karaliumi. Tai įvyko 1386 metais, kai Jogaila sutiko su Lenkijos didžiūnų pasiūlymu vesti jų karalienę Jadvygą. Lenkijos ir Lietuvos valdovų sąjunga buvo įtvirtinta Krėvos unija. Be abejo, Lietuvos krikštas buvo viena iš sąlygų, kurias Jogailai kėlė Lenkija.

1387 metais (paskutinė Europoje) priėmusi krikštą, Lietuva atliko unikalų kultūros šuolį ir greitai įsisavino vakarų kultūros vertybes. Ypač svarbus buvo lotyniškos raštijos įsisavinimas. 1547 m. išleista pirmoji lietuviška knyga - Martyno Mažvydo „Katekizmas“. 1579 m. jėzuitai įkūrė Vilniaus universitetą. LDK taip pat įsigalėjo gotikos architektūra ir dailė, viena po kitos buvo statomos bažnyčios, kūrėsi mokyklos, plito šventųjų kultas ir riterių ideologija.

Кlausimai ir refleksijos

Gindami valstybę nuo priešų, lietuviai buvo ir karingi, ir diplomatiški. Kaip manote – karas ar diplomatija pasiteisina dažniau? Ko istoriškai dažniau griebdavosi Jūsų valstybės – karo ar diplomatijos? Prisiminkite savo šalių istorinius didvyrius ir kokią įtaką jie padarė jūsų šaliai. Kokią reikšmę šių didvyrių atminimas turi visuomenei šiandien?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai „Skaitymo malonumas ir pokalbio užmezgimas“
 Grupė. Dramos pratimai. Rolės „Valstybės išsaugojimo būdai“; „Isimintiniausias valstybės valdovas: mano ir tavo valstybės herojaus susitikimas“
 Grupė. Laisvas kalbėjimas „Naujų ar tradicijų?“ „Mano šalies tradicijos“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Государство между язычеством и христианством

Дипломатия и борьба ВКЛ

Миндаугас не оставил наследника, поэтому после смерти короля началась ожесточенная борьба за власть. Князья, занимавшие трон верховного правителя, постоянно менялись. Порядок и постоянность появились, когда к власти пришел Гядиминас. На троне великого князя он пребывал с 1316 по 1341 годы. В 1323 году город, основанный Гядиминасом, стал столицей ВКЛ.

Во времена Гядиминаса ВКЛ, как и раньше, приходилось выдерживать постоянные атаки Ордена. Литовцы не только защищались, но и сами нападали – особенно активно пробирались на российскую землю.

Все-таки в историю Гядиминас вошел благодаря не военным, а дипломатическим достижениям. Гядиминас, как и предыдущий правитель Миндаугас, хорошо понимал политическое значение крещения и стремился им воспользоваться. Великий князь в письмах папе, городам Ганзы и монахам-францисканцам говорил, что литовцы готовы к крещению.

Но, на самом деле, время крещения еще не пришло. Жители ВКЛ, особенно жемайты, упорно исповедовали прежнюю веру. Несмотря на это, своими письмами Гядиминас одолел политическую изоляцию Литвы. Он завязал дипломатические отношения со Святым Престолом, с восточными и западными государствами Европы. Обещания креститься на несколько лет способствовали миру – перемирию в борьбе с Орденом.

После смерти Гядиминаса власть ВКЛ дружно поделили два его сына. Проживающий в Вильнюсе Альгирдас занимался восточной политикой, а Кястутис из Тракай решал отношения с западом. Эти два князя были упрямыми и воинственными правителями. Альгирдас и Кястутис, хорошо понимая значение крещения, никогда не готовились к принятию христианства.

Альгирдас и Кястутис продолжали работу своих предшественников – защищали Литву от крестоносцев и расширяли ее за счет российских земель. Но оружие и открытая борьба для этих князей были намного приемлемее, чем дипломатические маневры. Все-таки, Альгирдасу

и Кястутису удалось устоять перед агрессией Ордена, а Литва стала единым, сплоченным государством.

Йогайла и крещение Литвы

После смерти Альгирдаса престол князя в Вильнюсе занял его сын Йогайла. Но в жизни государства еще активное участие принимал и Кястутис. Сначала князь двух разных поколений делили власть между собой, но впоследствии на поверхность всплыли разногласия.

Йогайла был политиком нового поколения, который видел, что отчаянная борьба Кястутиса с Орденом разрушает хозяйство края и разоряет жителей. Йогайле казалось, что государство может спасти только крещение и перемирие с Орденом. Йогайла, втайне от Кястутиса, подписал с Орденом мирный договор. Одним из пунктов договора было обещание Йогайлы не поддерживать Кястутиса, если Орден нападет на владения этого князя.

Кястутис, узнав о договоре, собрал войско, свергнул Йогайлу и занял престол великого князя Литвы. Вскоре Йогайла с помощью Ордена взял в плен Кястутиса и его сына Витаутаса. По прошествии нескольких дней Кястутис был найден мертвым, а Витаутас сбежал.

Вскоре Йогайла стал не только великим князем Литвы, но и королем Польши. Это произошло в 1386 году, когда Йогайла согласился с предложением вельмож Польши жениться на их королеве Ядвига. Союз правителей Польши и Литвы был закреплен Кревской унией. Конечно, крещение Литвы было одним из условий, которые Польша предъявляла Йогайле.

В 1387 году Литва (последняя в Европе) приняла крещение. Для Литвы это был уникальный культурный взлет. Литва быстро освоила ценности западной культуры. Особенно важным было овладение латинской письменностью. В 1547 году была выпущена первая литовская книга – „Катехизис“ Мартинаса Мажвидаса. В 1579 году иезуиты основали Вильнюсский университет. Распространялась архитектура и искусство готики, возводились костелы, открывались школы, распространялся культ святых и идеология рыцарей.

Вопросы и рефлексии

Защищая государство от врагов, литовцы были и воинственными, и дипломатичными. Как Вы думаете, что оправдывается чаще – война или дипломатия? Исторически к чему чаще прибегали Ваши государства – к войне или дипломатии? Вспомните своих исторических героев, как они повлияли на Вашу страну. Какое значение имеет память этих героев для общества сегодня?

The state between Paganism and Christianity

GDL diplomacy and battles

Mindaugas did not have an immediate successor. That is why after his death a raging struggle for the throne started. The ruling dukes were constantly changing. Gediminas ruling which lasted from 1316 to 1341 brought order and stability. Vilnius was established during his tenure and in 1323 it became the capital of GDL.

During Gediminas tenure pagan GDL still suffered from the Order's attacks. But Lithuanians were not only defending, they also were actively occupying Rus' territory.

However, Gediminas is famous not for his success in battles but because of his diplomatic abilities. As Mindaugas, Gediminas realized the political importance of Christening and tried to seize an

opportunity. He wrote letters to the pope, principal Hansa towns and Franciscans saying that Lithuanians were ready for Christening.

Actually, they were not ready. GDL residents, especially Samogitians, were persistently protecting the old religion. However, Gediminas letters helped to eliminate Lithuania's political isolation. He established diplomatic relations with the Holy See, the Eastern and Western Europe states. Promises to baptize Lithuania determined cease-fire in a battle with the Order for few years.

After Gediminas death his two sons friendly shared the throne. Algirdas, who stayed in Vilnius, was responsible for Eastern policy and Kęstutis, staying in Trakai, took care of the Western policy. They were stubborn and warlike rulers. Even though Algirdas and Kęstutis understood the importance of christening, they never even wanted to convert into Christianity.

Algirdas and Kęstutis continued works of their predecessors: protected Lithuania from the German Order and expanded the territory conquering Rus' lands. However, these dukes preferred the warlike policy and battles to diplomatic maneuvers. Yet, Algirdas and Kęstutis managed to withstand the Order's attacks and to keep Lithuania united.

Jogaila and Christian Lithuania

After Algirdas death his son Jogaila took over the throne in Vilnius. But in the state's life Kęstutis still took an important role. At first, two dukes shared the power. However, soon disagreements arose.

Jogaila was a new generation's politician who realized that the fight between Kęstutis and the Order was destroying domestic economy and exhausting people. He thought that the state could be saved just by christening and keeping peace with the Order. That is why Jogaila stealthily signed a peace treaty with the Order. According to one of the clauses Jogaila promised not to support Kęstutis if the Order attacked his territory.

Kęstutis discovered about the plan, organized an army and dethroned Jogaila. But soon, with the help of the Order, Jogaila captured Kęstutis and his son Vytautas. After few days Kęstutis was found dead, but Vytautas managed to escape.

Soon Jogaila became the Grand Duke of Lithuania and the king of Poland. That happened in 1386 when Jogaila accepted the proposal of Polish aristocracy to marry their queen Jadvyga. The alliance of Lithuanian and Polish rulers was consolidated by Union of Krėva. Of course, Christening was one of the promises which Jogaila had to fulfill.

Lithuania accepted Christianity in 1387 (the last one in Europe). The state performed a unique cultural leap and quickly absorbed the western values. The acceptance of Latin alphabet was especially important. In 1547 Martynas Mažvydas published the first printed Lithuanian book "Katekizmas" ("Catechism"). In 1579 Jesuits established Vilnius University. What is more, Gothic architecture and art entrenched in GDL; new churches were built; schools were established; the cult of saints and knight ideology started spreading.

Questions and reflections

When protecting their state, Lithuanians were very warlike and diplomatic. What justifies the expectations more often: war or diplomacy? Which one your country was more likely to use? Think of your country's heroes and how they influenced your state's development. How important are they for the modern society?

Vytauto Didžiojo valdymas – Lietuvos aukso amžius

Vytauto vidaus ir užsienio politika

Lietuvos kunigaikštis Vytautas Didysis (1392-1430) neveltui pagerbtas prievardžiu Didysis. Tai pats žymiausias ir populiariausias Lietuvos valdovas. Daugelis lietuvių Vytautui priskiria ne tik geriausio valdovo, bet ir geriausio žmogiškąsias savybes. Apie jį tautoje iki šiol pasakojamos legendos. Žmonių sąmonėje Vytautas – tai lietuvių idealas. Tuo tarpu to meto Lietuva, plytėjusi nuo Baltijos iki Juodosios jūros, visiems laikams išliko Lietuvos politinio savarankiškumo simboliu ir idealu.

Tapęs Lenkijos karaliumi, Jogaila neturėjo galimybių tinkamai rūpintis Lietuvos reikalais, o jo paskirto vietininko mažai kas klausė. LDK prasidėjo vidaus karas, kuriame, sudaręs sąjungą su Ordinu, dėl valdžios kovojo Kęstučio sūnus Vytautas. Jogaila, įvertindamas, kad karas atneš daugiau žalos nei naudos, neilgai trukus pripažino Vytautą savo vietininku - Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu.

Gavęs valdžią, Vytautas vykdė labai savarankišką, nepriklausomą nuo Jogailos politiką. Visų pirma, jis sustiprino Lietuvą iš vidaus – ją centralizavo. Vytautas negailestingai atėmė iš Jogailos giminių jų valdytas kunigaikštystes, kurių visuma ir sudarė LDK. Vietoje kunigaikščių, visose žemėse buvo paskirti Vytauto vietininkai – šiuolaikiniu supratimu, juos būtų galima vadinti politinio pasitikėjimo pareigūnais. Vytauto vidaus politika modernizavo LDK struktūrą ir priartino ją prie tuomet vakaruose vyravusio valstybės modelio.

Vytauto politikos rytuose tikslas buvo vienas – visa Rusia turi priklausyti LDK. Lietuva jau iš anksčiau valdė Polocką, Vitebską, Smolenską, Podolę ir Volynę, tačiau likusios žemės priklausė totoriams. Vytautui iš pradžių labai sekėsi kariauti prieš totorius – jis praplėtė LDK teritoriją iki Juodosios jūros. Tačiau 1399 metais Vorsklos mūšyje su Aukso Orda Vytauto ir sąjungininkų kariuomenė buvo sutriuškinta. Taip Vytauto ambicijos rytuose buvo pristabdytos.

Svarbiausias Vytauto laikų ir, ko gero, visos Lietuvos istorijos mūšis buvo 1410 metų Žalgirio mūšis. Griunvalde, dabartinės Vokietijos teritorijoje, jungtinė LDK, Lenkijos ir jų sąjungininkų kariuomenė kartą ir visiems laikams sutriuškino Vokiečių Ordiną. LDK atsikratė prieš, nuo pat jos istorijos pradžios kėlusio didžiausią grėsmę valstybės išlikimui.

Žalgiris lietuvių sąmonėje visiems laikams tapo pergalės sinonimu. Šiandien jis neatsiejamas ir nuo populiariausio Lietuvoje sporto – krepšinio - pergalės. Kauno Žalgirio komanda yra užauginusi legendinius Lietuvos krepšininkus – A. Sabonį, Š. Marčiulionį, Ž. Ilgauską, Š. Jasikevičių ir daugelį kitų. 1998 metais Žalgirio komanda iškovojo aukso medalius Eurolygos varžybose.

LDK daugiakultūriškumo tradicija

Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė pasižymėjo didele gyventojų įvairove. Lietuviai mokėjo sugyventi su kitomis tautomis ir kultūromis, vertino jų indėlį į valstybės raidą.

Daugiakultūriškumas ypač suklestėjo Vytauto laikais. Kaip karius Vytautas labai vertino totorius – jie sudarė kunigaikščio asmeninę sargybą. Narsiems, išvermingiems ir ištikimiems totoriams Vytautas suteikė labai geras gyvenimo sąlygas – dovanojo jiems žemių, valstiečių, leido išpažinti islamą ir laikytis papročių.

Vytautas nuo Juodosios jūros taip pat atsivežė negausią tiurkų grupę – karaimus. Šiai tautinei mažumai buvo leista turėti savivaldą. Mainais karaimai ištikimai tarnavo Vytautui – jie buvo Vytauto kariai, raštininkai, gydytojai, vertėjai, amatininkai. Karaimai su savimi į Lietuvą atvežė kibinus – šiandien mūsų šalyje labai populiarius pyragėlius su mėsa. Ir totoriai, ir karaimai iki šiol gyvena Trakų apylinkėse.

Privilegijų Vytautas suteikė ir žydams. Jo sprendimu, žydų bendruomenės nebuvo pavaldžios niekam, išskyrus patį didįjį kunigaikštį. Nuo XIV amžiaus pabaigos LDK gyvenę žydai turėjo teisę laisvai važinėti, prekiauti, užsiimti finansine veikla, o jų sinagogos ir kapinės buvo saugomos nuo bet kokių

pasikėsinimų. Tokia tolerancija judaizmui buvo neregėta kitose krikščioniškose to meto šalyse. Tai, kad LDK žydai galėjo įsigyti žemės – unikalus reiškinys Europos valstybių kontekste.

Apskritai patys lietuviai sudarė tik trečdalį LDK gyventojų. Be jau aptartų etninių mažumų, to meto Lietuvoje buvo gausu ir slavų, vokiečių bei lenkų. Kai kurie istorikai mano, kad tolerancija kitoms tautomis, jų religijoms ir papročiams Vytauto laikais buvo viena iš LDK klestėjimo priežasčių.

Klausimai ir refleksijos

Kaip rasti kompromisą, kai labai skiriasi nuomonės? Pateikite pavyzdžių iš valstybės gyvenimo ir asmeninės patirties. Pafantazuokite, kaip lietuviai gyventų dabar, jei iki šiol būtų išsaugoję senąjį tikėjimą. Kada, kokiomis aplinkybėmis, jūsų manymu, verta atsisakyti tradicijų? Kokių turite nebegyvų tradicijų savo tautose? Kodėl jų atsisakyta?

Pratimai lietuvių kalbos mokymui*

Skaitymas ir klausymas

Apie Lietuvos praeitį
(anūko ir senelio pokalbis)

- Seneli, ar tiesa, kad tėtis mane pavadino Lietuvos karaliaus vardu?
- Taip, lietuviai mėgsta duoti savo sūnums kunigaikščių vardus. Taip mes norime pagerbti savo praeitį, kunigaikščius. Mindaugas buvo vienintelis Lietuvos karalius. Jis norėjo apsaugoti Lietuvą nuo kryžiuočių, todėl nusprendė pasikrikštyti. Mindaugas gyveno ir valdė tryliktajame amžiuje. Liepos šeštą mes švenčiame Valstybės dieną – Lietuvos karaliaus karūnavimo dieną. Tai viena iš svarbiausių valstybės švenčių.
- O mano klasės draugo vardas – Gediminas. Jo vardas taip pat kunigaikštiskas. Seneli, papasakok man apie Gediminą.
- Lietuva labai sustiprėjo, kai valdė didysis kunigaikštis Gediminas. Jis labai rūpinosi savo krašto gerove: statė naujas mūrines pilies, tiltus, tiesė kelius, plėtė miestus. Legendos pasakoja, kad Gediminas įkūrė Vilnių.
- O kas valdė Lietuvą po Gedimino?
- Algirdas ir Kęstutis. Turbūt girdėjai šiuos vardus?
- Žinau, kad tai – kunigaikščių vardai. Algirdas mano tėvelio vardas, o Kęstutis – mano pusbrolis.
- Abu šie kunigaikščiai – Gedimino sūnūs. Po Gedimino mirties Algirdas valdė rytinius kraštus. Jis gyveno Vilniuje. Vakarinius kraštus valdė Kęstutis, jis gyveno Trakuose. Po Algirdo mirties jo sūnus Jogaila nenorėjo dalytis valdžia su savo dėde Kęstučiu ir jo sūnumi Vytautu. Aš manau, tu žinai, kuo garsus Vytautas.
- Taip, žinau, seneli. Vytautas ir Jogaila savo pulkais nugalėjo kryžiuočius. Ir žinau, kad abu buvo Žalgirio mūšis. 1410 liepos 15 dieną.
- Šaunuolis! Daugelis nesupranta, kodėl tą dieną ant namų iškabintos valstybės vėliavos. Ir klausinėja vieni kitų...

Kiti pratimai*

Grupė. Dramos pratimai. Patirtis „Susitikimas Lietuvoje“

Grupė. Dramos pratimai. Laisvas kalbėjimas „Papročiai ir tradicijos“; „Ar lengva toleruoti skirtumus?“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TSP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Правление Витаутаса Великого – золотой век Литвы

Внутренняя и внешняя политика Витаутаса

Князь Литвы Витаутас Великий (1392-1430) неспроста удостоен звания “Великий”. Это самый знаменитый и популярный правитель Литвы. Большинство литовцев приписывают Витаутасу не только качества наилучшего правителя, но и самые лучшие человеческие качества. До сих пор народ слагает о нем легенды. В сознании людей, Витаутас – это идеал литовца. Во времена правления Витаутаса Литва расширила свои границы от Балтийского до Черного моря и навсегда осталась символом и идеалом политической самостоятельности Литвы.

Йогайла, став королем Польши, не мог надлежащим образом вести дела Литвы, а назначенного им правителя мало кто слушал. В ВКЛ началась внутренняя война, в которой, заключив союз с Орденом, за власть боролся сын Кястутиса Витаутас. Йогайла, оценив, что война принесет больше убытков, чем пользы, вскоре признал Витаутаса Великим князем Литвы.

Витаутас, получив власть, вел очень самостоятельную и независимую от Йогайлы политику. Прежде всего, он укрепил Литву изнутри – централизовал ее. Витаутас безжалостно отобрал княжества у родственников Йогайлы, что в совокупности и вошло в ВКЛ. Вместо князей, на всех землях были назначены правители Витаутаса – в современном понимании, их можно было бы назвать представителями политического доверия. Внутренняя политика Витаутаса модернизировала структуру ВКЛ и приблизила ее к модели государства, господствующей в то время на западе.

Цель политики Витаутаса на востоке была одна – вся Россия должна принадлежать ВКЛ. Под властью Литвы уже находились Полоцк, Смоленск, Подольск и Волынь, а остальные земли принадлежали татарам. Сначала Витаутасу удавалось воевать против татар – он расширил территорию ВКЛ до Черного моря. Но в 1399 году в битве при Ворскле с Золотой Ордой армия Витаутаса и его союзников была разгромлена. Так амбиции Витаутаса на востоке были разрушены.

Важнейшая битва времен Витаутаса и, наверно, всей истории Литвы – это битва при Жальгирисе в 1410 году. В Грюнвальде, на современной территории Германии, объединенное ВКЛ, войско Польши и ее союзников раз и навсегда разгромили Тевтонский орден. ВКЛ избавилось от врага, который с самого начала истории представлял большую угрозу государству.

Жальгирис в сознании литовцев на все времена стал синонимом победы. Сегодня это неотъемлемая часть побед самого популярного в Литве вида спорта – баскетбола. Каунасская команда “Жальгирис” вырастила легендарных баскетболистов Литвы – А. Сабониса, Ш. Марчюлениса, Ж. Илгаускаса, Ш. Ясияквичюса и других. В 1998 году команда “Жальгирис” выиграла золотые медали в соревнованиях Евролиги.

Традиция многокультурности ВКЛ

Великое Княжество Литовское отличалось большим разнообразием жителей. Литовцы могли ужиться с другими народами и культурами, ценили их вклад в развитие государства.

Особенно многокультурность расцвела во времена правления Витаутаса. Как воин, Витаутас очень ценил татар – они были его личной охраной. Храбрым, выносливым и верным татарам Витаутас предоставил очень хорошие условия жизни – дарил земли, крестьян, разрешал исповедовать ислам и соблюдать свои обычаи.

Витаутас привез с Черного моря небольшую тюркскую группу – караимов. Этому национальному меньшинству разрешалось иметь самоуправление. Взамен караимы верно служили Витаутасу – они были воинами, писарями, врачами, переводчиками, ремесленниками. Караимы привезли

с собой в Литву кибинай – сегодня в нашей стране это очень популярный пирожок с мясом. И татары, и караимы до сих пор живут в окрестностях Тракая.

Витаутас предоставлял привилегии и евреям. По его решению, еврейские общества находились под властью только самого великого князя. С конца XIV века евреи, проживавшие в ВКЛ, имели право заниматься торговлей и финансовой деятельностью, а их синагоги и кладбища охранялись от любых посягательств. Такая толерантность иудаизму в то время была не видана в других христианских странах. То, что евреи ВКЛ могли купить землю – это уникальное явление в контексте государств Европы.

Сами литовцы составляли только треть жителей ВКЛ. Кроме упомянутых этнических меньшинств, в то время в Литве проживало много славян, немцев и поляков. Некоторые историки думают, что толерантность другим народам, их религиям и обычаям во времена Витаутаса была одной из причин расцвета ВКЛ.

Вопросы и рефлексии

Как прийти к компромиссу, когда расходятся мнения? Приведите примеры из жизни государства и личного опыта. Пофантазируйте, как бы литовцы жили сейчас, если бы до сих пор исповедовали прежнюю веру. Когда и при каких обстоятельствах, по Вашему мнению, стоит отказаться от традиций? Какие забытые традиции у Ваших народов? Почему их не чтят?

The rule of Vytautas the Great – the golden age of Lithuania

Vytautas domestic and foreign policy

Duke of Lithuania Vytautas (1392-1430) was called *The Great* not without a purpose. He was the most eminent and popular ruler of Lithuania. Many call him the best ruler with good characteristic features. Still legends are told about the duke. In modern Lithuania Vytautas is revered as an ideal Lithuanian. What is more, Vytautas' Lithuania which spanned from the Baltic Sea to the Black Sea remained the symbol and ideal of Lithuania's political independence.

When Jogaila became the king of Poland he had no time to manage Lithuanian affairs, moreover, his appointed vicegerent was unpopular. Soon the Civil War started where Vytautas (son of Kęstutis) fought for the authority. Vytautas forged an alliance with the Order. Jogaila, realizing that the war could be unsuccessful, appointed Vytautas as his vicegerent, i.e., the Grand Duke of Lithuania.

Vytautas carried on an independent policy regardless of Jogaila. Firstly he strengthened the state from the inside by centralizing it. He took over the lands from Jogaila's relatives and appointed vicegerents for every land. In modern times Vytautas' vicegerents could be called officers of political trust. His domestic policy modernized the structure of GDL making it more similar to the western states.

Vytautas policy towards the East had one goal: to occupy as many Rus' lands as possible. Lithuania already controlled Polotsk, Vitebsk, Smolensk, Podol and Volynia but the other lands belonged to Tatars. At first Vytautas succeeded in battles with Tatars and expanded Lithuania's territory to the Black Sea. But in 1399 at the battle of Vorskla the Golden Horde defeated the army of Vytautas and his allies. This loss stopped Vytautas ambitions towards the East.

The most important battle of Vytautas and probably in the history of Lithuania was the Battle of Grunwald (*lt. Žalgiris*) (1410). In Grunwald, modern Germany's territory, the united army of GDL,

Poland and their allies once and for all defeated the German Order. GDL finally disposed of the enemy which threatened Lithuania's since the beginning of its history.

Žalgiris became a symbol of victory. Today it's closely related to the victories in basketball which is the most popular sport in Lithuania. Kaunas *Žalgiris* team brought up legendary basketball players, such as, A. Sabonis, Š. Marčiulionis, Ž. Ilgauskas, Š. Jasikevičius, etc. In 1998 *Žalgiris* team won the Euroleague.

GDL multiculturalism

There was a great variety of cultures in GDL. Lithuanians could coexist with the other cultures and nations, valued their input to the development of the state.

Multiculturalism in GDL especially prospered during Vytautas rule. Vytautas appreciated Tatars, he even appointed them as his personal guards. Brave, tough and devoted Tatars got great living conditions: Vytautas gave them lands, peasants, allowed to profess Islam and to follow their customs.

Vytautas also brought a small group of Karaites from the Black Sea region. This national minority was allowed to have autonomy. In return Karaites faithfully served for the duke: they worked as clerks, doctors, translators, craftsmen and soldiers. Karaites introduced their traditional pasty Kibinai which are very popular in modern Lithuania. Both Tatars and Karaites still live in the surroundings of Trakai. Vytautas granted a charter for Jews too. He decided that Jew communities would be subordinate just to the Grand Duke. Since the end of 14th century Jews had rights to travel, trade and take up financial activities without any restraints; their synagogues and cemeteries have been protected from any attempts. Such tolerance towards Judaism was not common in other Christian countries of the day. What is more, unlike in other European countries, in GDL Jews could get lands.

Overall, Lithuanians constituted just a third of all GDL residents. Besides already mentioned ethnic groups, in GDL were lots of Slavs, Germans and Poles. Some of the historians believe that tolerance for other nations, their religions and customs was one of the reasons why during Vytautas throne GDL prospered.

Questions and reflections

How is it possible to find a compromise if the opinions are too different? Give some examples from your personal experience and state's history. Fantasize how Lithuanians would live now if they had saved their old religion. When and in what circumstances it is worth to forsake traditions? Are there any dead traditions in your nation? Why they have been forsaken?

III. LIETUVA ABIEJŲ TAUTŲ RESPUBLIKOS (ATR) IR CARINĖS RUSIJOS SUDĖTYJE

*Kieno vežime sėdi, to ir giesmę giedi
(lietuvių liaudies patarlė)*

III. ЛИТВА В СОСТАВЕ РЕСПУБЛИКИ ОБОИХ НАРОДОВ (РОН) И ЦАРСКОЙ РОССИИ

*На чьем возу сижу, того и песенку пою
(литовская народная поговорка)*

III. LITHUANIA IN POLISH-LITHUANIAN COMMONWEALTH AND RUSSIAN EMPIRE

*He who owns the wagon sets the song to sing
(Lithuanian folk proverb)*

Abiejų Tautų Respublika – senamadiška XVIII amžiaus valstybė

ATR susikūrimo priežastys

Tapdamas kartu ir LDK, ir Lenkijos valdovu, Jogaila pastatė Lietuvą į sudėtingą situaciją. Lietuva tapo priklausoma nuo Lenkijos valdovo, taigi netiesiogiai susijungė su Lenkija. Lietuvos didysis kunigaikštis – nebe savarankiškas valdovas, o Lenkijos karaliaus atstovas Lietuvoje. Išskirtinė Vytauto asmenybė lėmė, kad, jam būnant didžiuoju kunigaikščiu, Lietuva sugebėjo vykdyti labai savarankišką politiką. Tačiau Vytautui mirus ir į valdžią atėjus silpnesniems kunigaikščiams, priklausomybės nuo Lenkijos problema darėsi vis aktualesnė.

Lenkija vis labiau kėsinosi į Lietuvos savarankiškumą, o stipraus kunigaikščio, kuris šį savarankiškumą apgintų, nebuvo. Todėl LDK labai išaugo ponų tarybos (kunigaikščio patariamojo organo) politinis vaidmuo. Lietuvos didikai ėmėsi iniciatyvos išlaikyti LDK savarankiškumą. Ilgainiui ponų taryba tapo realia valstybės valdžia. Didžiųjų kunigaikščių galia buvo stipriai apribota – jie tapo tik ponų tarybos sprendimų vykdytojais.

XVI amžiuje LDK tapo tik buvusios savo galybės šešėliu. Dabar Lenkija ir naujai iškilusi Maskvos didžioji kunigaikštystė buvo pagrindinės varžovės Vidurio ir Rytų Europos regione. Maskvos kunigaikštystė tapo didžiausia grėsme Lietuvai. Nusilpusi, didžiulė, daug slavų žemių turinti LDK traukte traukdavo Maskvos puolimus. LDK būtinai reikėjo ieškoti sąjungininkų.

Ponų taryba taip pat, užuot stiprinusi LDK savarankiškumą, silpnino valstybę. Tarybos narių interesai dažnai išsiskirdavo. Didžiūnai ilgainiui ne sprendė valstybės klausimus, o kovojo dėl valdžios. Taryba galų gale ir atvedė Lietuvą į sąjungą su Lenkija. Buvo nuspręsta, kad, tik susijungusi su Lenkija, LDK sugebės atsilaikyti prieš Maskvos kunigaikštystės atakas.

1569 metais Liublino unija įtvirtino naujos Europos valstybės – Lenkijos ir Lietuvos bendros respublikos – atsiradimą. Tačiau didelė, daugiatautė, renkamų monarchų valdoma valstybė neatitiko Europos tendencijų. Europoje vyko atvirkštiniai procesai – kūrėsi nacionalinės valstybės su stipria valdžia. Taigi Abiejų Tautų Respublikos žlugimas buvo užprogramuotas jau jos kūrimo metu.

1791 metų gegužės 3-iosios Konstitucija

Nors ir Abiejų Tautų Respublika gyvavo neilgai, vienu jos pasiekimu dabar gali didžiuotis ir Lietuva, ir Lenkija. 1791 metų gegužės 3 dieną ATR priėmė konstituciją, kuri tapo pirmąją rašytine konstitucija Europoje, keletu mėnesių aplenkusi Prancūzijos konstituciją. Ši konstitucija buvo pažangus dokumentas – kaip ir anksčiau priimta JAV konstitucija, ji rėmėsi Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija. Tačiau tais laikais Respublikoje tikrai nebuvo kada džiaugtis. Bajorų anarchijos ir politikų tarpusavio rietenų išvarginta Respublika buvo labai nusilpusi ir jau gerokai apkarpyta stiprių Europos valstybių – Rusijos imperijos, Austrijos ir Prūsijos. Konstitucija buvo priimta, siekiant valstybėje įvesti daugiau tvarkos, tačiau to žingsnio turbūt imtasi per vėlai. Po ketverių metų nuo konstitucijos priėmimo – 1795-aisiais Respublika išnyko iš Europos politinio žemėlapiu. Ją pasidalijo Rusija, Prūsija ir Austrija. Beveik visa LDK teritorija atsidūrė Rusijos imperijos sudėtyje.

Klausimai ir refleksijos

Kaip Jūsų tautą paveikė XIX amžiaus tautų pavasaris? Ką manote apie tautų apsisprendimo teisę šiais laikais? Ar dar turėtų atsirasti naujų valstybių? Ar Jūsų tautai kada teko ginti savo kalbą ir kultūrą?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Refleksijos „Tautų pavasaris XIX amžiuje“
Grupė. Dramos pratimai. Laisvas kalbėjimas „Saugant tautą ir kalbą“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Республика Обоих Народов – государство XVIII века

Причины образования РОН

Йогайла, став одновременно правителем ВКЛ и Польши, поставил Литву в сложную ситуацию. Литва стала зависимой от правителя Польши, таким образом, не напрямую объединившись с Польшей. Великий князь Литвы – уже несамостоятельный правитель, а представитель короля Польши в Литве. Исключительная личность Витаутаса показала, что когда он был великим князем, Литва могла вести самостоятельную политику. Но после смерти Витаутаса к власти пришли слабые князья, и проблема зависимости от Польши становилась все актуальнее.

Польша все больше посягала на самостоятельность Литвы, а сильного князя, который смог бы защитить эту самостоятельность, не было. Поэтому ВКЛ находилось под политической ролью совета господ (совещательного органа при князе). Вельможи Литвы взяли за инициативу сохранить самостоятельность ВКЛ. С течением времени совет господ стал реальной властью государства. Власть великих князей была сильно ограничена – они стали только исполнителями решений совета господ.

В XVI веке ВКЛ стало только тенью своего прежнего могущества. Сейчас Польша и Великое княжество Московское были основными соперниками в регионе Средней и Восточной Европы. Московское княжество стало сильнейшей угрозой для Литвы. Слабое, но огромное ВКЛ с большим количеством славянских земель защищалось от нападений Москвы. ВКЛ необходимо было искать союзников.

Совет господ вместо того, чтобы укреплять самостоятельность ВКЛ, ослаблял государство. Интересы членов совета часто расходились. С течением времени вельможи перестали решать государственные вопросы, а стали бороться за власть. В конце концов, совет и привел Литву к союзу с Польшей. Было решено, что как только ВКЛ объединится с Польшей, оно сможет выдержать атаки Московского княжества.

В 1569 году Люблинская уния утвердила появление нового Европейского государства – единого государства Польши и Литвы. Но большое, многонациональное государство, находящееся под властью монархов, не соответствовало европейским тенденциям. В Европе происходили обратные процессы – создавались национальные государства с сильной властью. Итак, провал Республики Обоих Народов был запрограммирован уже во время его создания.

Конституция 3 мая 1791 года

Хотя Республика Обоих Народов просуществовала недолго, одним ее достижением сейчас могут гордиться и Литва, и Польша. 3 мая 1791 года РОН приняла конституцию, которая стала первой письменной конституцией в Европе, на несколько месяцев опередив конституцию Франции. Эта конституция была прогрессивным документом – как и ранее принятая конституция США, она основывалась на Декларации прав человека и гражданина.

Хотя, на самом деле, в то время в Республике не было когда радоваться. Республика, измученная раздорами анархии бояр и политиков, была очень ослаблена и уже хорошо обрезана сильными европейскими государствами – Российской империей, Австрией и Пруссией. Конституция была принята с целью наведения порядка в государстве, но этот шаг предприняли слишком поздно. Через четыре года после принятия конституции – в 1795 году Республика исчезла с политической карты Европы. Ее поделили Россия, Пруссия и Австрия. Почти вся территория ВКЛ оказалась в составе Российской империи.

Вопросы и рефлексии

Как на Ваш народ повлияла весна XIX века? Что Вы думаете о праве на самоопределение народов в наше время? Должны ли еще появляться новые государства? Вашему народу когда-нибудь приходилось защищать свой язык и культуру?

Polish-Lithuanian Commonwealth

Reasons for establishing Polish-Lithuanian Commonwealth

Being the ruler of Poland and Lithuania at the same time Jogaila brought Lithuania into a difficult situation. Lithuania became dependent on Poland's ruler, i.e., it was indirectly united with Poland. The Grand Duke no longer was an independent ruler – he became a representative of Poland's king. But because of Vytautas' idiosyncratic personality Lithuania was able to pursue an autonomous policy. However, after the Grand Duke's death weaker dukes came into throne and the problem of Lithuania's dependence on Poland got more acute.

Poland progressively encroached on Lithuania's autonomy and there were no strong duke to protect the state. That is why the political role of Lords Council (duke's deliberative assembly) increased. Lithuanian nobility took initiative to save state's autonomy. Eventually Lords Council became a real authority in Lithuania. The power of the grand dukes was restrained to simply executing Lords Council's decisions.

In 16th century the mightiness of GDL vanished. Poland and the newly established Grand Duchy of Moscow were the main rivals in the Middle and Eastern Europe. The Grand Duchy of Moscow became the new threat for Lithuania. The main reason of Moscow's attacks was Slavic lands occupied by GDL. The weakness of GDL called for allies.

What is more, instead of strengthening GDL's autonomy Lords Council just made the state weaker. The interests of members usually differed. Soon they started fighting for the power instead of solving state's matters. The council finally entered GDL into alliance with Poland. They decided that this union was the only way to withstand the attacks of the Grand Duchy of Moscow.

In 1569 the Union of Lublin created a new state, the Polish-Lithuanian Commonwealth. However, a big, multicultural state ruled by elected monarchs did not comply with European tendencies. At that time in Europe a reverse process was going: centralized nation states were establishing. Therefore, the collapse of Polish-Lithuanian Commonwealth was inevitable.

The Constitution of May 3, 1791

Even though the Polish-Lithuanian Commonwealth lasted shortly, they achieved one important attainment. Polish-Lithuanian Commonwealth in 1791 adopted the May 3rd Constitution, Europe's first codified national constitution (French constitution was adopted few months later). This

constitution was an advanced document. Just like the United States Constitution (1788) it was based on Declaration of the Rights of Man and of the Citizen.

However, there was no time to rejoice at this achievement. The Republic was exhausted by the anarchy of noblemen, ructions between politicians; its territory was reduced by stronger European states: Russian Empire, Austria and Prussia. The Constitution was adopted to introduce more order into the state but that was already too late. 4 years later, in 1795, the Republic vanished from Europe's political map. It was partitioned by Russia, Prussia and Austria. Almost all GDL's territory belonged to Russian Empire.

Questions and reflections

How the Spring of Nations in 19th century influenced your nation? What do you think about self-determination of nations in modern times? What do you think about emerging of new states? Have your nation ever been fighting for its language or culture?

Carinės Rusijos sudėtyje lietuviai tampa lietuviais

Rusijos imperijos politika lietuvių atžvilgiu

Du šimtmečiai sąjungoje su Lenkija savaip suformavo lietuvių tapatybę. Visus valstybės reikalus tvarkė kilmingi piliečiai-bajorai lenkų kalba. Ilgainiui Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės bajorai pagal kultūrą ir kalbą ėmė laikyti save lenkais, nors idėjine prasme išliko Lietuvos patriotais, Lietuvos savarankiškumo šalininkais. Lietuvių kalbą, tuo tarpu, naudojo tik Lietuvos "prastuomenė" – valstiečiai.

Lietuvai atsідūrus Rusijos imperijoje, lietuviškumas nebuvo laikomas ir tokio pavojingu valdžiai kaip lenkiškumas. Lietuvybę puoselėję neapsišvietę valstiečiai-baudžiauninkai nesuvokė savęs kaip tautos. Tuo tarpu su lenkų kultūra tapatinosi visa politiškai aktyvi ir intelektualiai Lenkijos-Lietuvos visuomenė.

Lenkų nacionalizmas Rusijos imperijai išties sukėlė vargo – 1831, o vėliau 1863 metais vyko sukilimai, kuriais buvo siekiama atsiskirti nuo Rusijos imperijos. 1831 metų sukilimo tikslas buvo atkurti Abiejų Tautų Respubliką, tačiau Lietuvai šioje respublikoje neturėjo priklausyti lygios teisės su Lenkija - ji turėjo būti tik Lenkijos dalis. Vis dėlto, sukilime dalyvavo daug lietuvių valstiečių. Jiems sukilimo organizatoriai žadėjo, kad bus panaikinta baudžiava. Kadangi valdžia į sukilimą žiūrėjo kaip į "lenkų sukilimą", tai po jo numalšinimo ėmėsi "lenkų pradų naikinimo" politikos. Pirmiausia buvo nusitaikyta į kalbą. Į "valstietišką" lietuvių kalbą tuo metu dar žiūrėta pro pirštus.

Antrame – 1863 metai vykusiame sukilime ne tik lenkai, bet ir lietuvių tauta jau aiškiau reiškė norą būti savarankiškais. Šis, kaip ir 1831 metų sukilimas, nepavyko. Tačiau po šio sukilimo Rusijos imperijos valdžia ėmėsi kur kas griežtesnių represijų, nukreiptų ne tik prieš lenkus, bet ir prieš lietuvius. Buvo uždrausta lietuviška abėcėlė, lietuviška spauda ir lietuviškos mokyklos. Lietuviškos spaudos draudimas galiojo 1863-1905 metais.

Lietuvių tautinis atgimimas

Galima sakyti, kad aktyvi rusinimo politika, spaudos draudimas paspartino modernios lietuvių tautos vystymąsi. Žmonėms vieningai kovojant prieš valdžios draudimus, formavosi jų tautinė savimonė. Galų gale išėjo taip, kad, būdami carinėje Rusijoje, lietuviai pirmą kartą pamatė save kaip tautą, atskirą

ne tik nuo rusų, bet ir nuo lenkų. Toks lietuvių tautos formavimasis gražiai įsiliejo į bendrą Tautų pavasario judėjimą visoje Europoje.

XIX amžiuje didžiausias lietuvių valstiečių autoritetas buvo Katalikų bažnyčia. Tuo tarpu bažnyčia bendravo su valstiečiais būtent lietuvių kalba – ne tik jiems sakė pamokslus, bet ir steigė lietuviškas mokyklas, blaivybės brolijas, spausdino ir platino lietuviškas religines knygas. Taigi nenuostabu, kad, uždraudus lietuvišką spaudą, būtent Bažnyčia organizavo pasipriešinimą draudimams.

Ypač daug prie to prisidėjo vyskupas Motiejus Valančius. Jis pats kūrė lietuviškus leidinius, organizavo slaptą jų spausdinimą ir platinimą. Lietuvišką spaudą platinę žmonės vadinami knygnešiais. Savo gerove (ir net gyvybe) rizikavo visi spaudos draudimo pažeidinėtojai: ir knygnešiai, ir spaudos rengėjai, ir skaitytojai. Slaptos kaimo mokyklos, kuriose vaikai būdavo mokomi lietuvių kalbos, taip pat neatsiejamos nuo pasipriešinimo judėjimo. Turėti tokią mokyklą buvo kiekvieno kaimo garbės reikalas. Visi šie nusižengimai labai vienijo tautą, kurios pagrindiniu bendrumo požymiu tapo lietuvių kalba.

XIX amžiaus 8-9 dešimtmečiuose tautinis lietuvių judėjimas susilaukė pastiprinimo. Į judėjimą gana masiškai ėmė įsitraukti pirmoji iš valstiečių kilusi, tačiau aukštuosius pasaulietinius mokslus baigusi, inteligentų karta. Šie žmonės pradėjo leisti pirmuosius lietuviškus laikraščius – *Aušrą*, *Varpą*, *Ūkininką*, *Tėvynės sargą*. Laikraščių pagrindu netrukus ėmė atsirasti pirmosios lietuvių politinės partijos. O laikraščių redaktoriai – V. Kudirka, J. Basanavičius, J. Tumas-Vaižgantas – pradėjo aiškiai formuluoti tikslą kurti nepriklausomą Lietuvos valstybę. Neilgai trukus atsirado ir proga šį tikslą įgyvendinti.

Klausimai ir refleksijos

Ar jūsų valstybė turi sąjungos su kitomis valstybėmis patirties? Kaip išsaugoti tautinę tapatybę, kai susijungi su kitais? Kaip išsaugoti identitetą, gyvenant kitoje šalyje? Ką reiškia netekti laisvės ir ką reiškia atgimti? Valstybei, tautai, žmogui?

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Nereikalingas žodis

Užduotis: Išbrauk vieną nereikalingą žodį. Kuris iš vienoje eilėje esančių žodžių yra nereikalingas? Pasiskirstykite į dvi grupes ir grupėse aptarkite, kodėl. Žaidimo metu kiekviena grupė turi nurodyti priežastis, kodėl tą žodį išbraukė.

(1) karalius	kunigaikštis	dvarininkas	ponas	Priežastis: _____
(2) Vilnius	Klaipėda	Kernavė	Kaunas	Priežastis: _____
(3) lietuvis	latvė	rusas	lenkas	Priežastis: _____
(4) lietuviai	latviai	prūsai	lenkai	Priežastis: _____
(5) Kęstutis	Mindaugas	Algirdas	Gediminas	Priežastis: _____
(6) auksas	sidabras	gintaras	varis	Priežastis: _____
(7) miškas	molis	smėlis	medus	Priežastis: _____

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Laisvas kalbėjimas, „Mano valstybės sąjungos su kitomis valstybėmis?“

Grupė. Žaidimai, „Panašūs žodžiai mano ir lietuvių kalboje“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Литовцы в составе Царской России стали литовцами

Политика Российской империи по отношению к литовцам

Два столетия в союзе с Польшей по-своему сформировали личность литовца. Все государственные дела вели знатные граждане-бояре на польском языке. С течением времени бояре ВКЛ по культуре и языку стали считать себя поляками, хотя в идейном смысле оставались патриотами Литвы, сторонниками самостоятельности Литвы. На литовском языке разговаривали только "простолюдины" – крестьяне.

Когда Литва оказалась в составе Российской империи, то верность всему литовскому не считалась такой опасной для власти как "польскость". Необразованные крепостные крестьяне, хранившие верность всему литовскому, не воспринимали себя как нацию. Тем временем вся политически активная и интеллектуальная общественность Польши и Литвы отождествлялась с польской культурой.

Национализм поляков привел Российскую империю к нищете – в 1831 году, а в 1863 году начались восстания, целью которых было отделение от Российской империи. Цель восстания 1831 года было восстановление Республики Обоих Народов, хотя Литве в составе этой республики не должны были принадлежать равные права с Польшей – она должна была быть только частью Польши. Но все-таки в восстании участвовало много литовских крестьян. Организаторы восстания обещали им, что будет отменено крепостное право. Поскольку власть смотрела на восстание, как на "восстание поляков", то после его подавления начали проводить политику "истребления поляков". Прежде всего, были нацелены на язык. На "крестьянский" литовский язык в то время еще смотрели сквозь пальцы.

Во втором восстании 1863 года не только поляки, но и литовский народ ясно выразил желание быть самостоятельными. Это восстание, как и в 1831 году, не удалось. Но после этого восстания власть Российской империи начала применять строжайшие репрессии, направленные не только против поляков, но и против литовцев. Был запрещен литовский алфавит, литовская печать и литовские школы. Запрет на литовскую печать действовал в 1863-1905 годах.

Национальное возрождение литовцев

Можно сказать, что активная политика русификации, запрет на печать ускорил развитие современного литовского народа. Люди единодушно боролись против запретов власти, так формировалось их национальное самосознание. В конце концов, вышло так, что, находясь в Царской России, литовцы впервые увидели в себе нацию, отдельную не только от русских, но и от поляков. Такое формирование литовского народа весной влилось в единое движение народов во всей Европе.

В XIX веке наибольшим авторитетом среди крестьян пользовалась Католическая церковь. Между тем церковь общалась с крестьянами именно на литовском языке – читала проповеди, открывала литовские школы, братства трезвости, печатала и распространяла литовские религиозные книги. Поэтому неудивительно, что, наложив запрет на литовскую печать, именно Церковь выступила организатором сопротивления в отношении запретов.

Особенно присоединился к этому епископ Мотеюс Валанчюс. Он сам выпускал издания на литовском языке, организовывал тайную их печать и распространение. Люди, распространявшие литовскую печать, назывались *книгоношами*. Своим благосостоянием (и даже жизнью) рисковали все нарушители запрета на печать: и книгоноши, и издатели, и читатели. Тайные деревенские школы, в которых детей обучали литовскому языку, были неразрывно связаны с движением сопротивления. Иметь такую школу – было делом чести каждой деревни. Все эти поступки очень

объединяли народ, главным признаком общности которого стал литовский язык.

В 8-9 десятилетиях XIX века национальное движение литовцев дождалось подкрепления. В движение массово начало вливаться первое поколение интеллигентов родом из крестьян, но с высшим образованием. Эти люди начали издавать первые литовские газеты – *Аушра*, *Варнас*, *Укининкас*, *Тевинес саргас*. На основе газет вскоре начали появляться первые литовские политические партии. А редакторы газет – В. Кудирка, Й. Басанавичюс, Й. Тумас-Вайжгантас – начали формулировать цель создания независимого Литовского государства. Вскоре появилась возможность для осуществления этой цели.

Вопросы и рефлексии

Есть ли у Вашей страны опыт союза с другими государствами? Как сохранить тождество, когда объединяешься с другими? Как сохранить идентичность, проживая в другой стране? Что значит: лишиться свободы и возродиться? Государству, нации, человеку?

In Russian Empire Lithuanians become Lithuanians

Russian Empire policy toward Lithuania

Two centuries in Polish-Lithuanian Commonwealth oddly formed Lithuanian's identity. Nobles administrated all state's affairs in Polish. Eventually, nobles of GDL adopted the Polish language, culture and started calling themselves Polish even though ideologically they remained patriots and supporters of Lithuania's autonomy. The Lithuanian language at a time was used only by the commons, peasants. In Russian Empire Lithuanianism did not seem to be as dangerous for the government as Polishism. Illiterate serfs who upheld lithuanianism did not recognize themselves as a nation. Whereas, all politically active Polish-Lithuanian intellectuals identified themselves with the Polish culture.

Polish nationalism caused many problems for Russian Empire: in 1831 and 1863 citizens rebelled against the empire and tried to get autonomy. The main aim of 1831 rebellion was to recreate Polish-Lithuanian Commonwealth. But in this union Lithuania would have been subordinate to Poland. Lots of Lithuanian peasants participated in this rebellion because the organizers promised the abolishment of serfdom. As the government blamed Poles for the rebellion, after the suppression Russians pursued the policy of destroying Polish national values. The first target was the language. The Lithuanian language spoken just by peasants at a time was overlooked.

In the rebellion of 1863 both Poles and Lithuanians showed their desire for autonomy. The second revolt failed just like the first one. However, after this one Russian Empire applied strict repressive measures not only against Polish but against Lithuanians too. Lithuanian alphabet, Lithuanian press and schools were forbidden. The censorship of the Lithuanian press lasted from 1863 to 1905.

Lithuanian national revival

It may be said that the active Russification, censorship of the press fastened the development of modern Lithuanian nation. People unanimously fighting against prohibitions formed their national consciousness. Eventually, just under oppression of Russian Empire Lithuanians for the first time saw themselves as a single nation independent from Russians and Poles. Such formation of Lithuanian nation took a part in the Spring of Nations movement in Europe.

In 19th century the greatest authority for Lithuanian peasants was the Catholic Church. The church

communicated with the peasants in Lithuanian: clergymen preached, established Lithuanian schools and temperance societies, printed and distributed Lithuanian religious books. So it is hardly surprising that during the censorship of the Lithuanian press the church organized the resistance for prohibitions. Bishop Motiejus Valančius took a great part in the resistance. He created Lithuanian publications, illegally organized their printing and distribution. The distributors of Lithuanian press were called book smugglers (*lt. knygnešiai*). Both book smugglers, organizers of the press and readers set their wellbeing and life on chance for violating the censorship. Secret schools where children were taught the Lithuanian language were also a part of the resistance movement. Having such a school in a village was a point of honor. All these offences unified the nation. The main feature of the nation's commonness was the Lithuanian language.

Lithuanian national movement received backup in the 8th-9th decades of the 19th century. The first generation of intellectuals of peasant origin who have acquired secular education joined the movement. These people started publishing the first Lithuanian newspapers: *Aušra*, *Varpas*, *Ūkininkas*, *Tėvynės Sargas*. On the ground of these newspapers the first Lithuanian political parties were established. And the editors: V. Kudirka, J. Basanavičius, J. Tumas-Vaižgantas started formulating their goal: to create an independent state of Lithuania. Soon an opportunity for implementing the goal occurred.

Questions and reflections

Have your state ever been united with the other state? How to preserve the national identity in a union? How to retain the identity living abroad? What does it mean to lose one's freedom and to revive (for a state, nation, human)?

IV. NEPRIKLAUSOMA LIETUVA 1918-1940 METAIS

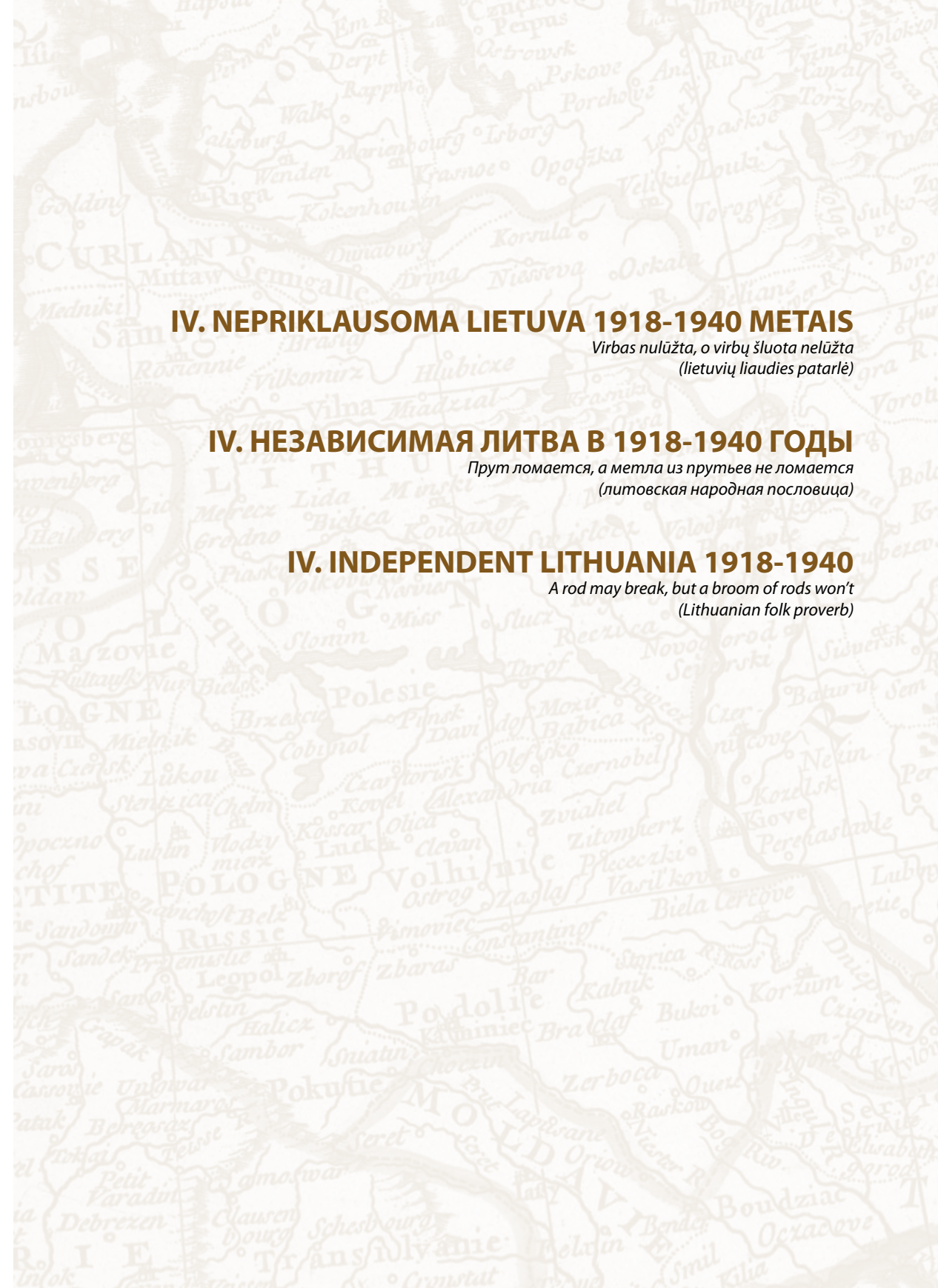
*Virbas nulūžta, o virbų šluota nelūžta
(lietuvių liaudies patarlė)*

IV. НЕЗАВИСИМАЯ ЛИТВА В 1918-1940 ГОДЫ

*Прут ломается, а метла из прутьев не ломается
(литовская народная пословица)*

IV. INDEPENDENT LITHUANIA 1918-1940

*A rod may break, but a broom of rods won't
(Lithuanian folk proverb)*

Nepriklausomybės paskelbimas

Nuo autonomijos iki nepriklausomybės

1905 metais Rusijoje stiprėjo nepasitenkinimas caro vadžia, revoliucinės nuotaikos. Šios nuotaikos persikėlė ir kitoms tautoms imperijos sudėtyje. Pasinaudoję silpnėjančia caro valdžia, lietuviai sušaukė lietuvių tautos seimą. Šis seimas nutarė, kad lietuvių tauta sieks autonomijos nuo Rusijos imperijos. Iki 1915 metų lietuviai visame pasaulyje vykdė propagandinę veiklą, siekdami Lietuvos autonomijos. Lietuvą užmiršusiai Europai buvo aiškinama, kad Lietuva nėra ne tik Rusijos, bet ir Lenkijos dalis. Laiškuose pasaulio valstybių vadovams, taip pat viešose paskaitose lietuvių tautinio sąjūdžio veikėjai pasakojo apie Lietuvos istoriją, priminė, kaip anksčiau atrodė jos teritorija. 1915 metais, vykstant Pirmajam pasauliniam karui, Lietuvos teritoriją užėmė Vokietija. Ši valstybė skelbėsi esanti už tautų apsisprendimo principą. Lietuvių tautinio sąjūdžio veikėjai jautė, kad atsirado proga siekti ne tik autonomijos, bet ir visiškos Lietuvos valstybės nepriklausomybės.

Nepriklausomybės paskelbimo aplinkybės

Vis dėlto, prieš skelbiant nepriklausomybę, lietuviams teko išlaviruoti tarp daugybės didžiųjų valstybių interesų. Rusijos sąjungininkės Pirmajame pasauliniame kare – Didžioji Britanija ir Prancūzija nepritarė mažųjų lietuvių nepriklausomybės siekiams. Jiems atrodė, kad tautų apsisprendimo principas turėtų galioti lenkams, o Lietuva tėra Lenkijos dalis. Lietuviai, ypač gyvenantys vakarų šalyse, kaip ir anksčiau, aktyviai platino žinią, kad Lietuva istoriškai buvo savarankiška valstybė. Tačiau priešingą žinią skelbusi lenkų propaganda girdėjosi dar garsiau.

Vokietija, tuo tarpu, siūlė Lietuvai savarankiškumą, bet su daugybe suvaržymų. Realiai lietuviams buvo siūloma kultūrinė autonomija, tačiau beveik visos valstybės institucijos turėjo likti vokiečių rankose. Pagal Vokietijos siūlomą sąlygą, toks valdymas truktų dar 10 metų, o Klaipėdos krašte – 25 metus. 1917 metų rugsėjį vykusio Lietuvos atstovų konferencija neatmetė vienokios ar kitokios sąjungos su Vokietija galimybės, bet plačiau to irgi neaptarė. Svarbiausias konferencijos sprendimas buvo, kad “turi būti sukurta nepriklausoma demokratinė Lietuvos valstybė etnografinėse ribose”.

Nepaisant to, veikti visai savarankiškai nuo Vokietijos lietuviams tuo metu atrodė neįmanoma. Taigi Lietuvos taryba 1918 metų gruodį parengė dokumentą, kurio pirmojoje dalyje skelbė Lietuvos nepriklausomybę, o antrojoje dalyje prašė Vokietijos apsaugos ir pagalbos valstybės reikalams tvarkyti ir pasisakė už tvirtą Lietuvos ir Vokietijos sąjungą. Vokietija žadėjo šį dokumentą pripažinti ir paskelbti, tačiau tai padaryti dėsė.

Lietuvos taryba, nesulaukdama pripažinimo, subrendo energingiems žingsniams. Visiškos Lietuvos nepriklausomybės šalininkai įtikino Tarybos narius priimti naują aktą. Šį aktą Taryba, pirmininkaujama J. Basanavičiaus, vienbalsiai paskelbė 1918 metų vasario 16 dieną. Jame buvo teigiama, kad Lietuvos taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovė, skelbia atkuriant nepriklausomą demokratinę Lietuvos valstybę su sostine Vilniumi ir nutraukia buvusius jos valstybinius ryšius su kitomis tautomis.

Nepaisant vokiečių valdžios pasipriešinimo, aktas buvo paskelbtas *Lietuvos aido* laikraštyje ir ėmė plisti Lietuvoje bei už jos ribų.

Klausimai ir refleksijos

Ar jūsų šalį kaip nors paveikė pirmasis pasaulinis karas? Ką jūsų tauta veikė tuo metu, kai Lietuva skelbė nepriklausomybę? Pateikite savo šalies istorijos pavyzdžių, kurie bylotų apie asmenybių ir aplinkybių įtaką įvykiams. Kaip manote, kiek istorijoje lemia asmenybės ir kiek – tinkamai susiklosčiusios aplinkybės? Kokia aplinkybių svarba buvo lietuviams skelbiant nepriklausomybę?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai „Pasakojimas - pagrindinis bendravimo gebėjimas“
Grupė. Laisvas kalbėjimas „Kara mano šalyje“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Провозглашение независимости

От автономии до независимости

В 1905 году в России росло недовольство царской властью, преобладали революционные настроения. Эти настроения повлияли на другие народы, входящие в состав империи. Литовцы, воспользовавшись слабеющей царской властью, создали народный сейм. Этот сейм постановил, что литовский народ будет стремиться к автономии от Российской империи.

До 1915 года литовцы во всем мире вели пропагандистскую деятельность, стремясь к автономии Литвы. Европе, забывшей про Литву, было разъяснено, что Литва не является частью ни России, ни Польши. В письмах к главам государств, а также на публичных лекциях деятели народного движения рассказывали об истории Литвы, напоминали, как раньше выглядела ее территория. В 1915 году во время Первой мировой войны территорию Литвы заняла Германия. Это государство провозглашало принцип самоопределения народов. Деятели народного движения чувствовали, что появилась возможность стремиться не только к автономии, но и независимости всего Литовского государства.

Обстоятельства провозглашения независимости

Перед провозглашением независимости литовцам пришлось лавировать между интересами крупных государств. Союзники России в Первой мировой войне – Великобритания и Франция не разделяли стремления литовцев к независимости. Им казалось, что принцип самоопределения народов должен действовать для поляков, а Литва – это лишь часть Польши. Литовцы, особенно проживающие в восточных странах, как и раньше, активно распространяли весть, что Литва исторически была самостоятельным государством. Но польская пропаганда распространяла противоположную весть.

Тем временем Германия предложила Литве самостоятельность, но со многими ограничениями. Реально литовцам предлагалась культурная автономия, но почти все государственные учреждения должны были остаться в руках немцев. По предлагаемым Германией условиям такое правление длилось бы еще 10 лет, а в Клайпедском крае – 25 лет. Состоявшаяся в сентябре 1917 года конференция представителей Литвы не отменила возможности того или иного союза с Германией, но более подробно тоже не обсудила. Важнейшим решением конференции было то, что “должно быть создано независимое демократическое Литовское государство в этнографических пределах”.

Несмотря на это, действовать самостоятельно от Германии литовцам в то время казалось невозможным. Итак, Совет Литвы в декабре 1918 года подготовил документ, в первой части которого провозглашал независимость Литвы, а во второй части просил Германию об охране и помощи в ведении государственных дел и признавал твердый союз Литвы и Германии. Германия

обещала признать этот документ, но не торопилась сделать это.

Совет Литвы, не дождавшись признания, созрел для энергичных действий. Сторонники полной независимости Литвы убедили членов Совета принять новый акт. Совет во главе с Й. Басанавичюсом единогласно провозгласил этот Акт от 16 февраля 1918 года. В нем утверждалось, что Совет Литвы, как единственный представитель литовского народа, провозглашает независимое демократическое Литовское государство со столицей Вильнюс и расторгает прежние государственные связи с другими народами.

Несмотря на сопротивление немецкой власти, Акт был провозглашен в газете “Летувос айдас” и начал распространяться в Литве и за ее пределами.

Вопросы и рефлексии

Как на Ваше государство повлияла Первая мировая война? Что делал Ваш народ в то время, когда Литва провозгласила независимость? Приведите примеры из истории своей страны, которые свидетельствовали бы о влиянии личностей и обстоятельств на события? Как Вы думаете, какую роль в истории играют личности и сложившиеся обстоятельства? Какое значение обстоятельств было для литовцев при провозглашении независимости?

Declaration of Independence

The way from autonomy to independence

In 1905 political unrest and revolutionary ideas arose in Russian Empire. When the authority of tsar weakened Lithuanians took a chance to convene Lithuanian Seimas. The assembly made a decision to demand a political autonomy within the Russian Empire.

Till 1915 Lithuanians seeking autonomy were pursuing propaganda all over the world. They tried to explain for Europe that Lithuania was not a part of Russia and Poland. In letters for heads of other states and during public lectures the participants of Lithuanian national movement told about the history of Lithuania, reminded the size of its past territory.

In 1915, during World War 1, Lithuania was occupied by Germany. Germany supported the self-determination of nations. That is why the participants of Lithuanian national movement noticed an opportunity to seek autonomy and independence.

The circumstances of declaration of independence

However, before declaring independence, Lithuanians had to trim between many interests of the bigger states. The Great Britain and France, Russia's allies during World War 1, did not approve Lithuanians' aim to be independent. They thought that the principle of self-determination of nations should be obtained by Poles and Lithuania was just a part of Poland. Lithuanians, especially those living in the western countries, were actively spreading a message that historically Lithuania was an autonomous state. However, the opposite message announced by Poles was louder.

The autonomy offered by Germany contained many restrictions. In the concrete, Lithuania would have gotten cultural autonomy but all state's institutions would have been controlled by Germans. Such administration should have lasted for 10 years and 25 years for Klaipėda region. In the Vilnius Conference (1917) the possibility of any union with Germany was not discounted nor discussed. The main decision was “to create an independent democratic state of Lithuania in its ethnographic territory.”

Nevertheless, Lithuanians did not think it was possible to exist independently of Germany. That is why in December of 1918 the Council of Lithuania issued a document; in the first part independence of Lithuania was proclaimed; in the second part Lithuania spoke about strong union with Germany and asked Germany for protection and help in administrating state's affairs. Germany promised to acclaim and promulgate the document but kept delaying.

The Council of Lithuania was tired of waiting for acclaim and took immediate actions. The supporters of Lithuanian independence convinced the Council to issue another act. The Council chaired by J. Basanavičius issued this act on 16th February, 1918. The Council of Lithuania, as the sole representative of Lithuanian nation, proclaimed the restoration of the independent state of Lithuania, founded on democratic principles, with Vilnius as its capital and declared the termination of all state ties which formerly bound Lithuania to other states.

Despite of the opposition of the German authority, the act of proclamation was announced in *Lietuvos aidas* and started spreading around Lithuania and abroad.

Questions and reflections

Did World War 1 affect your country? What events were going on in your country when Lithuania was declaring its independence? Give examples from your country's history how a person or circumstances can affect events. How do you think, what has a bigger influence on historical events: persons or circumstances? What was the meaning of circumstances for the declaration of Lithuania's independence?

Nepriklausomybės metai

Nepriklausomybės kovos

Lietuva apie savo nepriklausomybę paskelbė, kai kaimynystėje taip pat kūrėsi valstybės (Lenkija, Latvija). Kitose kaimynėse keitėsi santvarka (Rusijoje). Tarp galingesnių kaimynių įsispraudusi Lietuva, nedidelė ir oficialiai dar nepripažinta valstybė, tapo jų interesų taikiniu. Du metus mūsų valstybei ginklu teko kautis dėl išlikimo.

Vienu metu Lietuvą puolė net keletas priešų. Bolševikai siekė įgyvendinti Pasaulinės revoliucijos idėją, todėl bandė įtvirtinti Tarybų valdžią už Rusijos ribų. Žinoma, užkariaujant pasaulį, patogiausia pradėti nuo kaimynų. Taigi per Lietuvą turėjo driektis Revoliucijos kelias į vakarus. 1919 metų sausį Raudonoji armija su V. Kapsuku priešakyje įžengė į Vilnių. Lietuva, tuo tarpu, dar tik rinko savo kariuomenę. Vis dėlto rugpjūtį kariuomenei jau pavyko išstumti bolševikus iš mūsų krašto.

1919 metų antroje pusėje teko tvarkytis su nauju priešu – bermontininkais. Tai buvo bendri vokiečių ir rusų daliniai, kurie susibūrė kovai prieš bolševikus. Deja, mūsų lauku jie taip pat norėjo paversti Lietuvos teritoriją. Tačiau gruodžio mėnesį besikuriantį Lietuvos kariuomenė savo valstybės teritoriją apgynė ir nuo bermontininkų.

Sunkiausiai lietuviams sekėsi kovoti su Lenkija, kuri bandė prisijungti jei ne visą Lietuvą, tai bent jau Vilniaus kraštą. 1920 spalio 9 dieną generolo L. Želigovskio daliniai, kurie buvo beveik tokio pat dydžio kaip visa tuometinė Lietuvos kariuomenė, įžengė į Vilnių. Per mažos Vilniuje sutelktos Lietuvos karių pajėgos nesugebėjo apginti sostinės. L. Želigovskio būriai bandė užimti ir laikinąją sostinę – Kauną. Čia įsikišo Tautų Sąjunga, kuri liepė sustabdyti mūšius ir nustatė naują demarkacinę Lietuvos ir Lenkijos liniją.

Po visų kovų Lietuvos valstybingumas buvo išsaugotas, tačiau Vilniaus kraštas liko Lenkijai.

Demokratinė Lietuva

Iki 1920 metų valdžios funkcijas atliko Lietuvos taryba su pirmininku Antanu Smetona priešakyje. Tik apgynus Lietuvos teritoriją, pradėta galvoti apie institucinę naujosios valstybės sąrangą. Taigi 1920 metų gegužę, po visų kovų, buvo sušaukti visuotiniai Steigiamojo seimo rinkimai.

Išrinktas seimas priėmė Lietuvos konstituciją, kurioje buvo įtvirtinta, kad Lietuva yra demokratinė valstybė. Pagal Konstituciją, seimo pagrindinis uždavinys buvo leisti įstatymus. Ministrų kabinetas, suformuotas iš daugumą seime turėjusių partijų, sudarė vykdomąją valdžią. Prezidentas buvo renkamas Seimo. Pirmuoju taip išrinktu valstybės vadovu tapo krikščionių demokratų partijos lyderis Aleksandras Stulginskis.

Tarpukario Lietuvos valstybė buvo ūkininkų valstybė. Vyriausybė stengėsi, kad kiekvienas norintis galėtų turėti žemės ir ją dirbti. Stambūs ūkiai ir dvarai buvo nacionalizuoti, jų savininkams paliekant iki 80 ha žemės. Nacionalizuotoji žemė buvo išdalinta bežemiams ir mažžemiams valstiečiams, sukuriant vidutinio dydžio, 15–20 ha, ūkius. Po tokios reformos, Lietuvoje ūkininkavo kone visi. Taigi neveltui Lietuvoje vis dar dažnai išgirs kiek autoironišką posakį „visi lietuviai yra trečia karta nuo žagrės“.

Lenkams užėmus Vilnių, Kaunas tapo ne tik laikinąja sostine, bet ir kultūros bei švietimo centru. Čia 1920 m. spalio 27 dieną įkurta ir pirmoji aukštojo mokslo įstaiga nepriklausomoje Lietuvoje – Aukštieji kursai. Vėliau Aukštieji kursai buvo pervadinti į Lietuvos universitetą, o galiausiai pavadinti Vytauto Didžiojo universitetu. Šiuo vardu universitetas veikia iki šiol.

Valstybės kūrėjai nežinojo apie gyventojų tautinę sudėtį. Jie spėjo, kad kitataučiai gali sudaryti penktadalį ar net ketvirtadalį krašto gyventojų (vėliau, padarius gyventojų surašymą, vis dėlto paaiškėjo, kad lietuviai sudaro absoliučią daugumą - 83% gyventojų). Tuo tarpu besikuriančiai valstybei reikėjo visų joje gyvenusių tautų paramos. Šios priežastys lėmė, kad tautinės mažumos tarpukario Lietuvoje galėjo džiaugtis didelėmis laisvėmis ir privilegijomis.

Tautinėms mažumoms, „kurios sudaro žymią piliečių dalį“ Konstitucija užtikrino kultūrinę autonomiją. Mažumos pačios galėjo rūpintis savo švietimu, labdara, savitarpio pagalba ir tam tikslui rinkti atstovus. Tuo geriausiai pasinaudojo žydai. Jų autonomija buvo puikiai sutvarkyta ir turėjo savo atstovą Lietuvos vyriausybėje. Vis dėlto, jokios tautinių mažumų privilegijos negaliojo lenkams, nes jie tuomet buvo laikomi Lietuvos valstybingumo priešais.

Posūkis į autoritarizmą

Kad demokratija įsitvirtintų, kiekvienas pilietis turėtų ją įsisamontinti kaip priimtinausią valdymo formą. Tam reikia laiko ir kantraus piliečių ugdymo. Jei jo nebus, demokratijos negarantuos nei gera konstitucija, nei laisva spauda, nei pažangi valdžia. Daugelyje po karo sukūrusių valstybių demokratiniai režimai neišsilaikė – juos pakeitė autoritariniai lyderiai. Lietuva čia taip pat nebuvo išimtis.

1926 m. gegužės mėnesį Lietuvoje vykusius rinkimus pralaimėjo iki tol valdę krikščionys demokratai. Naujoji vyriausybė, sudaryta iš liaudininkų, socialdemokratų ir tautinių mažumų, gerokai nutolo nuo ankstesnio Lietuvos politikos kurso. Lietuvoje buvo panaikinta karo padėtis, paskelbta amnestija politiniams kaliniams. Šiomis aplinkybėmis netruko pasinaudoti komunistai, surengdami viešą politinę demonstraciją Kaune. Visuomenėje kilo pasipiktinimas, kad vyriausybė leidžia laisvai veikti antivalstybinėms organizacijoms.

Daug neramumų sukėlė ir vyriausybės politika lenkų tautinės mažumos atžvilgiu: per trumpą laiką tarp lenkiškų mokyklų skaičius nuo 24 šoktelėjo iki 91. Krikščionys demokratai pasipiktino vyriausybės bandymu nutraukti algų mokėjimą kunigams. Kariškiai bruzdėjo dėl pradėtos vykdyti kariuomenės reformos, nes armija buvo stipriai mažinama.

Atleisti iš tarnybos bei pasipiktinę sumažintu kariuomenės finansavimu, karininkai tapo vienais iš pagrindinių sąmokso prieš naująją vyriausybę rengėjų. Prie jų prisidėjo ir dešiniųjų partijų, ypač

tautininkų, vadai bei krikščionys demokratai. 1926 metų gruodžio 17 dieną kariuomenė įsiveržė į Seimą. Perversmo organizatoriai įvedė Lietuvoje karinę padėtį, o valstybės vadovu buvo paskelbtas jų lyderis Antanas Smetona. Sąmokslininkai savo veiksmus teisinio tuo, jog esą turėjo žinių, kad valstybės perversmą rengė komunistai.

Taip Lietuvoje įsigaliojo Antano Smetonos autoritarinis režimas. Naujasis prezidentas paleido profsąjungas, suteikė įgaliojimus karo lauko teismui, įvedė griežtą cenzūrą. Prezidentas niekada nebuvo perrinktas. 1938 metais A. Smetonos vienvaldystę įtvirtino ir nauja konstitucija – ji neribojo prezidento perrinkimo. Pagal šią Konstituciją, Prezidentui tiesiogiai atsakingi buvo ir Seimas, ir Vyriausybė.

Nors A. Smetonos laikais piliečiai visai negalėjo dalyvauti valstybės valdyme, Lietuvoje vis dar nemažai žmonių idealizuoja A. Smetonos laikus. Žmonėms imponuoja tai, kad tuo metu Lietuvoje klestėjo tautiškumas, daug dėmesio buvo skiriama jaunimo patriotiniam, doriniam ugdymui. Nostalgija A. Smetonos laikams lemia, kad dalis žmonių ir šiandien Lietuvoje trokšta „tvirtos rankos“, „teisingo“ valstybės vadovo.

Klausimai ir refleksijos

Kodėl lietuviai ir daug kitų tautų tarpukaryje pasuko į autoritarizmą? Ko pritrūko, kad įsitvirtintų demokratija? Padiskutuokite, ar demokratija tikrai geriausia valdymo forma? Kokiais atvejais taip, o kokiais ne? Kokias galėtumėte pasiūlyti alternatyvas? Kokią įtaką lietuviams padarė tarpukario žemės reforma? Kokį matote lietuvių santykį su kaimu, su gamta? Ar teko būti lietuviškame vienkiemyje, kaimo sodyboje? Pasidalinkite patirtimi.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Skaitymas ir klausymas

Vincas Kudirka
Tautiška giesmė

Lietuva, tėvyne mūsų,
Tu didvyrių žeme,
Iš praeities tavo sūnūs
Te stiprybę semia.

Tegul saulė Lietuvoj
Tamsumus pašalina,
Ir švies, ir tiesa
Mūs žingsnius telydi.

Tegul Tavo vaikai eina
Vien takais dorybės,
Tegul dirba Tavo naudai
Ir žmonių gėrybei.

Tegul meilė Lietuvos
Dega mūsų širdyse,
Vardan tos Lietuvos
Vienybė težydi.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Dramos pratimai. Patirtis. „Demokratija ar „stiprios rankos“ politika?“
Grupė. Refleksijos. „Lietuviškas kaimas“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Годы независимости

Борьба за независимость

О своей независимости Литва провозгласила тогда, когда по соседству так же создавались государства (Польша, Латвия). А в России менялся строй. Небольшая Литва, оказавшаяся среди мощных соседей, и официально непризнанное государство стало целью их интересов. Два года нашей стране пришлось бороться за сохранение своего государства.

Одновременно на Литву нападало несколько врагов. Большевики стремились осуществить идею революции, поэтому пытались утвердить Советскую власть за пределами России. Конечно, завоеывая мир, удобнее всего начать с соседей. Итак, через Литву должен был проходить путь революции на восток. В январе 1919 года Красная армия во главе с В. Капсукасом вступила в Вильнюс. Литва тем временем только набирала свою армию. Все-таки в августе литовской армии удалось вытеснить большевиков из нашего края.

Во второй половине 1919 года пришлось воевать с новым врагом – “бермонтами”. Это были немецкие и русские подразделения, которые объединились для борьбы с большевиками. К сожалению, они тоже хотели захватить территорию Литвы. Но в декабре армия Литвы защитила территорию своего государства и от “бермонтов”.

Труднее всего приходилось бороться литовцам с Польшей, которая пыталась присоединить если не всю Литву, то весь Вильнюсский край. 9 октября 1920 года подразделения генерала Л. Желиговского, которые составляли почти всю тогдашнюю армию Литвы, вступили в Вильнюс. Слишком малые военные силы не смогли защитить столицу. Отряды Л. Желиговского пытались занять и временную столицу Литвы – Каунас. Но вмешался Союз Наций, который велел прекратить бои, и установил новую демаркационную линию между Литвой и Польшей.

После всех битв государственность Литвы была сохранена, но Вильнюсский край остался Польше.

Демократическая Литва

До 1920 года функции власти выполнял Совет Литвы во главе с председателем Антанасом Смятоной. Только защитив территорию Литвы, совет начал задумываться об институциональном строе нового государства. В мае 1920 года после всех сражений были созваны выборы в Учредительный сейм.

Избранный сейм принял Конституцию Литвы, в которой утверждалось, что Литва является демократическим государством. По Конституции главной задачей сейма было издание законов. Кабинет министров, сформированный из большинства партий, составлял исполнительную власть. Президента избирал сейм. Первым президентом государства стал лидер партии христианских демократов Александрас Стульгинскис.

Литовское государство в межвоенный период было государством земледельцев. Правительство стремилось к тому, чтобы каждый желающий мог иметь землю и обрабатывать ее. Большие хозяйства и усадьбы были национализированы, оставляя их владельцам до 80 га земли. Национализированная земля была поделена между безземельными и малоземельными крестьянами, создавая хозяйства среднего размера – 15-20 га. После такой реформы в Литве почти все занимались земледелием. Поэтому не зря все чаще в Литве можно было услышать несколько ироничное высказывание “все литовцы – это третье поколение от сохи”.

Когда Вильнюс находился под властью поляков, Каунас стал не только временной столицей, но и культурно-просветительским центром. Здесь 27 октября 1920 года было открыто первое в независимой Литве высшее учебное заведение – Высшие курсы. Позже Высшие курсы были

переименованы в Литовский университет, а потом в Университет Витаутаса Великого. Это название университет носит до сих пор.

Основатели государства не знали о национальном составе населения. Они предполагали, что жители других национальностей могут составить пятую часть или четверть населения края (позже после переписи населения выяснилось, что литовцы составляют абсолютное большинство – 83% жителей). В то время государство нуждалось в поддержке всех проживающих там людей разных национальностей. Эти причины определили, что национальные меньшинства в межвоенный период в Литве могли радоваться большой свободе и привилегиям.

Национальным меньшинствам, „которые составляли значительную часть населения“, Конституция обеспечила культурную автономию. Меньшинства могли самостоятельно заботиться о своем образовании, благотворительности, взаимной помощи и избирать своих представителей. Больше всего этим воспользовались евреи. Их автономия была в полном порядке и имела своего представителя в Правительстве Литвы. Никакими привилегиями национальных меньшинств не пользовались поляки, так как в то время они считались врагами Литвы.

Поворот к авторитаризму

Для того чтобы утвердиться демократии каждый гражданин должен осознавать самую подходящую форму правления. Для этого необходимо время и терпеливое воспитание граждан. Если этого не будет, демократию не гарантируют ни хорошая конституция, ни свободная печать, ни деятельная власть. В послевоенный период в большинстве государств демократические режимы не сохранились – их заменили авторитарные лидеры. Литва тоже не стала исключением.

Проводимые в мае 1926 года выборы в Литве проиграли правившие до этого христианские демократы. Новое правительство, сформированное из народников, социал-демократов и национальных меньшинств, значительно отклонилось от предыдущего курса политики Литвы. В Литве было отменено военное положение, объявлена амнистия для политзаключенных. Этими обстоятельствами воспользовались коммунисты, организовав общественную политическую демонстрацию в Каунасе. В обществе росло возмущение, что правительство позволяет свободно действовать антигосударственным организациям.

Беспокойство вызвала и политика правительства в отношении национального меньшинства поляков: за короткий период число польских школ возросло с 24 до 91. Христианские демократы возмутились попыткой правительства прекратить выплату зарплат ксендзам. Военные были обеспокоены проводимой армейской реформой, потому что армия была очень мала.

Военные, освобожденные со службы и взволнованные сниженным финансированием армии, стали одними из основных заговорщиков против нового правительства. К ним присоединились и главы правых партий, особенно народников, и христианские демократы. 17 декабря 1926 года армия ворвалась в Сейм. Организаторы переворота объявили в Литве военное положение, а главой государства назначили их лидера Антанаса Смятону. Заговорщики оправдывали свои действия тем, что у них были сведения, что коммунисты готовили государственный переворот. В Литве начался авторитарный режим Антанаса Смятоны. Новый президент распустил профсоюзы, дал полномочия военно-полевому суду, ввел строгую цензуру. Президент никогда не переизбирался. В 1938 году единовластие А. Смятоны утвердила и новая конституция – она не ограничивала переизбрания президента. По этой конституции перед Президентом напрямую отвечали и Сейм, и Правительство.

Хотя во времена А. Смятоны граждане совсем не могли принимать участие в государственном управлении, но в Литве осталось много людей, которые идеализируют времена правления А.

Смятоны. Людям импонирует то, что в то время процветала национальность, много внимания уделялось патриотическому, нравственному воспитанию молодежи. О ностальгии по временам А. Смятоны свидетельствует то, что людям и сегодня не хватает “твердой руки”, “правильного” главы государства.

Вопросы и рефлексии

Почему литовцы и люди других национальностей в межвоенный период повернули к авторитаризму? Чего не хватало для утверждения демократии? Подискутируйте, является ли демократия, на самом деле, лучшей формой правления? В каких случаях да, а в каких нет? Какие альтернативы Вы могли бы предложить? Как в межвоенный период повлияла на литовцев земельная реформа? Какую Вы видите связь литовцев с деревней, природой? Приходилось ли Вам бывать в литовском хуторе, деревенской усадьбе? Поделитесь своим опытом.

Independent Lithuania

Fights for independence

When Lithuania declared its independence in the neighborhood the states of Latvia and Poland were establishing. In Russia the regime was changing. Lithuania, a small and yet officially unrecognized, located between stronger states, became their target. For two years country fought for survival.

At the same time Lithuania was attacked by several enemies. Bolsheviks were trying to implement the idea of World Revolution so they aimed at entrenching Soviet authority outside Russia. Of course, trying to conquer the world, it is easiest to start from neighbours. So the way of revolution started in Lithuania and went to the West. In 1919 the Red Army commanded by V. Kapsukas entered Vilnius. Lithuania at a time was just starting to recruit its army. However, on August the army managed to dislodge Bolsheviks out of Lithuania.

In the second part of 1919 Lithuania faced a new enemy – Bermonts. They were allied units of Germans and Russians who fought against Bolsheviks. They also wanted to convert Lithuania's territory into a battlefield. But on December still not fully composed Lithuanian army protected its territory from Bermonts.

The most difficult battles were with Poland which tried at least to annex Vilnius region. On October 9, 1920, units which were almost as big as the then Lithuanian army commanded by general L. Želigowski entered Vilnius. Lithuanian forces located in Vilnius were too small and the capital was lost. They also tried to take over the temporary capital of Lithuania Kaunas. But the League of Nations ordered to stop fighting and set up a demarcation line between Lithuania and Poland.

After all fights the statehood was saved but Vilnius region remained for Poland.

Democratic Lithuania

Till 1920 the Council of Lithuania chaired by Antanas Smetona has been an executive authority in Lithuania. After protecting Lithuania's territory discussions about new institutional structure arose. So, on May of 1920 the elections for the Constituent Assembly of Lithuania were held.

The elected assembly adopted the Constitution which declared that Lithuania is a democratic state. According to the Constitution the Assembly was a legislative authority; the Cabinet of Ministers

formed of ruling parties was an executive authority. The President was appointed by the Assembly. The leader of Christian Democratic Party Aleksandras Stulginskis became the first head of the state elected in such way.

During interwar Lithuanians were agriculturists. The government attempted that every willing would get land and could farm it. Large farms and estates were nationalized leaving up to 80 ha for their owners. Nationalized land was redistributed for landless or small landowners by 15-20 ha. After this reform almost everyone in Lithuania was a farmer. Thus an ironic saying “every Lithuanian originated from a farmer” is still popular in Lithuania.

When Poles occupied Vilnius, Kaunas became the temporary capital and the centre of culture and education. On October 27, 1920, Higher Courses of Study, the first higher educational institution in independent Lithuania, was established in Kaunas. Later it was renamed into the University of Lithuania, and eventually, to Vytautas Magnus University and retained this name up today.

The state's establishers knew little about state's ethnic composition. They guessed that foreigners constituted 1/5 or even 1/4 of all residents (later, after population census, it emerged that Lithuanians constituted the overall majority – 83 %). Meanwhile, the state under creation needed support from every nation living in it. That is why during interwar ethnic groups in Lithuania had many liberties.

The Constitution secured cultural autonomy for ethnic minority groups which “formed a significant part of all citizens”. Minorities could take care of their education, charity, mutual assistance and could elect representatives for those matters. Jews fully exercised their rights. They had precisely ordered autonomy and a representative in Lithuania's government. However, Poles had no liberties as an ethnic group because at a time they were enemies of Lithuania's statehood.

Authoritarian Lithuania

For democracy to entrench every citizen must see it as the best form of government. It requires time and patient upbringing of citizens. If it was failed to achieve democracy would not be saved neither by good constitution, nor by liberty of the press or innovative government. Democracy has not lasted long in many countries created after war. It was replaced by authoritarian leaders. Lithuania was not an exception.

On May, 1926, Christian Democrats, the former ruling party, lost their majority. New government formed of populists, social democrats and ethnic minorities took different political course. The state of war was cancelled; an amnesty for political prisoners was declared. Communists took the occasion to organize a public political demonstration in Kaunas. The society got indignant with the government allowing anti-state organizations to operate.

The society was discontent with government's policy toward Polish ethnic minority: in a short period the number of Polish schools increased from 24 to 91; Christian Democrats were displeased at government's proposals to cut priests' salaries; soldiers were out of conceit with the army reform as the army was reduced.

Dismissed and angry for reduced funding, soldiers became one of the main conspirators against the state. Leaders of rightists, especially populists, and Christians Democrats joined the conspiracy too. On December 17, 1926 the army occupied Seimas. The organizers of the takeover declared a state of war situation and announced their leader Antanas Smetona the new executive of the state. The conspirators justified their actions saying that they had information about upcoming revolution organized by communists.

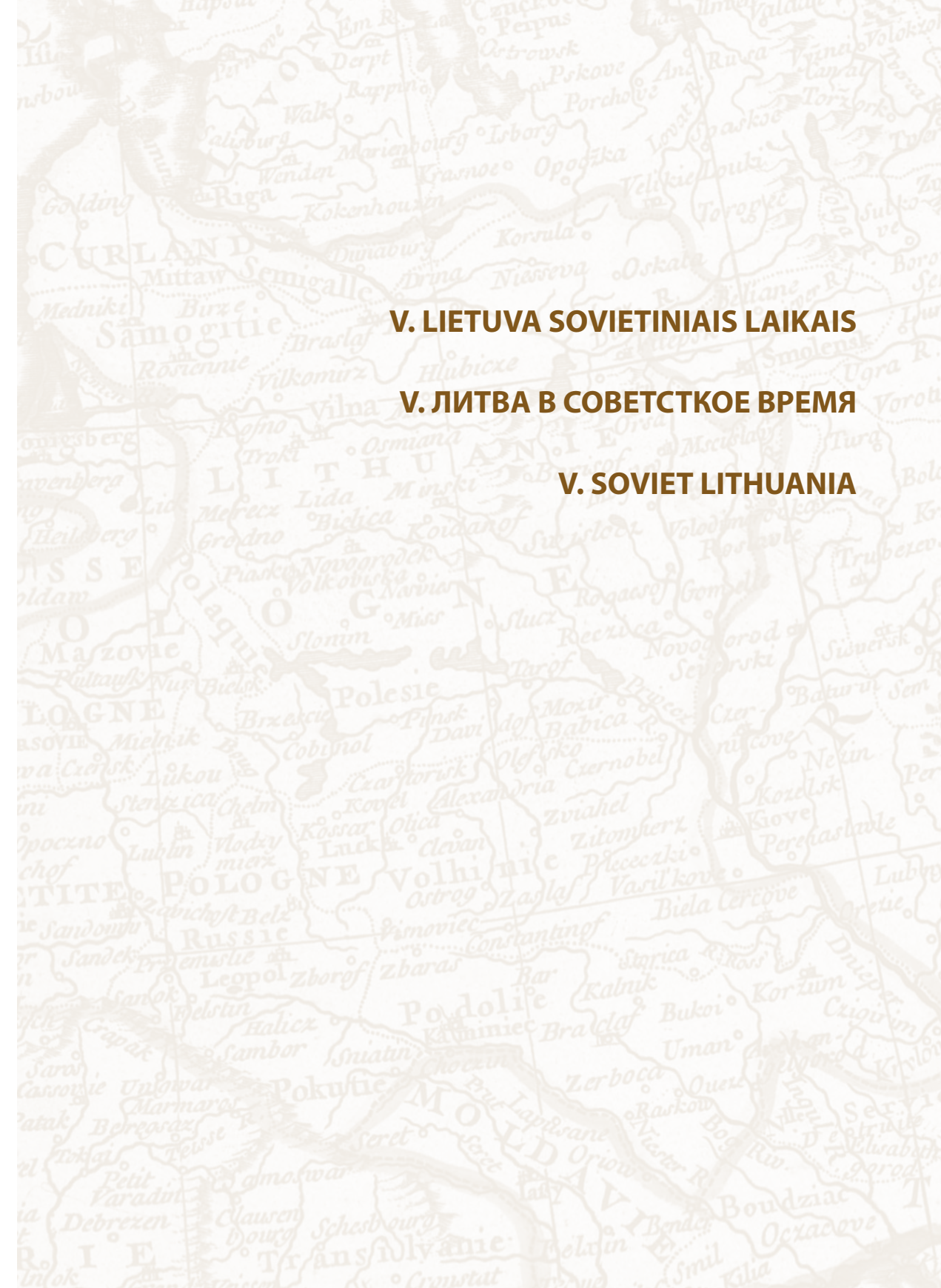
This is how authoritarian regime of Antanas Smetona was established in Lithuania. The new president dismissed trade-unions, deputed the court-martial, set up censorship. The president has never been re-elected. In 1938 his autocracy was strengthened by the Constitution which did not limit re-

election of the president. According to this Constitution, Seimas and the Government were directly accountable to the President.

Even though during Smetonas' presidency the rights of citizens were suspended, many Lithuanians still idealize those times of prospering nationality and patriotic and moral youth. People are nostalgic for A. Smetona because they long for a "fair" president with a "steady hand".

Questions and reflections

Why Lithuanians and many of the other countries turned into authoritarian regime during interwar? Why they failed to establish democracy? Discuss about democracy: is it really the best form of government? In what cases it is / is not? What alternatives could you suggest? How did the land reform influence Lithuanians? What can you say about Lithuanians' relation with countryside and nature? Have you ever been in Lithuanian grange or homestead? Share your experience.

V. LIETUVA SOVIETINIAIS LAIKAIS

V. ЛИТВА В СОВЕТСКОЕ ВРЕМЯ

V. SOVIET LITHUANIA

Triskart okupuota Lietuva

SSRS okupuoja Lietuvą

1939 metais, jau prasidėję II pasauliniam karui, SSRS ir Nacistinė Vokietija pasirašė sienos ir draugystės sutartį, pagal kurią įtakos zonomis pasidalino visą Vidurio ir Rytų Europą. Pagal šią sutartį, Lietuva pateko į SSRS įtakos zoną. Lietuvos, kaip ir daugelio kitų Europos valstybių, likimas nebe priklausė jai pačiai. Lietuva priklausė jau tik nuo karo eigos ir nuo to, kaip jame sekėsi didžiosioms priešinkėms – SSRS ir Vokietijai.

Permaininga karo eiga lėmė, kad Lietuva buvo okupuota net tris kartus. Vis iš naujo kraštas buvo siaubiamas, naikinamas jo ūkis, terorizuojami gyventojai. Pirmoji okupacija, kuri įvyko dar prieš įsisiautėjant karui, turėjo atrodyti gražiai pasaulio akyse. 1939 metais SSRS, kuriai jau priklausė Lenkijos dalis su Vilniumi, pasiūlė (nors pagal aplinkybes tinkamesnis žodis būtų „priverstė“) Lietuvai pasirašyti savitarpio pagalbos sutartį. Mainais už Vilniaus krašto grąžinimą Lietuva į savo teritoriją įsileido Sovietų kariuomenę – Raudonąją armiją.

1940 birželio 14 dieną Lietuvos užsienio reikalų ministrui buvo įteiktas ultimatumas, kuriame Lietuva išgalvotai kaltinama savitarpio pagalbos sutarties pažeidimu. Ultimatumas suteikė pretekstą okupacijai, o pačią okupaciją įvykdyti buvo vienas juokas – juk SSRS kariniai daliniai jau buvo įsikūrę Lietuvoje. Be to, tą pačią dieną vokiečių kariuomenė įžengė į Paryžių, taigi pasauliui buvo lengva nepastebėti mažytės Lietuvos okupacijos.

Pačią pirmą okupacijos dieną SSRS Lietuvoje pradėjo kruvinas represija ir žmonių trėmimus į Sibirą. Per keletą dienų iš Lietuvos gyvuliniais vagonais išvežta keliolika tūkstančių žmonių, daugiausia inteligentijos. Dar tūkstančiai žmonių nukankinti vietinėse NKVD būstinėse. Atsikratydama tautos šviesuomene, SSRS norėjo iš anksto užkirsti kelią galimam pasipriešinimui, tautiniam judėjimui.

Vokietijos okupacija ir SSRS re-okupacija

1941 metais II pasauliniame kare puikiai sekėsi Vokietijai. Nesilaikydama jokių ankstesnių sutarčių su Rusija, Vokietija žengė per visą Europą, siekdama užimti pačią Rusiją. Žinoma, pakeliui buvo Lietuva. Taigi 1941-1945 metais mūsų valstybė gyveno Vokietijos valdžioje.

Vokietijos okupacija lietuviams nebuvo tokia žiauri kaip sovietų. Bolševikai buvo pakeitę „savais“ visą valdžios aparatą, o vokiečiai pakeitė tik valdžios viršūnę. Visose kitose valdžios grandyse likę lietuvių pareigūnai daugiau ar mažiau pro pirštus žiūrėjo į nacių reikalavimus. Naciai mažiau vykdė žairumų prieš gyventojus, tačiau labai alino šalies ūkį, siųsdami didžiąją dalį pagamintos produkcijos į frontą. Taip pat buvo naikinamos knygos, bibliotekos, tautiniai simboliai.

Viena didžiausių Lietuvos tragedijų – žydų naikinimas. Buvo sunaikinta apie 170 tūkstančių – maždaug 90% visų Lietuvos žydų. Į žydų naikinimą buvo įtraukti keli šimtai lietuvių. Kai kuriuos paveikė nacionalsocializmo ideologijos įtaka. Tačiau daugumą – tai, kad dalis žydų aktyviai veikė Lietuvos nepriklausomybės naikinimo metu, sovietizuojant Lietuvą, organizuojant 1940–1941 metų lietuvių trėmimus. Žydai tai darė, bandydami išvengti nacių valdžios atėjimo. Lietuviams gi nebuvo didesnės tragedijos už sovietų valdžią, todėl kai kurie lietuvių tuo metu matė nacių kaip mažesnę blygybę. Vis dėlto, žydų naikinimą dauguma lietuvių smerkė.

1944 metais Raudonoji armija vijo iš užimtų teritorijų karą pralaiminėjantčius vokiečius. Užėmusi Lietuvą, sovietinė valdžia greitai atkūrė sistemą, buvusią iki karo. Kasdieniniu reiškiniu tapo stalininis teroras – 1945 m. pavasarį vėl prasidėjo masiniai Lietuvos gyventojų trėmimai. Iš viso nuo represijų nukentėjo virš 300 000 žmonių, beveik 70 000 žuvo kovose ar buvo nužudyti, mirė tremtyje.

“Homo Sovieticus” visuomenė

Sovietų Lietuvoje negalėjo likti nieko privataus, individualaus. Visos gyvenimo sritys buvo tvarkomos valstybės – nuo ūkinės veiklos iki kūrybos ir žmonių asmeninio gyvenimo.

Tarpukariu Lietuva klestėjo dėl savo žemę mylinčių, darbščių ūkininkų. Tarpukario Lietuvos vyriausybė dalino žemę jos neturintiems – nors po mažą lopinėlį žemės, kuri būtų sava. Sovietų sąjungos sudėtyje ūkis buvo tvarkomas atvirkščiai. Visa žemė buvo nacionalizuota, o ūkininkai suvaryti gyventi į kolektyvines gyvenvietes ir dirbti į kolektyvinius ūkius. Žmonės nieko negalėjo užsiauginti sau – visas jų derlius atitekdavo valstybei.

Nacionalizuotas buvo ne tik žemės ūkis, bet ir visa pramonė. Gamyklos buvo sustambintos, skirtos daugiausia sunkiosios pramonės gamybai. Juk svarbiausia SSRS buvo karine ginkluote nuolat rungtyniauti su JAV. Maisto prekių parduotuvės tuo tarpu būdavo pustuštės.

SSRS ekonomika buvo planinė. Tai reiškia, kad Komunistų partija užbrėždavo nerealius ūkio vystymosi planus visai SSRS ir kiekvienos respublikos ūkį įtraukdavo į plano vykdymą. Kiekvienais metais planai buvo „viršijami“. Tačiau iš tikrųjų sovietinė sistema buvo pagrįsta melu – niekas nežinojo nei tikrosios ūkio padėties, nei apskritai padėties valstybėje. Sovietų sąjungoje neegzistavo jokios neigiamos žinios.

Sovietizavus Lietuvos ūkį, reikėjo sukurti ir sovietinį lietuvių. Antraip Lietuvos politinė integracija į SSRS bei ūkinė sovietizacija būtų išorinio ir laikino pobūdžio. Tad svarbiausias Maskvos tikslas buvo paversti lietuvių tautą „homo sovieticus“, t.y. ugdyti ištikimybę ir atsidėjimą SSRS ir komunistų partijai, menkinti Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį, klastoti Lietuvos istoriją, diegti rusų kalbą visose gyvenimo srityse, tautinius papročius ir tradicijas transformuoti į sovietinius.

Nuo sovietinės cenzūros labai nukentėjo Lietuvos kultūra ir meno raida. Menininkai ne tik net įtarimų prieštaravimu sovietinei sistemai negalėjo kelti, bet ir turėjo savo kūrinuose atvirai šią sistemą aukštinti. Vis dėlto, menininkams metaforomis bandant apeiti cenzūrą, gimė savitas ir savitai žavus kūrybos stilius. Lietuviai puikiai suprasedavo šias metaforas, tik sovietinei cenzūrai jos ne visada būdavo įkandamos.

Klausimai ir refleksijos

Ar Jūsų valstybė yra patyrusi okupaciją? Kokios to pasekmės? Pasvarstykite, dėl kokių priežasčių Lietuva nuolat atsiduria didžiųjų valstybių interesų zonoje. Gal ir jūsų valstybės likimas panašus? Jei jūs iš didelės valstybės – kaip žiūrite į „mažuosius užsispyrėlius“? Ar būna taip, kad kokia nors maža valstybėlė trukdo didesnei valstybei siekti savo tikslų? Kaip, jūsų manymu, tai reiktų spręsti? Ar vis dar jaučiate sovietinį palikimą lietuvių mąstyme? Pateikite pavyzdžių.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Laisvas kalbėjimas „Valstybės okupacija“

Grupė. Apšilimo pratimai „Užduok klausimus ir padrašink“

Grupė. Dramos pratimai. Patirtis „Mano šalis: maža/didelė valstybė“

Grupė. Refleksijos „Vis dar „homo sovieticus“ visuomenė?“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TSP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Трижды оккупированная Литва

СССР оккупирует Литву

В 1939 году во время II мировой войны СССР и Нацистская Германия подписали “Договор о дружбе и границе”, по которому они поделили всю Среднюю и Восточную Европу на зоны влияния. По этому договору Литва попала в зону влияния СССР. Судьба Литвы, как и большинства других государств Европы, не принадлежала ей самой. Литва зависела от хода войны и от того, как шли дела у самых больших врагов – СССР и Германии.

Непостоянный ход войны определил то, что Литва была трижды оккупирована. Край разоряли, уничтожали его хозяйство, терроризировали жителей. Первая оккупация, которая произошла еще перед ожесточенной войной, должна была выглядеть красиво в глазах мира. В 1939 году СССР, которому уже принадлежала часть Польши с Вильнюсом, предложил (хотя, судя по обстоятельствам, более подходящим словом должно быть “заставил”) Литве подписать договор о взаимной помощи. Взамен за возврат Вильнюсского края Литва впустила на свою территорию Советскую армию – Красную армию.

14 июня 1940 года министру иностранных дел Литвы был вручен ультиматум, в котором Литва обвинялась в умышленном нарушении договора о взаимной помощи. Ультиматум был предложением для оккупации, а осуществить саму оккупацию было смешно – потому что военные подразделения СССР уже основались в Литве. Кроме этого, в тот же самый день немецкая армия вступила в Париж, поэтому миру было легко не заметить оккупации маленькой Литвы.

В самый первый день оккупации СССР начал проводить в Литве кровавые репрессии и ссылку людей в Сибирь. За несколько дней из Литвы в скотных вагонах было вывезено несколько тысяч людей, в основном, интеллигенции. Еще несколько тысяч людей были замучены в местных штабах НКВД. Чтобы избавиться от национальной интеллигенции, СССР хотел заранее предотвратить возможное сопротивление, народное движение.

Немецкая оккупация и реоккупация СССР

В 1941 году во II мировой войне везло Германии. Не соблюдая никаких предыдущих договоров с Россией, Германия двигалась через всю Европу, чтобы занять саму Россию. Конечно, по пути была и Литва. Итак, в 1941-1945 годах наше государство жило под властью Германии.

Немецкая оккупация для литовцев не была такой жестокой, как советская. Большевики заменили своими весь аппарат власти, а немцы – только верхушку власти. Во всех других звеньях власти литовцы более или менее смотрели сквозь пальцы на требования нацистов. Нацисты были менее жестоки по отношению к литовцам, но очень разоряли хозяйство страны, отправляли большую часть изготовленной продукции на фронт. Уничтожали книги, библиотеки, национальные символы.

Одной из крупнейших трагедий Литвы было уничтожение евреев. Было убито около 170 тысяч – примерно 90% всех евреев Литвы. На уничтожение евреев было привлечено несколько сотен литовцев. На некоторых повлияла идеология национального социализма. Но на большинство – то, что часть евреев активно действовали во время уничтожения независимости Литвы, советизируя Литву и организовывая ссылки литовцев в 1940-1941 годах. Евреи это делали, пытаясь избежать прихода нацистской власти. Для литовцев это была небольшая трагедия по сравнению с советской властью, поэтому некоторые литовцы видели в нацистах меньшее зло. Кроме этого, большинство литовцев осуждали уничтожение евреев.

В 1944 году Красная армия выгоняла немцев с занятых территорий, которые проиграли войну. Советская власть, заняв Литву, быстро восстановила систему, действующую до войны.

Ежедневным явлением стал сталинский террор – весной 1945 года начались массовые ссылки населения Литвы. Всего от репрессий пострадало свыше 300 000 человек, почти 70 000 погибли в боях, были убиты или умерли в ссылке.

Общество “Homo Sovieticus”

В советской Литве не могло ничего остаться частного, индивидуального. Все сферы жизни были в распоряжении государства – от хозяйственной деятельности до искусства и личной жизни людей.

В межвоенный период Литва процветала благодаря трудолюбивым земледельцам, любящим свою землю. В межвоенный период правительство Литвы поделило землю между безземельными – по маленькому клочку земли, но своему. В составе Советского союза вся земля была национализирована, земледельцы для проживания согнаны в коллективные села, а для работы – в коллективные хозяйства. Люди ничего не могли вырастить для себя – весь их урожай доставался государству.

Национализировано было не только земельное хозяйство, но и вся промышленность. Заводы были расширены, в основном для производства тяжелой промышленности. Ведь военное вооружение СССР постоянно соревновалось с США. Продовольственные магазины в то время стояли полупустыми.

Экономика СССР была плановой. Это значит, что Коммунистическая партия намечала нереальные планы развития народного хозяйства для всего СССР, и хозяйство каждой республики вносила в осуществление плана. Ежегодно планы были “перевыполнены”. Однако, на самом деле, советская система была основана на лжи – никто не знал ни настоящего хозяйственного положения, ни общего положения в стране. В Советском союзе не существовало никаких отрицательных вестей. Советизировав хозяйство Литвы, необходимо было создать и советского литовца. Иначе политическая интеграция Литвы в СССР и хозяйственная советизация была бы внешнего и временного характера. Важнейшей целью Москвы было превратить литовский народ в „homo sovieticus“, т.е. воспитывать верность и преданность СССР и Коммунистической партии, уничтожать период независимости Литвы, фальсифицировать историю Литвы, внедрять русский язык во всех сферах жизни, народные обычаи и традиции трансформировать в советские.

От советской цензуры очень пострадала культура и развитие искусства Литвы. Художники должны были в своих произведениях открыто возвышать советскую систему. Но художники пытались обойти цензуру с помощью метафор, так родился своеобразный и самобытный стиль искусства. Литовцы прекрасно понимали эти метафоры, только советской цензуре они не всегда были по зубам.

Вопросы и рефлексии

Была ли Ваша страна оккупирована? Каковы ее последствия? Подискутируйте, по каким причинам Литва постоянно оказывается в зоне интересов крупных государств. Может, и судьба Вашего государства похожа? Если Вы из крупного государства – как Вы смотрите на „маленьких упрямецев“? Бывало ли так, что какое-нибудь маленькое государство мешало крупному государству достичь своих целей? Как, по Вашему мнению, это надо решать? Чувствуете ли Вы еще советское наследие в мышлении литовцев? Приведите примеры.

3 times occupied Lithuania

Soviet Union occupies Lithuania

In 1939, during World War 2, Soviet Union and Nazi Germany signed Boundaries and Friendship Treaty dividing spheres of influence in the Middle and Eastern Europe. According to this treaty Lithuania was transferred to the Soviet sphere of influence. Lithuania as many of the other countries in Europe no longer was responsible for its fate. The state depended on the course of war, Germany's and Soviet Union's success in it.

Due to changeable course of war Lithuania was occupied 3 times. The region suffered from repeated ravages, destruction of economy, and terror of citizens. The first occupation should have astonished the whole world. In 1939 Soviet Union, which already had Poland with Vilnius region, offered (or should we say compelled) Mutual Assistance Pact for Lithuania. Vilnius region was transferred to Lithuania in exchange of stationing the Red Army within its territory.

On June 14, 1940, Lithuanian Secretary of State for Foreign Affairs received an ultimatum blaming Lithuania for violating Mutual Assistance Pact. It was a pretext for an easy occupation as the Soviet troops were already stationed in Lithuania. The same day German army entered to Paris that is why the world overlooked the occupation of small Lithuania.

From the first occupation day Soviet Union started repressions and deportations to Siberia. Within few days some 17 000 Lithuanians (most of them were intellectuals) were deported in cattle-trucks. Thousands of people died in NKVD headquarters. By liquidating Lithuanian intelligentsia Soviet Union wanted to preclude the possibility of resistance or national movement.

German occupation and return of Soviet authority

The year 1941 was successful for Germany in World War 2. Violating all previous agreements with Russia, Germans ploughed their way through Europe trying to occupy Russia. Lithuania was on its way, so from 1941 to 1945 the state was under Germans' authority.

This occupation was not as cruel as the Russian one. Bolsheviks replaced all state machinery by insiders; Germans changed just the head of the state. Lithuanians official from other state units more or less winked at Nazis demands. Germans were not so cruel for Lithuanians but they impoverished the economy by sending the produce to the front. They also were destroying books, libraries, national symbols.

One of the biggest tragedies in Lithuania was the massacre of Jews. About 170 000 Jews were killed (90 % of Lithuanian Jews). Few hundred Lithuanians were involved in the holocaust. Some of them were driven by the impact of national socialist ideology but mostly because Jews were considered responsible for deportations of Lithuanians during sovietization (1940-1941). Jews did that trying to escape from the German occupation. Lithuanians were mostly afraid of Soviet authority therefore Nazis' occupation was a safer "choice." However, most of Lithuanians condemned holocaust.

In 1944 the Red Army evicted the war loosing Germans from Lithuania. Soviet Union soon restored the previous system. Stalin's terror became everyday phenomenon. In spring of 1945 mass deportations started again. Overall 300 000 people suffered from repressions, almost 70 000 lost their lives in battles, were killed or died in exile.

"Homo Sovieticus" society

In Soviet Lithuania nothing private or individual existed. All spheres of life (from farming activities to creative works and personal life) were controlled by the government.

During interwar Lithuania prospered because of diligent farmers who loved their land. The interwar

Lithuanian government has been distributing the land for landless people. Soviet Union government took opposite actions. All the land was nationalized and farmers were forced to collective farming. All grown production went to the state; peasants could not grow anything for themselves.

The industry was also nationalized. Factories were enlarged, heavy industry was developed. USSR always sought to overtake USA in weaponry. Whereas, food shops in USSR were half empty.

USSR implemented planned economy: the Communist party set unreal development plans for economy and involved other state's economies for implementing. Every year those plans were "exceeded". But actually, Soviet system was based on a lie: nobody really knew neither the real state of the economy, nor the situation in the state. Negative news did not exist in Soviet Union.

After sovietization of the economy, a Soviet Lithuanian had to be created. In other case, Lithuania's political integration into USSR and sovietization of the economy would be just external and temporal.

So the main Soviets aim was to transform Lithuanian nation into "homo sovieticus", i.e., to develop loyalty and zeal for USSR and communist party; to diminish the period of independence; to falsify history of Lithuania; to introduce the Russian language into all spheres of life; to transform national customs and traditions into Soviet ones.

Lithuanian culture and art suffered a lot from Soviet censorship. Artists were forced to praise Soviet authority in their works; they could not express any negative opinion about it. However, they did it by the use of metaphors which were not understandable for Soviet censorship.

Questions and reflections

Have your state ever been occupied? What were the consequences? Consider why Lithuania usually appears in zone of bigger states interests. Maybe the fate of your state is similar? If you are from a big state: what do you think about those "little stubborn" states? Do they interfere with bigger states' goals? How it should be solved? Do you still notice soviet legacy in Lithuanian intellection? Give some examples.

VI. LIETUVA ŠIANDIEN

*Blogas paukštis, kuris savo lizdą teršia
(lietuvių liaudies patarlė)*

VI. ЛИТВА СЕГОДНЯ

*Плоха та птица, которая свое гнездо мараает
(литовская народная пословица)*

VI. LITHUANIA TODAY

*The bad bird is the one fouling its nest
(Lithuanian folk proverb)*

Kova už nepriklausomybę

Pasipriešinimas sovietų valdžiai

Sovietinės okupacijos metais lietuviai neprarado vilčių ir tikėjimo dėl savo nepriklausomybės. Iki pat 1953 metų miškuose slėpėsi ir iš pasalų puldavo savanorių – partizanų būriai. Tačiau esant tokioms nelygioms jėgoms (partizanų buvo mažai ir jie nebuvo gerai organizuoti), pasipriešinimas buvo pasmerktas žlugti.

Tačiau lietuviai visą sovietinės okupacijos laikotarpį priešinosi valdžiai pilietiniu nepaklusnumu, valdžios priemonių boikotu, nelegalių organizacijų kūrimu, pagrindinės spaudos leidimu, peticijų ir laiškų, reikalavusių garantuoti įstatymais numatytas teises ir laisves, rašymu.

Žmonės boikotavo rinkimus į SSRS, LSSR aukščiausiąsias bei vietines tarybas. Lietuvos žmonės nestojo į komunistų partiją ar komjaunimą, o tarp įstojusių vyravo nelietuviai. Ūkininkai sabotavo valdžios uždėtas prievoles. 1949 m. 53,6% jų nebuvo įvykdę pieno ir 70% - mėsos privalomųjų pristatymų. Lietuvos vyrai boikotavo mobilizaciją į sovietų kariuomenę.

Pasipriešinimas pasireiškėdavo Lietuvos valstybingumo simbolių demonstravimu, bažnyčios lankymu, sovietinio gyvenimo pašiepimais bei kritika. Daugėjo jaunimo įkurtų organizacijų, kurios skleidavo laisvės idėjas, paminėdavo Vasario 16-ąją, iškeldami matomose vietose Lietuvos vėliavą bei platindami antisovietinius atsisaukimus.

Nuo 1956 m., mirus Stalinui, pradėjo rasti įvairesnių pasipriešinimo formų. Vienu ryškiausių pagrindinės rezistencijos pasireiškimu buvo nelegalios katalikiškos ir pilietinės spaudos atsiradimas. Kraštutinę pasipriešinimo sovietiniam režimui formą bei laisvės siekį pademonstravo Romas Kalanta, susideginęs Kaune 1972 m. gegužės 14 dieną. Jo auka paspartino neginkluoto pasipriešinimo susiformavimą Lietuvoje 8-ame dešimtmetyje.

Nepriklausomybės atkūrimas

XX amžiaus 9 dešimtmetyje SSRS valdžioje atsidūręs M. Gorbačiovas pradėjo perversmą – „perestroiką“. Jis norėjo išlaikyti Sovietų sąjungą, tačiau liberalizuoti santvarką – suteikti spaudos ir žodžio laisvę, leisti privatizaciją.

Lietuviams tik to ir tereikėjo. Pajutę daugiau laisvės, valstybingumo entuziastai susibūrė į „Sąjūdžio“ judėjimą. Prasidėjo mitingai, minėjimai, kurių metu reikalauta laisvės Lietuvai, naudota tautinė simbolika, giedotas nepriklausomos Lietuvos himnas, minėtos svarbios, tačiau ligi tol nutylimos Lietuvos valstybei datos. Prie judėjimo drįso jungtis vis daugiau ir daugiau žmonių.

Sąjūdžio veikėjų ir visų Lietuvos žmonių reikalavimai pasiekė tikslą. 1988–1989 m. Lietuvos SSR Aukščiausioji Taryba sugrąžino tautinę valstybinę simboliką – Lietuvos trispalvę vėliavą bei V. Kudirkos „Tautišką giesmę“. Lietuvių kalbai suteiktas valstybinės kalbos statusas. Pirmą kartą oficialiai paminėta Vasario 16-oji, o 1940 m. Lietuvos aneksija pripažinta neteisėta. Reabilituoti politiniai kaliniai ir tremtiniai. Tikintiesiems sugrąžinta Vilniaus Arkikatedra. 1989 m. Lietuvos SSR Aukščiausioji Taryba pataisė Lietuvos SSR konstituciją: respublikos įstatymai paskelbti viršesniais už SSRS įstatymus.

1989 m. rugpjūčio 23 d. Molotovo-Ribentropo pakta pasmerkė ir Baltijos šalių vienybę siekiant laisvės išreiškė Baltijos kelias – gyva žmonių grandinė nuo Vilniaus iki Talino. Jaunuoliai masiškai atsisakinėjo tarnauti sovietų armijoje.

1990 m. vasario 24 d. įvyko pirmieji laisvi ir demokratiški rinkimai į LSSR Aukščiausiąją Tarybą. Šiuose rinkimuose daugumą balsų surinko Sąjūdis, kuris savo rinkiminėje programoje deklaravo Lietuvos nepriklausomybę. 1990 m. kovo 11 d. LSSR AT deputatai paskelbė, jog atkuriamą nepriklausoma Lietuvos valstybę.

Šiandien nepriklausomai Lietuvos valstybei jau 20 metų. Po nepriklausomybės paskelbimo jai dar teko

ištverti ir SSRS prekių blokadą, ir beginklių žmonių puolimą, 1991 metais Sovietinei armijai bandant užimti televizijos bokštą. Tačiau valstybė vis labiau stiprėjo, įgijo tarptautinį pripažinimą. Šiandien Lietuva – lygiaverčių valstybių bendruomenės narė, priklausanti Europos sąjungai ir NATO.

Klausimai ir refleksijos

Kodėl Jūs atvažiavote gyventi būtent į Lietuvą? Ko tikėjotės ir ką radote? Ar Lietuva pateisino, o gal pranoko Jūsų lūkesčius? Ar jums gera laisvoje Lietuvoje? Ar patys čia jaučiatės laisvi? Pasvarstykite, kodėl žlugo sovietinis eksperimentas Lietuvoje ir visoje Sąjungoje? Ar jūsų šalį kaip nors paveikė Sovietų sąjungos žlugimas? Kaip? Ar jums teko susidurti su kokiomis nors Lietuvos institucijomis? Kokie liko įspūdžiai?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Dramos pratimai. Rolės „Šiandienos Lietuva“
 Grupė. Laisvas kalbėjimas „Sovietų Sąjungos žlugimas“
 Grupė. Žaidimai „Aš - Lietuvoje“
 Grupė. Refleksijos „Imigrantų integracija Lietuvoje“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: Lietuvos istorija. Institucinė sistema Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Борьба за независимость

Сопrotивление советской власти

В годы советской оккупации литовцы не потеряли надежды и веры на свою независимость. До самого 1953 года добровольческие партизанские отряды прятались в лесах и нападали из засады. Но при таких неравных силах (партизан было мало и они не были хорошо подготовлены) сопротивление было обречено на крах.

Однако литовцы весь период советской оккупации сопротивлялись власти гражданским непослушанием, бойкотом мерам власти, созданием нелегальных организаций, подпольной печатью, составлением петиций и писем, в которых требовали гарантировать права и свободы человека, предусмотренные в законодательстве.

Люди игнорировали выборы в СССР, в высшие и местные советы ЛССР. Население Литвы не вступало в Коммунистическую партию или коммолодерж, а среди вступивших лиц преобладали не литовцы. Земледельцы саботировали обязанности, наложенные на них властью. В 1949 году 53,6% земледельцев не выполнили обязательную сдачу молока и 70% - мяса. Мужчины Литвы игнорировали мобилизацию в советскую армию.

Сопrotивление выражалось в демонстрации государственных символов Литвы, посещении костела, насмешках и критике советской жизни. Росло число молодежных организаций, которые проповедовали идею свободы. Они отмечали день 16-ого февраля, вывешивали литовские флаги и распространяли антисоветские прокламации.

С 1956 года после смерти Сталина литовцы начали искать различные формы сопротивления. Одним из самых ярких проявлений подпольного сопротивления было появление нелегальной католической и гражданской печати. Крайнюю форму сопротивления советскому режиму и

стремление к свободе продемонстрировал Ромас Каланта, который 14 мая 1972 года совершил акт самосожжения. В 8-ом десятилетии XX века это поспособствовало усилению невооруженного сопротивления в Литве.

Восстановление независимости

В 9 десятилетии XX века М. Горбачев начал перестройку. Он хотел сохранить Советский союз, но либерализовать порядок – дать свободу слова и печати, разрешить приватизацию.

Литовцам это и надо было. Почувствовав большую свободу, энтузиасты государственности объединились в “Sąjūdis” (“Движение”). Начались митинги, во время которых они требовали свободу Литве, использовали народную символику, пели гимн независимой Литвы, вспоминали важные для Литовского государства даты. В движение вливалось все больше и больше людей. Требования деятелей движения и всего населения Литвы достигли цели. В 1988-1989 гг. Верховный Совет Литовской ССР вернул народную государственную символику – трехцветный флаг и гимн Литвы на слова В. Кудирки. Литовский язык получил статус государственного языка. Впервые официально отмечен день 16-ого февраля, а в 1940 году аннексия Литвы признана незаконной. Реабилитированы политические заключенные и ссыльные. Верующим была возвращена Архикафедра в Вильнюсе. В 1989 году Верховный Совет ЛССР изменил конституцию Литовской ССР: законодательство республики преобладало над законодательством СССР.

23 августа 1989 года пакт Молотова-Риббентропа осудил и Балтийский путь – жители Литвы, Латвии и Эстонии выстроили “живую цепь” от Вильнюса до Таллинна. Молодые люди массово отказывались служить в советской армии.

24 февраля 1990 года прошли первые свободные и демократические выборы в Верховный Совет ЛССР. В этих выборах большинство голосов получил “Sąjūdis” (“Движение”), которое в своей избирательной программе декларировал о независимости Литвы. 11 марта 1990 года депутаты Верховного Совета ЛССР провозгласили о восстановлении независимости Литвы.

Сегодня независимому Литовскому государству уже 20 лет. После провозглашения независимости Литве пришлось выдержать блокаду товаров СССР, нападение на невооруженных людей, в 1991 году попытку Советской армии захватить телевизионную башню. Но государство все больше укреплялось и получило международное признание. Сегодня Литва – это государство, входящее в состав Европейского союза и НАТО, наряду с другими равноправными государствами.

Вопросы и рефлексии

Почему Вы приехали жить именно в Литву? Чего ожидали и что нашли? Литва оправдала или превзошла Ваши ожидания? Вам хорошо в свободной Литве? Чувствуете ли Вы себя здесь свободными? Подумайте, почему провалился советский эксперимент в Литве и во всем Союзе? На Вашу страну как-нибудь повлиял распад Советского союза? Как? Приходилось ли Вам сталкиваться с какими-нибудь учреждениями в Литве? Какие Ваши впечатления?

Fight for independence

Resistance for Soviet authority

During Soviet occupation Lithuanians cherished hope for independence. Until 1953 groups of partisans hid in forests and attacked enemies. However, and they were not organized so the resistance was doomed to failure.

Lithuanians during Soviet occupation opposed to the authority by civil disobedience, boycott of government measures, establishing of illegal organizations, publishing of underground press, writing petitions and letters asking to assure rights and liberties set by law.

They boycotted elections to supreme and local Soviet If USSR and Lithuanian SSR. Lithuanians refused to join the Communist Party and Komsomol. The farmers sabotaged duties set by government. In 1949 53.6 % of them failed to deliver the compulsory delivery of milk, and 70 % of meat. Lithuanian men boycotted mobilization to Soviet army.

The resistance also manifested by demonstrating national symbols, attending the Church, mocking and criticizing the Soviet lifestyle. The number of youth organizations increased: they spread ideas about freedom, commemorated February 16th by planting a standard in public places and distributing anti-soviet proclamations.

Since Stalin's death, 1956, more forms of resistance appeared. One of them was illegal Catholic and civic press. Romas Kalanta demonstrated an extreme form of resistance to Soviet regime: on May 14, 1972, he set himself on fire in Kaunas. His sacrifice accelerated the formation of unarmed resistance in 1980s.

Restoration of independence

When M. Gorbachev came to the power (1985) major changes called Perestroika were initiated. He wanted to retain the Soviet but liberalize the regime by granting liberty of the press, free speech Union and allowing privatization.

That was exactly what Lithuanians needed. So the enthusiasts of statehood established reform movement of Lithuania "Sąjūdis." They organized meetings where they asked for independence, used national symbols, sang anthem of Independent Lithuania, talked about important but concealed events of Lithuanian history. People increasingly joined the movement.

The participants and Lithuanians achieved their goal. In 1988-1989 Lithuanian SSR Supreme Council returned national symbols: Lithuanian tricolor and national anthem by Vincas Kudirka "Tautiška giesmė." Lithuanian became an official language. February 16th was officially commemorated for the first time; annulled the 1940 decisions on proclaiming Lithuania a part of USSR. Political prisoners and deportees were exonerated. Vilnius Archcathedral was returned for the believers. In 1989 Lithuanian SSR Supreme Council passed constitutional amendments on Lithuanian laws over Soviet legislation. On August 23, 1989, Latvians, Lithuanians and Estonians joined hands in a human chain stretching from Vilnius to Tallinn. That was the way of condemning Molotov-Ribbentrop Pact and demonstrating the unity of 3 Baltic States in seeking independence. Young men increasingly refused to serve in the Soviet army.

On February 24, 1990, the first free and democratic elections to the Supreme Council were held. Elections ended in the victory of Sąjūdis which declared independence in their election programme. On March 11, 1990, the Supreme Council of Lithuanian SSR proclaimed the re-establishment of the Independence of the Republic of Lithuania.

Today it's 20 years for Lithuanian independence. After re-establishment of independence Lithuania suffered an economic blockade and military actions against armless people when USSR army

attempted to occupy Vilnius TV Tower on January 13, 1991. However the state got stronger as it received international recognition. Today Lithuania is a member in a community of equal states, belonging to EU and NATO.

Questions and reflections

Why you chose to come to Lithuania? What were you expecting and what you found here? Have Lithuania satisfied or maybe surpassed your expectations? How do you feel in free Lithuania? Do you feel free here? Consider why the Soviet experiment failed in Lithuania and Soviet Union. Was your country affected by the collapse of Soviet Union? How? Have you dealt with any of Lithuanian institution? What are your impressions?

Svarbiausi senosios Lietuvos įvykiai

1253 m. - Kunigaikščio Mindaugo karūnavimas Lietuvos karaliumi.
 1263 m. - Lietuva tapo Didžiąją kunigaikštyste (LDK).
 1387 m. - Lietuvos krikštas.
 1392 m. - Vytautas gauna teisę valdyti LDK ir tituluotis LDK kunigaikščiu.
 1410 m. - Žalgirio mūšis, Lietuvos ir Lenkijos jungtinė kariuomenė sutriuškina Kryžiuočių ordiną.
 1547 m. - Pirmoji lietuviška knyga – Martyno Mažvydo "Katekizmas".
 1569 m. - Liublino unija. Sukuriama Lietuvos-Lenkijos Respublika.
 1579 m. - Vilniaus universiteto įkūrimas.
 1795 – 1914 m. - Lietuva Rusijos imperijos sudėtyje.
 1832 m. - Vilniaus universiteto uždarymas.
 1831 m. ir 1863 m. - Sukilimai prieš caro valdžią Lietuvoje ir Lenkijoje.
 1864 m. - Lietuviškos spaudos draudimo pradžia.
 1883 m. - Išleidžiamas pirmasis lietuviškas laikraštis "Aušra"

Svarbiausi XX a. I-os pusės Lietuvos įvykiai

1904 m. - Panaikintas lietuviškos spaudos draudimas.
 1918 02 16 - Lietuvos nepriklausomybės paskelbimas.
 1921 m. - Lietuva priimta į Tautų Sąjungą.
 1939 m. - Vokietijos ir TSRS sienų ir draugystės sutartis, pagal kurią Lietuva atiteko TSRS.
 1940 – 1990 m. - Lietuva Sovietų Sąjungos sudėtyje.

Svarbiausi posovietinės Lietuvos įvykiai

1988 m. - Įsteigtas Lietuvos persitvarkymo sąjūdis.
 1990 03 11 - Nepriklausomos Lietuvos Respublikos atkūrimas.
 1991 m. - Lietuvos Respublika priimta į Jungtinių Tautų organizaciją (JTO)
 2004 03 29 - Lietuva tapo NATO nare.
 2004 05 01 - Lietuva tapo Europos Sąjungos nare.
 2009 m. – Lietuva švenčia Lietuvos vardo paminėjimo 1000- metį.

XX amžiaus karų pasekmės lietuvių tautai

Iš viso per karus ir pokario neramumus praėjusiame šimtmetyje Lietuva prarado apie trečdalią savo žmonių.
 Per karo veiksmus žuvo ar buvo nužudyta keliasdešimt tūkstančių įvairių tautybių Lietuvos gyventojų.
 Į priverstinius darbus Vokietijoje naciai išvežė 30 000 žmonių, daugiausia jaunų vyrų.
 Karui baigiantis ir SSRS kariuomenei artėjant prie Lietuvos į Vakarus pasitraukė 230 000 žmonių.
 1948 m. pradėtos operacijos Vesna (Pavasaris) metu buvo ištremta per 40 000 lietuvių, iš jų - 11 000 vaikų. Visoje Sovietų Sąjungoje 1948 m. buvo ištremta apie 80 000 žmonių – iš jų pusė buvo lietuviai.
 Iš viso 1941 – 52 m. iš Lietuvos ištremta apie 135 500 žmonių, daugiau kaip 32 000 lietuvių vaikų.
 Nacių okupacijos metais buvo sunaikinta apie 200 000 Lietuvos žydų.

Atmintinos dienos:

Sausio 13-oji	Laisvės gynėjų diena
Gegužės 7-oji	Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena
Birželio 14-oji	Gedulo ir vilties diena
Birželio 24-oji	Rasos (Joninių) diena
Liepos 15-oji	Žalgirio mūšio diena
Rugpjūčio 23-ioji	Juodojo kaspino diena
Spalio 25-oji	Konstitucijos diena
Lapkričio 2-oji	Mirusiųjų atminimo (Vėlinių) diena

Iškiliausios Senosios Lietuvos asmenybės

Algirdas - LDK kunigaikštis, beveik 2 kartus padidinęs LDK teritoriją.
 Gediminas - LDK kunigaikštis.
 Jogaila - LDK kunigaikštis, Lenkijos karalius.
 Kazimieras Jogailaitis - LDK kunigaikštis, Lenkijos karalius.
 Kęstutis - LDK kunigaikštis.
 Mindaugas – vienintelis Lietuvos karalius.
 Vytautas - LDK didysis kunigaikštis, kuriam valdant LDK įgijo didžiausią teritoriją ir galybę.
 Žygimantas Augustas - LDK didysis kunigaikštis, Lenkijos karalius.

Iškiliausios XIX – XX amžiaus Lietuvos asmenybės

Baranauskas Antanas - vyskupas, poetas, poemos „Anykščių šilelis“ autorius.
 Basanavičius Jonas - lietuvių tautinio judėjimo veikėjas, Vasario 16-osios Akto signataras.
 Čiurlionis Mikalojus Konstantinas - dailininkas, muzikas, kurio kūryba žinoma pasaulyje.
 Daukantas Simonas - istorikas, lietuvių tautinio atgimimo žadintojas.
 Donelaitis Kristijonas - grožinės lietuvių literatūros pradininkas, poemos „Metai“ autorius.
 Grinius Kazys - Lietuvos prezidentas.
 Kudirka Vincas - lietuvių tautinio atgimimo veikėjas, Lietuvos himno autorius.
 Maironis - kunigas, poetas, lietuvių literatūros klasikas.
 Mažvydas Martynas - lietuvių raštijos pradininkas.
 Nėris Salomėja – žymi XX a. lietuvių poetė.
 Smetona Antanas - Lietuvos prezidentas.
 Stulginskis Aleksandras - Lietuvos prezidentas.
 Vaižgantas - vienas žymiausių XX a. pradžios lietuvių rašytojų.
 Valančius Motiejus - vienas žymiausių lietuvių grožinės literatūros pradininkų, vyskupas, lietuviybės gynėjas.
 Vydūnas - vienas žymiausių Mažosios Lietuvos kultūros veikėjų, filosofas, rašytojas.
 Žemaitė - rašytoja, visuomenės veikėja.

Lietuvos tautiniai simboliai

Vėliava. Trispalvė.
 Herbas. Vytis.
 Himnas. Tautinė giesmė. Autorius – Vincas Kudirka

Важные события древней Литвы

1253 г. – Коронация короля Литвы Миндаугаса.
 1263 г. – Литва стала Великим княжеством Литовским (ВКЛ).
 1387 г. – Крещение Литвы.
 1392 г. – Времена правления ВКЛ князем Витаутасом.
 1410 г. – Битва при Жальгирисе, армия Литвы и Польши разбила Орден крестоносцев.
 1547 г. – Первая литовская книга – “Katekizmas” (“Катехизис”) Мартинаса Мажвидаса.
 1569 г. – Люблинская уния. Создание единой Республики Польши и Литвы.
 1579 г. – Основание Вильнюсского университета.
 1795 – 1914 г. – Литва в составе Российской империи.
 1832 г. – Закрытие Вильнюсского университета.
 1831 г. и 1863 г. – Восстания против царской власти в Литве и Польше.
 1864 г. – Запрет на литовскую печать.
 1883 г. – Издание первой литовской газеты “Aušra” (“Заря”)

Важные события Литвы в I-ой половине XX века

1904 г. – Отмена запрета на литовскую печать.
 1918 02 16 – Провозглашение независимости Литвы.
 1921 г. – Литва принята в Союз Наций.
 1939 г. – Договор о дружбе и границе между Германией и СССР, по которому Литва отошла СССР.
 1940 – 1990 г. – Литва в составе Советского Союза.

Важные события постсоветской Литвы

1988 г. – Учреждено движение по перестройке Литвы.
 1990 03 11 – Восстановление независимости Литовской Республики.
 1991 г. – Литовская Республика принята в Организацию Объединенных Наций (ООН)
 2004 03 29 – Литва стала членом НАТО.
 2004 05 01 – Литва стала членом Европейского Союза.
 2009 г. – Литва отпраздновала тысячелетие упоминания имени Литвы.

Последствия войн XX века для литовского народа

Всего за время войн и в послевоенный период Литва потеряла около трети своего населения. За время войны погибло и убито несколько тысяч жителей Литвы разных национальностей. На принудительные работы в Германию нацисты вывезли 30 000 человек, в основном молодых мужчин. После окончания войны и при приближении армии СССР к Литве 230 000 человек двинулось на Запад. В 1948 году во время операции “Весна” было сослано 40 000 литовцев, из них – 11 000 детей. В 1948 году во всем Советском Союзе было сослано около 80 000 человек – половину из них составляли литовцы. Всего в 1941-1952 гг. из Литвы было сослано около 135 500 человек, более 32 000 литовских детей. В годы нацистской оккупации было убито около 200 000 евреев Литвы.

Памятные даты:

13 января	День защитников свободы
7 мая	День печати, языка и книги
14 июня	День траура и надежды
24 июня	День Расос (Йонинес)
15 июля	День битвы при Жальгирисе
23 августа	День Черной ленты
25 октября	День Конституции
2 ноября	День поминовения усопших

Знаменитые личности Древней Литвы

Альгирдас – князь ВКЛ, увеличивший территорию ВКЛ почти в 2 раза.
 Гядиминас – князь ВКЛ.
 Йогайла – князь ВКЛ, король Польши.
 Казимерас Йогалайтис – князь ВКЛ, король Польши.
 Кястутис – князь ВКЛ.
 Миндаугас – единственный король Литвы.
 Витаутас – великий князь ВКЛ, во времена его правления ВКЛ получило наибольшую территорию и могущество.
 Жигимантас Аугустас – великий князь ВКЛ, король Польши.

Знаменитые личности Литвы XIX – XX века

Антанас Баранаускас – епископ, поэт, автор поэмы „Anykščių šilėlis“ („Аникщяйский бор“).
 Йонас Басанавичюс – деятель литовского народного движения, сигнатар Акта 16 февраля.
 Микалоюс Константинас Чюрлёнис – художник, музыкант, его творчество известно во всем мире.
 Симонас Даукантас – историк, зачинатель национального возрождения литовцев.
 Кристийонас Донелайтис – основоположник художественной литовской литературы, автор поэмы „Metai“ („Времена года“).
 Казис Гринюс – Президент Литвы.
 Винцас Кудирка – деятель национального возрождения литовцев, автор гимна Литвы.
 Майронис – ксендз, поэт, классик литовской литературы.
 Саломея Нерис – знаменитая литовская поэтесса XX века.
 Антанас Смятона – президент Литвы.
 Александрас Стульгинскис – президент Литвы.
 Вайжгантас – один из самых знаменитых литовских писателей XX века.
 Мотеюс Валанчюс – один из самых знаменитых основоположников литовской художественной литературы, епископ.
 Видунас – один из самых знаменитых деятелей культуры Малой Литвы, философ, писатель.
 Жямайта – писательница, общественный деятель.

Национальные символы Литвы

Трехцветный флаг.	(фотография)
Герб. Витис.	(фотография)
Гимн Литвы. Автор –	Винцас Кудирка.

The key dates of Old Lithuania

1253 – Duke Mindaugas was crowned King of Lithuania.
 1263 – Lithuania became the Grand Duchy of Lithuania (GDL).
 1387 – Christening of Lithuania.
 1392 – Vytautas became the Grand Duke of GDL.
 1410 – The Battle of Grunwald. The joint Polish Lithuanian army defeated the Teutonic Order.
 1547 – The first Lithuanian book was printed: “Catechism” by Martynas Mažvydas.
 1569 – The Union of Lublin created a single state, the Polish-Lithuanian Commonwealth
 1579 – Vilnius University was founded.
 1795 – 1914 – Lithuania was occupied by Russian Empire.
 1832 – Vilnius University was closed.
 1831 and 1863 – Uprisings of Lithuanian and Polish patriots against the Russian government.
 1864 – The beginning of the ban on all Lithuanian language publications.
 1883 – The beginning of the first national Lithuanian newspaper “Aušra.”

The key dates of the first half of XX

1904 – The press ban was officially lifted.
 1918 02 16 – The declaration of the independence.
 1921 – Lithuania joined the League of Nations.
 1939 – Soviet Union and Germany signed Boundaries and Friendship Treaty. According to this treaty Lithuania was transferred to the Soviet sphere of influence.
 1940 – 1990 – Lithuania was occupied by Soviet Union.

The key dates of post-soviet Lithuania

1988 – The establishment of Sąjūdis movement.
 1990 03 11 – The re-establishment of the independence of Lithuania.
 1991 – Lithuania joined the United Nations.
 2004 03 29 – Lithuania joined NATO.
 2004 05 01 – Lithuania joined the European Union.
 2009 – 1000 year Lithuanian celebration.

The consequences of wars of XX century for Lithuanians

Overall, during wars and post-war unrests Lithuania lost 1/3 of its population.
 Tens of thousands of other nationalities Lithuanian people died or were killed.
 Nazis deported 30 000 people to forced labour in Germany.
 230 000 Lithuanians emigrated to West after World War 1 as the Russian army came near to Lithuania.
 During operation Vesna (Spring) in 1948 over 40 000 Lithuanians were exiled, 11 000 of them were children. In Soviet Union during 1948 around 80 000 people were exiled, half of them were Lithuanians.
 Overall, from 1941 to 1952 around 135 500 Lithuanians were exiled, more than 32 000 children
 During Nazi occupation around 200 000 Lithuanian Jews were killed.

Memorable dates:

January 13 th	Day of Freedom defenders
May 7 th	The day of the recovery of the Lithuanian press, language and book
June 14 th	Day of Mourning and Hope
June 24 th	Joninės (Lithuanian Midsummer)
July 15 th	The Day of Grunwald Battle
August 23 rd	Black Ribbon Day
October 25 th	Constitution Day
November 2 nd	All Soul's Day

Notable personalities of Old Lithuania

Algirdas – Duke of GDL who almost twice expanded Lithuanian territory.
 Gediminas – Duke of GDL.
 Jogaila – Duke of GDL, the king of Poland.
 Kazimieras Jogailaitis – Duke of GDL, the king of Poland.
 Kęstutis – Duke of GDL.
 Mindaugas – The only king of Lithuania.
 Vytautas – The Grand Duke of GDL. During his throne Lithuania was strongest and had the biggest territory.
 Žygimantas Augustas – The Grand Duke of GDL, the king of Poland.

Notable Lithuanian personalities of XIX – XX centuries

Baranauskas Antanas – catholic bishop, poet, the author of poem “The Forest of Anykščiai”.
 Basanavičius Jonas – the ideologist of Lithuanian National movement, signatory of the Act of Independence of February 16th.
 Čiurlionis Mikalojus Konstantinas – artist and musician known worldwide.
 Daukantas Simonas – historian, one of the pioneers of the Lithuanian national revival.
 Donelaitis Kristijonas – the father of Lithuanian fiction, the author of the poem “The Seasons.” Grinius
 Kazys – the president of Lithuania.
 Kudirka Vincas – one of the pioneers of Lithuanian national revival, the author of Lithuanian anthem.
 Maironis – priest, poet, classic of Lithuanian literature.
 Mažvydas Martynas – the father of Lithuanian literature.
 Nėris Salomėja – famous poet of XX century.
 Smetona Antanas – the president of Lithuania.
 Stulginskis Aleksandras – the president of Lithuania.
 Vaižgantas – one of the most famous Lithuanian writers of XX century.
 Valančius Motiejus – one of the most famous originators of Lithuanian fiction, catholic bishop, the defender of Lithuania.
 Vydūnas – philosopher, writer, one of the most famous cultural activists of Prussia.
 Žemaitė – writer, public figure.

National symbols of Lithuania

Flag. Tricolour.	(picture)
Coat of Arms. Vytis (the White Knight)	(picture)
Anthem. Tautinė giesmė. Author –	Vincas Kudirka

VII. INSTITUCINĖ SĄRANGA LIETUVOJE

VII. ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СТРУКТУРА В ЛИТВЕ

VII. INSTITUTIONAL STRUCTURE

Lietuvos politinė sistema

Lietuvos Respublika – daugiapartinė parlamentinė demokratija.
 Valdymo sistema – parlamentinė respublika.
 Valstybės vadovas – prezidentas.
 Įstatymų leidžiamoji valdžia – Lietuvos parlamentas (Seimas).
 Seimo nariai renkami ketveriems metams.
 Vykdomoji valdžia – Vyriausybė.

Политическая система Литвы

Литовская Республика – многопартийная парламентская демократия.
 Форма правления – Парламентская республика.
 Глава государства – Президент.
 Законодательная власть – Парламент Литвы (Сейм).
 Члены избираются в Сейм на четыре года.
 Исполнительная власть – Правительство.

Political System

The Republic of Lithuania – multi-party parliamentary democracy.
 Government – semi-presidential republic.
 The head of the state – president.
 Legislative power – Lithuanian Parliament (Seimas).
 Seimas members are elected for four-year term.
 Executive power – Government.

Institucijos, kurios rūpinasi imigrantų reikalais

Учреждения, которые заботятся о делах иммигрантов
Institutions for immigrants' affairs

LR Užsienio reikalų ministerija
 Министерство внутренних дел ЛР
 Ministry of Foreign Affairs of Lithuania

J. Tumo-Vaižganto g. 2, Vilnius
 tel. 8 5 2362444
<http://www.urm.lt>

Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
 Департамент миграции при Министерстве внутренних дел
 Migration Department under the Ministry of Interior

Šventaragio g. 2, Vilnius
 tel. 8 5 271 7112
<http://www.migracija.lt>

Užsieniečių registracijos centras
 Центр регистрации иностранных граждан
 Foreigners' Registration Centre

Vilniaus g. 100, Švenčionių r., Pabradė
 tel. 8 5 2 71 8997
<http://www.pasienis.lt/units/rurc.htm>

Socialinių paslaugų priežiūros departamentas
prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Департамент по надзору за социальными услугами
при Министерстве социальной защиты и труда
Department of Supervision of Social Services
under Ministry of Social Security

A. Vivulskio g. 16, Vilnius
tel. 8 5 266 4244
<http://www.sppd.lt>

Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras
Вильнюсское бюро международной организации по миграции
Labour International Organization for Migration (in Vilnius)

Jakšto 12, 4 aukštas, Vilnius
tel. 8-5-2127653
www.iom.lt

Migracijos tarnybos
Службы миграции
Migration departments

Vilniaus apskrities VPK migracijos valdyba
Миграционное управление ГПК Вильнюсского уезда
Migration Office of Vilnius Chief Police Commissariat

Naugarduko g. 100, Vilnius
tel. 8 5 271 6444
E- paštas vilniausvpk.mv@policija.lt

Kauno apskrities VPK migracijos skyrius
Миграционный отдел ГПК Каунасского уезда
Migration Office of Kaunas Chief Police Commissariat

Chemijos g. 4b, Kaunas
tel: 8 37 303252
E- paštas: kaunovpk.migracija@policija.lt

Klaipėdos apskrities VPK migracijos skyrius
Миграционный отдел ГПК Клайпедского уезда
Migration Office of Klaipėda Chief Police Commissariat

Taikos pr. 63, Klaipėda
tel: 8 46 354624
E- paštas: sandra.knyzeliene@policija.lt

Alytaus apskrities VPK migracijos skyrius
Миграционный отдел ГПК Алитусского уезда
Migration Office of Alytus Chief Police Commissariat

Jotvingių g. 8, Alytus
tel: 8 315 55716
E- paštas: alytus.mrpk.mt@vrm.lt

Aktualios valstybės institucijos
Актуальные государственные учреждения
Relevant institutions

Lietuvos darbo birža
Биржа труда
Lithuanian Labour Exchange

tel. 8 5 236 0793
<http://www.ldb.lt>

Valstybinė mokesčių inspekcija
Государственная налоговая инспекция
State Tax Inspectorate

tel. 1882
<http://www.vmi.lt>

Policijos departamentas
Департамент полиции
Police Department

tel. 8 5 271 7967
<http://www.policija.lt>

Valstybinė darbo inspekcija
Государственная инспекция по труду
State Labour Inspectorate

tel. 8 5 213 9772
<http://www.vdi.lt>

Įstaigos, vienijančios tautines mažumas
Учреждения национальных меньшинств
Institutions for national minorities

Alytaus tautinių mažumų kultūros centras
Алитусский центр культуры национальных меньшинств
Cultural Centre of national minorities in Alytus

Pulko g. 1, Alytus
tel: 8 315 51 146

Panevėžio nacionalinių mažumų asociacija
Ассоциация национальных меньшинств г. Паневежиса
Association of national minorities in Panevėžys

Tulpių g.7-58, Panevėžys
tel: 8 45 51 8156

VšĮ Kauno įvairių tautų kultūrų centras
Общественное учреждение Центр национальных культур
Kaunas Centre of various cultures (public institution)

Šv. Gertrūdės g. 58, Kaunas
tel: 8 37 42 6680
E- paštas: info@minority.lt
<http://www.minority.lt>

VšĮ Tautinių bendrijų namai
Общественное учреждение Дом национальных общин
The House of National Communities (public institution)

Raugyklos g. 25, Vilnius
tel: 8 5 216 0408
E- paštas: info@tbn.lt
<http://www.tbn.lt>

Tautinės bendrijos
Национальные общины
Organizations of national communities in Lithuania

Lietuvos armėnų bendrija
Литовская армянская община
Association of Lithuanian Armenians

Raugyklos g. 25, Vilnius
tel: 8 5 213 3949

Kauno armėnų bendrija
Армянская община г. Каунаса
Association of Lithuanian Armenians in Kaunas

A.Juozapavičiaus pr.25 (31G), Kaunas
tel: 8 37 38 4863
E- paštas: alikbojadzian@one.lt

Klaipėdos armėnų bendruomenė „Van“ Армянская община г. Клайпеды „Ван“ Community of Armenians in Klaipėda “Van”	Darželio g. 9, Klaipėda tel: 8 699 42 777 E-paštas: armen@one.lt	Korėjiečių bendruomenė „Čioson“ Корейская община „Чосон“ Korean Community “Čioson”	Gerosios Vilties g. 5A-57, Vilnius
Azerbaidžaniečių asociacija „Giuniaš“ Ассоциация азербайджанцев „Гюнеш“ Association of Azerbaijanis “Giuniaš”	Pergalės g. 42, Vilnius tel: 8 698 77 474	Lietuvos rusų bendruomenė Русская община Литвы Community of Lithuanian Russians	Dūkštų g. 4, Vilnius tel: 8 617 46500
Lietuvos azerbaidžaniečių bendrija Община азербайджанцев Литвы Association of Lithuanian Azerbaijanis	Raugyklos g. 25, Vilnius tel: 8 5 216 1476	Lietuvos žydų bendruomenė Еврейская община Литвы Community of Lithuanian Jews	Pylimo g. 4, Vilnius tel: 8 5 261 3003 E-paštas: office@litjews.org http://www.litjews.org
Baltarusių klubas „Siabryna“ Белорусский клуб „Сябрына“ Belorussian Club Siabryna	Raugyklos g. 25, Vilnius tel: 8 5 216 0317		
Gudų kultūros draugija Lietuvoje Литовское культурное общество Society of Belarusian Culture in Lithuania	Brolių g. 9-86, Vilnius tel: 8 5 261 6532 E-paštas: fiodorniunka@one.lt		
Klaipėdos baltarusių bendrija „Krynica“ Белорусская община г. Клайпеды „Криница“ Community of Belarusians in Klaipėda “Krynica”	Laukininkų g. 28, Pajūrio vid. m-kl., 35 kab., Klaipėda tel: 8 46 22 7815		
Varėnos rajono baltarusių bendrija „Nadzeja“ Белорусская община Варенского района „Надзея“ Community of Belarusians in Varėna region “Nadzeja”	Rakų k., Varėnos raj. savivaldybė tel: 8 310 48 466		
Vilniaus baltarusių jaunimo sąjunga Союз белорусской молодежи г. Вильнюса Vilnius Belarusian Youth Union	Minties g. 26-70, Vilnius tel: 8 689 02 616		
Baltijos čečėnų bendrija Чеченская община Association of Baltic Chechens	J. Jasinskio g. 17-1, Vilnius		
Baltijos turkų kultūros akademija Турецкая академия Baltic Turkish Culture Academy	Smolensko 19, Vilnius tel: 8 5 213 7334 http://www.balturka.lt		
Lietuvos gruzinų kultūros draugija „Iberija“ Грузинская община Литвы „Иберия“ Culture Association of Lithuanian Georgians “Iberija”	Pilies g. 10, Vilnius		
Lietuvos karaimų kultūros bendrija Караимская община Литвы Culture Association of Lithuanian Karaites	Palangos g. 1-4, Vilnius tel: 8 5 261 1539 E-paštas: fir kavik@takas.lt		
		Trečiųjų šalių ambasados Lietuvoje Посольства третьих стран в Литве A list of foreign embassies in Lithuania	
		Azerbaidžano Respublikos ambasada Посольство Республики Азербайджан Embassy of the Republic of Azerbaijan	Olimpiečių g. 5-7, Vilnius tel: 8 5 240 9796 E-paštas: info@azembassy.lt
		Baltarusijos Respublikos ambasada Посольство Республики Беларусь Embassy of the Republic of Belarus	Mindaugo g. 13, Vilnius tel: 8 5 266 22 00 E-paštas: emb@belarus.lt
		Gruzijos ambasada Посольство Грузии Embassy of Georgia	Poškos g. 13, Vilnius tel: 8 5 273 69 59 E-paštas: embassy@georgia.w3.lt http://www.lithuania.mfa.gov.ge
		Japonijos ambasada Посольство Японии Embassy of Japan	M.K. Čiurlionio g. 82 b, Vilnius tel: 8 5 231 04 62
		Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada Посольство Соединенных Штатов Америки Embassy of the United States	Akmenų g. 6, Vilnius tel: 8 5 266 55 00 E-paštas: WebEmailVilnius@state.gov http://vilnius.usembassy.gov
		Kazachstano Respublikos ambasada Посольство Республики Казахстан Embassy of the Republic of Kazakhstan	Birutės g. 20A/35, Vilnius tel: 8 5 212 21 23 kazemb@iti.lt http://kazakhstan.embassy.lt

Kinijos Liaudies Respublikos ambasada
Посольство Китайской Народной Республики
Embassy of People's Republic of China

Algirdo g. 36, Vilnius
tel: 8 5 216 28 61
E-paštas: chinaemb_lithuania@mfa.gov.cn
<http://www.chinaembassy.lt>

Moldovos Respublikos ambasada
Посольство Республики Молдова
Embassy of the Republic of Moldova

Miglos g. 61A, Vilnius
tel: 80 5 2607914
E-paštas: ambasada.vilnius@gmail.com
<http://www.lithuania.mfa.gov.md>

Rusijos Federacijos ambasada
Посольство Российской Федерации
Embassy of Russian Federation

Latvių g. 53/54, Vilnius
tel: 8 5 272 17 63
E-paštas: post@rusemb.lt
<http://www.rusemb.lt>

Turkijos Respublikos ambasada
Посольство Турции
Embassy of the Republic of Turkey

Didžioji g. 37, Vilnius
tel: 8 5 264 95 70
E-paštas: turkemb.vilnius@mfa.gov.tr

Ukrainos ambasada
Посольство Украины
Embassy of Ukraine

Teatro g. 4, Vilnius
tel: 8 5 212 15 36
E-paštas: ukrembassy@post.5ci.lt
<http://www.mfa.gov.ua/lithuania>

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR SKAITINIAI

РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА RECOMMENDED LITERATURE

1. Gumuliauskas Arūnas, Lietuvos istorija (1795-2009 m.): studijų knyga. Šiauliai: Lucilijus, 2010
2. Kiaupa Zigmantas, Lietuvos istorija iki 1795 metų; Lietuvos istorijos institutas, Vilnius: Arlila, 1998
3. Lietuvos istorija: enciklopedinis iliustruotas leidinys. Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2010
4. Lietuvos istorija: nuo seniausių laikų iki šių dienų (sudarytojas ir idėjos autorius Vytautas Kandrotas). Kaunas: Terra publica, 2009
5. Mičiulis Juozas, Lietuvos istorija: ką kiekvienas lietuvis turi žinoti apie savo tautos praeitį, Kaunas: Judex, 2001
6. Narmontienė Daiva, Lietuvos istorija kryžiažodžiuose, Vilnius: Pradai, 1997
7. Užurka Jonas, Vytautas Didysis- nuo bėglio iki monarcho: (romanas), Vilnius: Kronta, 2005

Tiražas 100 egz. Užsakymas PU34632
Išleido ir spausdino:
Uždaroji dizaino ir leidybos AB „Kopa“
Kampo g. 7, LT-50153 Kaunas
www.kopa.lt